

प्रमुख व्यवस्थापक
विद्यासागर रञ्जित
फोन: ४२५ ८९५५

व्यवस्थापकहरू
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ४२५ ३१८२
ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७ ६९०८

सह-व्यवस्थापक
धुवरत्न स्थापित
सम्पादन सहयोगी
भिक्षुणी शुभवती

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५ ९४६६

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार
भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५ ९४६६

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघः नघःटोल

पोष्ट बक्स नं. ४९९२
काठमाडौं
फोन: ४२५ ९४६६

बुद्ध सम्बत् २५५६
नेपाल सम्बत् १९३२
इस्वी सम्बत् २०१२
बिक्रम सम्बत् २०६९

विशेष सदस्य	रु. १०००/-
वा सो भन्दा बढी	
वार्षिक	रु. १००/-
यस अङ्कको	रु. १०/-

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

6th MAY 2012

वर्ष- ३० अङ्क- १ वैशाख पूर्णिमा वैशाख २०६८

- प्राणी हिंसा गर्ने व्यक्तिलाई आर्य भनिन्दैन । प्राणी हिंसा नगर्ने व्यक्तिलाई मात्र आर्य भनिन्छ ।
- विना विचारले यदि कसैले न्याय गर्न खोज्छ भने त्यो न्यायाधीश होइन । जुन पण्डितले साँचो र झूठो दुवैको निर्णय गरी, विचारपूर्वक पक्षपात नराखी, न्याय गर्छ, उसैलाई धर्म रक्षा गर्ने साँच्चिको न्यायाधीश भनिन्छ ।
- धेरै बोल्दैमा पण्डित बनिन्न, जुन व्यक्ति क्षमाशील, अवैरी तथा भयरहित छ, त्यसलाई पण्डित भनिन्छ ।
- जसले सानो ठूलो जुनसुकै पापलाई पनि निर्मूल गरिसकेको हुन्छ, त्यस्तो पवित्र व्यक्तिलाई श्रमण भनिन्छ ।

■ सम्पादकीय ■

२५५६ बुद्ध पूर्णिमाको महत्व

२५५६ वर्ष पहिला वैशाख पूर्णिमाको दिन भगवान् बुद्ध ८० वर्षको उमेरमा महापरिनिर्वाण हुनु भएको थियो । वैशाख पूर्णिमाको दिनमा नै सिद्धार्थ कुमारको जन्म भएको थियो । यसरी नै वैशाख पूर्णिमाको दिनमा नै उहाँले बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभई बुद्ध बन्नु भएको थियो । त्यसैले यस पावन दिन (वैशाख पूर्णिमाको दिन) मा हरेक वर्ष बुद्ध जयन्तीको रूपमा बुद्ध पूर्णिमाको दिनले भगवान् बुद्धको अमूल्य गुणानुस्मरण गराउँछ । उहाँको गुणानुस्मरण गरी हामी पनि यसरी नै गुणीलो बन्नको लागि प्रेरणा लिने उत्तम दिन हो “वैशाख पूर्णिमा” भगवान् बुद्धको केही न केही गुण हाम्रो व्यवहारमा उतार्न सकेमात्र हामीले सही रूपमा बुद्ध जयन्ती मनाएको ठहरिनेछ ।

बुद्ध गुण अनन्त छन् । ती मध्ये एउटा गुण भगवान् बुद्धले सही रूपमा धर्मलाई अपनाई यसलाई आचरणमा प्रयोग गर्न सक्नु हो । भगवान् बुद्धले सर्वप्रथम आफ्नो परिचय दिनुभई भन्नुभएको छ— “मैले चार आर्यसत्यलाई खूब अध्ययन गरेँ यसलाई अभ्यास पनि गरेँ । तर मेरो मनभित्र लुकिराखेको क्लेश र कुसंस्कार भने हटेको रहेनछ । त्यसैले मैले बोधिज्ञान प्राप्त गर्न असफल रहेँ । जब मैले मेरो मन भित्र लुकेका चित्तमललाई केलाउँदै हटाउन सकें तब मात्र मैले बुद्धत्व प्राप्त गर्न सफल भएँ ।

बुद्धत्व प्राप्त गरिसक्नु भएपछि भगवान् बुद्धले मानिसहरूलाई असल मानिस बन्नको लागि आ-आफ्नो कर्तव्य धर्म निभाउनु पर्ने ज्ञानको विषयमा बताउनु हुँदै उपदेश दिनुभएको थियो । कर्तव्य पालन गर्नुपर्ने सिलसिलमा राज्य शासन चलाउने क्षेत्र, देश सेवा कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूको कार्यक्षेत्र, गृहस्थीहरूको गृहस्थ धर्मपालन क्षेत्र, त्यागी बनी प्रब्रजित जीवन जिईरहेका प्रब्रजित जीवन क्षेत्र एवं बुद्ध अनुयायी बनी जीवन बिताइरहेका बुद्ध धर्मावलम्बीहरूको जीवन क्षेत्र आदि विभिन्न क्षेत्रहरूमा रही जीवन बिताइरहेका हरेक व्यक्तिहरूले आ-आफ्नो कर्तव्य कसरी निर्वाह गर्नुपर्दोरहेछ भन्ने विषयमा भगवान् बुद्धले कर्तव्याकर्तव्य विवरण सहितको उपदेश दिनुभएको छ । त्यति मात्र होइन बुद्ध शिक्षानुसार मानिस गुणी बन्नको लागि चार अगतीबाट मुक्त हुनुपर्छ । इच्छाको बसमा नगई

महत्वाकांक्षी भावबाट अलग रही द्वेष भाव त्यागी कर्तव्यपालन गर्नुपर्ने हुन्छ । आफ्नो प्रभुत्व नजमाई जब आ-आफ्नो कर्तव्य पालन गर्ने जिम्मेवारी वहन हुनेछ, तब समाज, देश एवं संसारमा नै शान्तपूर्ण वातावरण छाउने अवश्यम्भावी छ । तर यो कुरा गर्न जति सजिलो छ, व्यवहारमा उतार्न भने त्यति सजिलो देखिन्न । तैपनि जुन व्यक्तिले भगवान् बुद्धले बताउनु भएको अमूल्य शिक्षालाई हृदयंगम गरी यसलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गर्न सक्षम हुनेछ उसले आफ्नो जीवनलाई सफल पार्न सक्नेछ ।

बुद्धकालिन समयको घटना हो, अरुको उपकारको लागि कोसौं पर हिंडेर भगवान् बुद्ध भेट्न आएका पक्कुसाति कुलपुत्रलाई भगवान् बुद्धले उसको आयु क्षय भइसकेको सत्यतालाई दृष्टिगत गर्नुभई अमूल्य उपदेशले बोध गराउनु भएको थियो । पक्कुसातिले भगवान् बुद्धको शिक्षालाई आचरण एवं अभ्यास गरी दुःखबाट मुक्त हुन सफल भएको थियो ।

भगवान् बुद्धले प्रकृतिको चार आर्य सत्य (दुःख छ, दुःखको कारण छ, दुःखबाट मुक्त हुन सकिन्छ, दुःखबाट मुक्त हुनको लागि आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग अपनाउनु पर्दछ) लाई पत्ता लगाउनुभयो । यसरी उहाँको उपदेशको सारांश दुःख र दुःखबाट मुक्ति हो । दुःखबाट मुक्त हुनको लागि दुःखको कारण पत्ता लगाई समस्या समाधान गर्नुपर्दछ । कारण पत्ता लगाउन नसकेसम्म दुःखको अन्त्य हुन सक्दैन । दुःखको कारण पत्ता लगाउनको लागि सम्यक दृष्टि नभई हुँदैन । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने ठीक समझदारी, ठीक संकल्प एवं ठीक चिन्तन हुन अनिवार्य छ । पूर्वाग्रह र मिथ्या दृष्टिबाट विल्कुल मुक्त हुन आवश्यक छ । बुद्धको अत्युत्तम गुण यथावादी तथाकारी अर्थात् कुरा गरेअनुसार काम गर्ने बानीलाई हामीले आफ्नो जीवनमा अभ्यास गर्दैलानु आवश्यक छ । यसरी हामीले आफ्नो जीवनलाई कुरा गराईमा मात्र सीमित नराखी त्यसलाई कार्यान्वयनमा पनि उतार्ने बानी बसाल्न सके मात्र ठीक तरिकाले बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव मनाएको ठहरिनेछ ।

धम्मपद – २५०

प्राज्ञ रीना तुलाधर (बनिया)
'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

नखुना संवरो साधु-साधु सोतेन संवरो

घाणेन संवरो साधु-साधु जिह्वाय संवरो

अर्थ- आँखालाई वशमा राख्नु उत्तम छ, कानलाई वशमा राख्नु उत्तम छ, नाकलाई वशमा राख्नु उत्तम छ, जिब्रोलाई वशमा राख्नु उत्तम छ ।

कायेन संवरो साधु-साधु वाचाय संवरो

मनसा संवरो साधु-साधु सत्त्वत्थ संवरो

अर्थ- शरीरलाई वशमा राख्नु उत्तम छ, वचनलाई वशमा राख्नु उत्तम छ, सबै इन्द्रियलाई वशमा राख्नु उत्तम छ, सबै इन्द्रियलाई वशमा राख्ने भिक्षु सबै दुःखबाट मुक्त हुन्छ ।

घटना- उपरोक्त गाथाहरू भगवान बुद्धले श्रावस्तीमा जेतवन विहारमा बस्नु भएको बेला पाँचजना भिक्षुहरूको कारणमा भन्नुभएको थियो ।

त्यतिबेला श्रावस्तीमा पाँचजना भिक्षुहरू थिए जसले पञ्च इन्द्रिय सारमध्ये एउटा एउटाको मात्र इन्द्रिय संयम गरेर बसेका थिए । एकले आँखाको, अर्काले कानको, फेरि अर्काले नाकको एवं रूपले । एकदिन ती पाँचजना भिक्षुहरू एक ठाउँमा बसेर छलफल गरे कि पाँच इन्द्रियद्वार मध्ये सबभन्दा संयम गर्न कठिन कुन हो भन्ने विषयमा उनीहरूको वादविवाद चल्थो, पाँचै जनाले

आ-आफूले गरीरहेको द्वार नै सबैभन्दा संयम गर्न गाह्रो भनी आ-आफ्नो मतमा कुरा जित्न खोजे । अनि पछि आफै कुरा मिलाई यसको सही जवाफ लिन भगवान बुद्धकहाँ गएर सोध्नु जानुपर्ने निस्कृष निकाले ।

भगवान बुद्ध समक्ष पुगी उनीहरूले आफूहरू बिच पाँचद्वार मध्ये कुन इन्द्रियद्वार संयम गर्न सबैभन्दा कठिन भनेर छलफल भएको र आफूहरूले कुरा टुंगो लगाउन नसकेको कुरा बिन्ती गरे ।

भगवान बुद्धले उनीहरूलाई सम्झाउनु भयो कि यी पाँचै इन्द्रिय द्वारको संयम गरेर बस्नु गाह्रो छ । त्यस्तै यी पाँचै इन्द्रिय द्वारलाई संयम गरेर बस्नु अति उत्तम छ । यसै प्रसङ्गमा भगवान बुद्धले ती पाँचजना भिक्षुहरूको पूर्व जन्मको जातक कथा तक्षशिला जातक पनि सुनाउनु भयो ।

जातक कथा सुनाउनु भएपछि भगवान बुद्धले ती भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गरेर भन्नुभयो— “हे भिक्षुहरू ! भिक्षुहरू भनाउँदोले सबै पञ्च इन्द्रियद्वारलाई संयम गरेर बस्नसक्नुपर्छ, भिक्षुहरू भन्नाले संयमित भएर मात्र सबै दुःखबाट मुक्त भएर जान सक्छ ।”

यसरी आज्ञा भएर भगवान बुद्धले उपरोक्त गाथाहरू भन्नुभयो । ❖

ON THE AUSPICIOUS OCCASION OF
2556TH VESAKH PURNIMA DAY
WE EXTEND OUR HEARTY FELICITATION TO ALL OF YOU.

NU-TECH

NU-TECH (P) LTD.

**Fabricators of Anodized Aluminium Alloy Doors, Windows,
Shop-Fronts & Office Partitions
(Materials imported from Thailand, China)**

Office: Gongabu, Samakhushi (Behind Bank of Kathmandu)

P.O. Box 246, Kathmandu, Nepal

Phone: 4389131, 4351451, Fax: +977-1-4359736

e-mail: nutech@mos.com.np, nutech1@live.com

निर्माण जगतमा युवावतकारी 'आयाम'

Dhamma.Digital

हिमालले प्राप्त गरेको छ नेपालमा टेम्पकोर प्रविधिको एकमात्र अधिकार

TMT स्टीलको अन्वेषक CRM बेल्जियमले टेम्पकोर प्रविधिको लागि हिमाल स्टीलसंग एकमात्र अनुबन्ध गरेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा समेत प्रशंसित टेम्पकोर प्रविधियुक्त हिमाल टेम्पकोरबाट बनाउनुहोस् हरेक निर्माण अझ बढी सुरक्षित ।

- अत्यधिक विश्वसनीयता : CRM बेल्जियमको अत्याधुनिक प्रयोगशालामा उपयुक्त साबित भएपछि मात्र बिक्री गरिने भएकोले अन्यको तुलनामा अत्यधिक विश्वसनीय ।
- अत्यधिक शक्तिशाली : साधारण स्टील भन्दा २०% बढी शक्तिशाली ।
- पैसाको बचत : उच्चकोटीको स्टील भएकोले अन्य साधारण स्टीलको तुलनामा कम खपत हुन्छ र जोगिन्छ तपाईंको पैसा ।

थप विशेषता:

- मूल्यमा पारदर्शिता
- हरेक बण्डलमा सही तौल ट्याग
- उद्योगको ब्याट बिल

हिमाल स्टील

बढी
हिमालले/सुरक्षित घर बनाउँछ ।

हिमाल आयरन एण्ड स्टील (प्रा.) लि.

ज्योति भवन, १९१९ कान्तिपथ, पो.ब.नं. १३३, काठमाडौं, फोन: ४२२५२३०, ४२२६५३० (मार्केटिंग), फ्याक्स: ४२२६३१४

विपश्यना शिविर र आत्मदर्शन

सत्यनारायण गोयन्का
अनुवादक- विश्व शाक्य

एउटा ठूलो समस्या अभै रहन गयो । क्रोधलाई कसरी हेर्ने, देखने ? विकारलाई कसरी हेर्ने ? जब क्रोध आउँछ त होश नै रहँदैन । क्रोधलाई हेर्ने कसरी ? मानौं कहिले होश पनि आयो रे कि क्रोध आइरहेको छ र त्यसलाई हेर्नु छ तर जब हेर्ने प्रयास गरिन्छ त यस्तो स्थिति आइपुग्छ कि जुन घटनाको कारण क्रोध आएको छ, जुन व्यक्ति वा वस्तुको कारण क्रोध उत्पत्ति भएको छ, त्यसैको बारम्बार सम्भना भैरहने हुन्छ ।

त्यस आलम्बनले प्रज्वलन (उद्दीपन) को काम गर्नेछ । सही अर्थमा क्रोध तबमात्र देख्न सकिनेछ जब त्यसको आलम्बनलाई काटेर फ्याँकन सकिनेछ तर एउटा समस्या, अमूर्त क्रोध र अमूर्त वासनालाई कसरी देखने ? तब ती महापुरुषले एउटा अर्को बाटो खोजे ।

धर्म, बुद्धि विलासको लागि थोडी हो र ? अनुभूतिहरूद्वारा जानिएको धर्म नै वास्तविक धर्म हो । अनुभूतिहरूको आधारमा सत्यको दर्शन गर्ने क्रममा एउटा अर्को महत्त्वपूर्ण कुरा पत्ता लाग्यो । जब-जब चित्तमा विकार पैदा हुन्छ, शरीरको माध्यमबाट दुइवटा घटना तत्क्षण घटित हुन थाल्दछन् । एकदम स्थूल रूपमा श्वासले आफ्नो स्वाभाविकता हराइदिन्छ । अस्वाभाविक भेटिन्छ र सूक्ष्म रूपमा शरीरको कहीं न कहीं, केही न केही, जीव रासायनिक प्रतिक्रिया तीव्ररूपले हुन थाल्दछ । कुनै सम्वेदना शुरू हुन थाल्दछ र भैहाल्छ पनि । क्रोध आयो भने सारा शरीरमा गर्मी महसूस हुन थाल्नेछ । वासना जाग्यो भने स्पन्दन शुरू हुन्छ । भय जाग्यो भने काँप्न थालिनेछ । प्रकृतिको यो नियम हो । यो चित्त-धारा र शरीर-धारा भिन्न छैन । दुबैको अर्थात् “नाम-रूप” को यो धारा, जीवनको यो धारा सँगसँगै चल्ने हुन्छ । एक आपसमा अन्योन्याश्रित छ । एक अर्काको, एक अर्कासँग प्रतिक्षण प्रभाव परिरहन्छ । यसैले यिनीहरूलाई सहज भनियो । सहजात भनियो । एकसाथ उत्पन्न हुन्छन् । जहाँ चित्तमा विकार उत्पन्न भयो साथ-साथ शरीरमा पनि सम्वेदना उत्पन्न हुन्छ । अमूर्त विकारलाई साक्षात्कार गरी हेर्नु साधारण व्यक्तिको लागि त्यति सजिलो छैन तर, धर्म साधारण व्यक्तिको लागि नै हो । त्यसैले साधारण व्यक्तिको लागि बाटो देखाएर छोडि दिएको छ कि विकारको कारण शरीरमा जेजस्तो प्रतिक्रिया भैरहन्छ

त्यसलाई हेर्नु । श्वासलाई हेर्न शुरू गर । श्वासलाई हेर्दा-हेर्दा सम्वेदनाहरूलाई हेर्न शुरू गर । उत्पन्न विकारलाई हेर्ने, देखने काम आफै आफ शुरू हुनेछ ।

दिनहुँको विपश्यना अभ्यासले यति बिघ्न परिपक्व हुने छौं कि जब केही हुनासाथ श्वासमा केही अस्वाभाविकता पैदा हुनासाथ चेतावनी मिल्नेछ । तुरुन्त श्वासलाई हेर्नेछौं । सम्वेदना जागृत भयो तुरुन्त सम्वेदनालाई हेर्न थाल्नेछौं । विकारको अवलम्बन जुनसुकै किन नहोस्—क्रोध होस् वासना होस् वा अरु केही एकदम क्षीण हुन थाल्नेछ । श्वास र सम्वेदनालाई हेर्न थाल्यौं भने बाह्य कारणलाई त्यति महत्त्व दिनेछैनौं । क्रोध आयो भने पनि सम्वेदनालाई नै हेर्छौं । क्रोध क्षीण हुँदै जानेछ । न दमन गर्छौं, न खुल्ला छोडिदियौं । दमन तथा खुल्ला छूटबाट बचनको लागि नै मध्यममार्ग अपनायौं । केवल हेर ! विपश्यना गर !

जब अन्तर्मुखी भएर हेर्ने, देखने काम शुरू गर्नेछौं, जीवन जीउने बाटो पत्तालाग्नेछ । जब-जब जीवनमा केही घटना घट्नेछ र हामीलाई व्याकुल तुल्याउनेछ त्यतिखेर हामीले एकदम श्वासलाई हेर्न थाल्नेछौं, सम्वेदनालाई हेर्न थाल्नेछौं । घटनाको कुनै असर पर्नेछैन । अन्धप्रतिक्रिया गर्नेछैनौं । यदि अन्धप्रतिक्रिया भैहाल्छ भने पनि लामो समयसम्म रहनेछैन । जति-जति साधनामा परिपक्वता आउन थाल्नेछ विकार युक्त व्याकुलताको समय कम हुन थाल्नेछ । साधनाको सफलताको यही मापडण्ड हो । समय त लाग्छ नै । स्वभावलाई परिवर्तन गर्न, सुधार्नको लागि समय चाहिन्छ नै । विस्तार-विस्तार बुझ्छ थालिनेछ कि हाम्रो दुःखको कारण बाहिरका व्यक्ति, वस्तु वा घटनाहरू हैनन् । आफ्नै भित्र छ । त्यसलाई हटाउनु छ ।

जति-जति अन्तर्मुखी भएर साधनामा निपुण हुँदै जान्छौं, चित्त-धाराका चार चेतना-खण्डका प्रक्रिया राम्ररी बुझ्न थालिनेछ । जुन विज्ञान खण्ड छ त्यो त मात्र जान्ने या थाहा पाउने काम गर्दछ । जुन संज्ञा छ त्यसैले धोखा दिन्छ । पूर्व संस्कारसँग प्रभावित हुन्छ । त्यसैले सहीरूपमा चिन्नमा भूल गर्ने हुन्छ । जस्तो पहिचान हुन्छ— त्यस्तै वेदना हुन्छ र फेरि त्यस्तै प्रतिक्रिया हुन्छ । यो पनि राम्ररी स्पष्ट हुन थाल्दछ कि संज्ञाको निर्माण आफै नै गरिरहेका छौं । यसमा दोस्रो व्यक्तिले गर्छ नै के ? यो कुरा

प्रवचनहरूबाट बुझ्न सकिँदैन । बुद्धिविलासबाट बुझ्न सकिँदैन । जति-जति अनुभवमा निपुण हुन्छौं त्यतिखेर हरेक सम्बेदनाले सच्चाइको गहिराइतर्फ लैजान्छ । सम्बेदनाको मूल कारणतर्फ लैजान्छ ।

कुनै अमुक सम्बेदनाबाट आनन्द प्राप्तभयो, शान्ति प्राप्तभयो, सुख प्राप्तभयो, दुःख प्राप्तभयो ! यस्तो किन भयो ? एकदम बुझ्न थालिनेछ । जहाँ सम्बेदनालाई साक्षीभावले हेर्न थालिनेछ । सारा कुरा उप्किएर अगाडि आउन थाल्नेछ ।

तब थाहा लाग्छ, कारण त यो “म-मेरो” मै छ । यो “ममभाव” मा र “अहंभाव” मा छ । यस “म” सँग जो डिएको गहिरो आसक्तिमा छ । जुन-जुन सम्बन्ध कुनै व्यक्तिसँग जुद्ध त्यो “म” र “मेरो” तथा “मेरा-आफना”लाई लिएर नै जुद्ध हुन्छ । यदि कुनै व्यक्ति सारै मायालाग्दो अर्थात् प्यारो लाग्छ भने-यसै कारणले लाग्छ कि ऊ मेरो सपना पूरा गराउनको सहायक हो । यदि त्यो व्यक्ति सपना साकार गर्ने काममा बाधक छ भन्ने कुरा अलिकतिमात्र थाहा भयो भने, जतिसुकै प्यारो किन नहोस् त्यो प्यार समाप्त भएर जान्छ । जसलाई हामी आफ्नो भन्छौं, स्वजन भन्छौं, जसप्रति प्यार खूब उर्लेर आएको अनुभव हुन्छ, वास्तवमा त्यो प्यार त्यस व्यक्तिसँग गरेको नभएर आफ्नै सपनाप्रति गरिएको प्यार हो । आफ्नोप्रतिको प्यार हो । आफ्ना कामनाहरूप्रतिको प्यार हो । यी कुराहरू अनुभूतिद्वारा जब सम्बेदनाहरूलाई हेर्नेछौं, देख्नेछौं स्पष्ट बुझ्न थाल्नेछौं । यो कुरा जति-जति बुझ्न थाल्नेछ विपश्यना उति-उति परिपक्व हुँदै जानेछ । बुझ्न थाल्नेछ, सपनादेखि त्यति नराम्रो कुरा होइन तर सपनामा आसक्त हुनु सारै नराम्रो हो । यसले सारै व्याकुल पार्ने हुन्छ । साराका सारा कुराहरू जब अन्तर्मूखी भएर बुझ्न थाल्नेछौं तब जीवन व्यवहारमा सुधार आउने नै छ ।

जीवनमा धर्मको प्रभाव आउनु नै पर्दछ । आइरहेछ भने त्यो कामलाग्ने कुरा हो । अन्यथा धोका हो । मानिसहरू सँग मेरो व्यवहार सुधिएको छ वा छैन ? साधनाको सफलताको यही मापदण्ड हो । यदि कोही व्यक्ति हामीसँग दुर्व्यवहार गर्छ भने प्रतीत हुन्छ कि विचरा भित्रैबाट कति दुःखी छ, तृप्त छ । उसप्रति क्रोध जाग्नेछैन घृणा जाग्नेछैन । उसप्रति मैत्री जाग्न थाल्नेछ । करुणा जाग्न थाल्नेछ ।

जीवनमा धेरै पटक यस्तो स्थिति आउनेछ । परिश्रम पूर्वक कामगर्नुपर्दछ तर भित्र कटुता जान दिनेछैनौं ।

भित्र त प्यार र करुणा नै हुनेछ । जीवनमा आवश्यकता परेको बेला अन्यायसँग भिडनुपर्दछ । धर्मको अत्यधिक बल हुन्छ । धर्मले कायर हुन सिकाउँदैन, परिस्थितिहरूको सामना गर्न सक्ने क्षमता प्रदान गर्दछ तर अन्यायको सामना गरिरहेको बेला व्याकुलता रहनेछैन । अन्यायीमाथि क्रोध रहँदैन । प्यार हुनेछ, करुणा हुनेछ । यदि कोही नम्र भाषा बुझ्दै नबुझ्ने हुन् भने तिनीहरूप्रति कठोर भाषा पनि जीवनमा प्रयोग गर्नुपर्ने हुनसक्छ तर यस्तोस्थितिमा मुखले कठोर भाषा प्रयोग गरेपनि मनमा करुणा नै हुनेछ । ठीक उस्तै जस्तो एउटी आमाको मनमा आफ्ना सन्तानप्रति करुणा हुन्छ र उनीले बच्चाहरूलाई गल्ती गर्नबाट रोक्न कठोर व्यवहार पनि गरेकी हुन्छे । यदि सन्निपातले ग्रस्त रोगी बच्चाले आमालाई जथाभावी गाली गर्छ भने पनि आमाको हृदयमा असीम प्यार नै उम्रने हुन्छ, असीम करुणा नै उम्रने हुन्छ । हाम्रो व्यवहार पनि यस्तै प्रकार करुणामय हुनेछ । हाम्रा सारा व्यवहारका आधार प्यार र करुणा हुनेछन् ।

चर्चा-ही चर्चा करे, धारणा करे न कोय ।
धर्म विचारा क्या करे ? धारे ही सुख होय ॥
शब्द विचारा क्या करे ? अर्थ न समझे कोय ।
अर्थ विचारा क्या करे ? धारण करे न कोय ॥
शुद्ध धरम का शान्ति पथ, सम्प्रदाय से दूर ।
शुद्ध धरम को साधना, मङ्गल से भरपूर ॥
धरम जगे तो सुख जगे, सब विधि मङ्गल होय ।
अन्तरकी गाँठे खुले, मानस निर्मल होय ॥
धरम हमारा बन्धु है, सखा, सहायक मीत ।
चले धरम की रीत ही, रहे धरम से प्रीत ॥
सुख आये नाथे नहीं, दुख आये नहीं रोय ।
दोनों में समता रहे, तो ही मङ्गल होय ॥ क्रमशः

१५५६ औं बुद्ध पूर्णिमाको

शुभ उपलक्ष्यमा

समस्त प्राणीहरूमा कल्याण तथा

शान्तिको कामना गर्दछौं ।

धर्मकीर्ति परिवार

न्यू नेपाल प्रेस परिवार

श्रीघः नःघल

नक्साल, काठमाडौं

बौद्ध विश्वास-१५

के.श्री धम्मानन्द

अनुवादक- प्रकाश बज्राचार्य

जीवनको सच्चा मार्गको रूपमा रहेको मध्यम मार्गमा आफूलाई नैतिक आचरणको मार्गदर्शक भनेर घोषणा गर्ने कुनै बाहिरी व्यक्तिले दिएका आदेशहरू मान्नु पर्छ भन्ने छैन । मध्यम मार्गको ठिक (सम्यक) आचरण कुनै दैविय शक्तिको त्रासले होइन बरू आफ्नै वास्तविक शुद्धताद्वारा अभ्यास गरिन्छ सम्यक आचरण आफैले बनाएको अनुशासन हो जसको एक निर्दिष्ट लक्ष्य हुन्छ: स्वयं शुद्धि ।

मध्यम मार्ग आन्तरिक उन्नति र आन्तरिक प्रगतिको एक व्यवस्थित पाठ्यांश हो बढि बाहिरी पूजा र प्रार्थनाहरू बाट कसैले पनि सत्यता र परिज्ञानको साँचो उन्नति गर्न सक्दैन । बुद्धले भन्नु भएको छ कि उहाँको उपदेश वा धर्म वा सर्वव्यापी नियम अनुसार जिउने व्यक्तिलाई यसै नियमले बाटा देखाउने र रक्षा गर्नेछ । धर्मको अनुसार कसरी जिउने भनेर सिक्नु नै सर्वव्यापी (विश्व व्यापक) नियमलाई नबिगारिकन कसरी जिउने भनेर सिक्नु हो । यो नै जीवन जिउने सच्चा मार्ग हो जसबाट कि मध्यम मार्ग बनेको छ ।

मध्यम मार्गको अर्को नाउँ अष्टांगिक मार्ग हो । हरेक बौद्धलाई बुद्धले सिकाउनु भएको आर्य अष्टांगिक मार्ग हो । हरेक बौद्धलाई बुद्धले सिकाउनु भएको आर्य अष्टांगिक मार्ग अनुसार आफ्नो जीवन ढाल्न प्रोत्साहित गरिएको छ । जसले जीविकाको यस उत्तम कला अनुसार आफ्नो जीवन व्यतित गर्छ ऊ यस जीवनमा र पछि पनि, दुःख र आपतहरूबाट अलग हुनेछ । यस कृत्यामा खराब कामबाट टाढा रही, नैतिकताको पालन गरी उसले आफ्नो मन शुद्ध गर्न सक्षम हुनेछ ।

अष्टांगिक मार्गलाई एक सडकको नक्सासँग दाँज्न सकिन्छ : आफू जानु पर्ने ठाउँमा पुग्ने ठिक बाटो थाहा नपाएको यात्रीसँग त्यस ठाउँमा पुग्नलाई सहयोग दिने कुनै नक्सा वा गाइड हुनु पर्दछ । त्यस्तै नै अष्टांगिक मार्ग पनि एक नक्सा जस्तै हो जसले हामीलाई मानव जीवनको अन्तिम लक्ष्य- निर्वाण - पुग्ने बाटो देखाउँछ ।

अष्टाङ्गिक मार्गका ८ वटा अंग यी नै हुन्—

१) ठिक (सम्यक) दृष्टि	२) ठिक विचार (संकल्प)
३) ठिक वचन	४) ठिक कर्म
५) ठिक जीविका	६) ठिक प्रयत्न

७) ठिक स्मृति (होस)

८) ठिक समाधि (एकाग्रता)

यो मार्गको अनुसरण गरेर सबैले आफूलाई शुद्ध पार्न सक्दैन । कोही कोही मानसिक प्रगति गर्न असमर्थ छन् । जीवनमा उनीहरूलाई अर्हतपदको शुद्धतासम्म पुऱ्याउने बोटोमा जान रोकिएका छन् । अझ उनीहरूले थुप्रै दुःख कष्ट भेल्ले पनि छ । यी व्यक्तिहरू हुन्—

- १) आफ्नै बुबालाई मार्नेहरू
- २) आफ्नै आमालाई मार्नेहरू
- ३) पवित्र अर्हतहरूलाई मार्नेहरू
- ४) संघलाई टुकुर्याउने व्यक्तिहरू
- ५) बुद्धलाई घायल पार्नेहरू

एक बौद्धको लागि तलका व्यवसायहरू जीवन जिउने अनुचित तरिका मानिएको छन् । जसले आर्य अष्टांगिक मार्ग अनुसार बुद्ध धर्मको अभ्यास गर्छ, उसको लागि यी कामहरू नीच स्तरका छन् । यिनीहरू हुन्:—

क) रक्सी, जाँड बेच्नु	ख) मार्नको लागि पशु बेच्नु
ग) विष बेच्नु	घ) घातक हतियाहरू बेच्नु
ङ) दास किनमेल गर्नु	

कोही कोही भन्छन् कि उनीहरूले जिउनको लागि या व्यापारहरू गर्नुपर्छ र त्यसैले यसो गर्नु उनीहरूलाई अनुचित छैन । तर यो तर्क बिल्कुल आधारहीन छ । यदि यो कुरो लागु हुने भए तब चोर, हत्यारा, डाकु र ठगहरूले पनि सजिलै सित भन्न सक्छन् कि उनीहरूले पनि यी घृणित कामहरू खालि आफ्नो जीविकाको लागि गरिरहेका हुन् र त्यसैले उनीहरूको चरित्र वा कृत्याकलापमा कुनै अनुचितता छैन ।

कोही कोही विश्वास गर्छन् कि मनोरंजनको लागि माझा मार्नु र शिकार गर्नु तथा खानाको लागि पशुहरू मार्नु बौद्ध नियम विपरित छैन । यो बुद्ध धर्मको बारेमा राम्रो ज्ञानको अभावले मान्छेको दिमागमा पैदा हुने भ्रम हो । यी सबै कामहरू जीविकाको उचित तरिका होइनन् । केही बाधाहरूको अनुभव भएतापनि एक बौद्धले सदैव जीविकाको उत्तम तरिका छान्ने कोशिश गर्नु पर्दछ । यस संसारमा जिउनको लागि अनुचित ढंगबाट जीवन यापन गर्नु, बुद्ध धर्म अनुसार ठिक छैन । एकपल्ट बुद्धले भन्नु भयो, “अनैतिक र असंयमी भएर सय वर्ष वाचु भन्दा सदाचारी र ध्यानी बनेर एक दिन जिउनु जाति छ ।” पशु सरह वाचु भन्दा त असल व्यक्ति भएर मर्नु नै बेस छ ।

कृपया तलका पवित्र उपदेशको विचार गर्नुस् तः “सर्वव्यापि मैत्रीको उन्नति गर्नु भन्दा ठूलो पुण्य अरू छैन, मानसिक आनन्दभन्दा मिठो सुख अरू छैन, हरेक वस्तुमा अनित्यताको अस्तित्व भन्दा स्पष्ट देखिने सत्य अरू छैन, नैतिकता र बौद्धिक विकास भन्दा ठूलो धर्म अरू छैन, आफूले र अरूले देख्न सकिने अहिलेको अहिलै परिणाम निस्कन्छ भनेर सिकाउने भन्दा ठूलो दर्शन अरू छैन ।”

जीविकाको बौद्ध तरिका भौतिक चीज र सांसारिक वस्तुहरूको पूजा गर्नुबाट ठ्याम्मै उल्टो छ । बौद्ध जीवन जिउने कला सर्वज्ञ बुद्धले देखाउनु भएको आर्य अष्टांगिक मार्ग समेत चार आर्य सत्यहरूमा आधारित छन् । यी सत्यहरूलाई बुझ्नु नै आफ्नो बारेमा सम्पूर्ण ज्ञान हासिल गर्नुको साथै संसारको स्वभावलाई बुझ्नु हो । जब हामी बुझ्छौं कि सबै विषय वस्तुहरू क्षणिक छन्, दुःखबाट ग्रसित छन्, र सारभूत सत्यताबाट सून्य छन्, तब हामीहरू यो दोषसिद्धि तिर आउछौं कि सच्चा र टिकाउ सुख भौतिक सम्पत्ति र सफलतामा पाउन सकिदैन । सच्चा सुख त कुनै अन्य ठाउँमा खोज्नु पर्दछ ।

वास्तवमा अस्तित्व भएका सबै कुराहरू दुःख हुन् भन्ने सिद्धान्तबाट चार आर्य सत्यको शुरूवात हुन्छ । तिनीहरू (चार आर्य सत्यहरू) दुःखको कारण देखाउन अगाडि बढ्छन् जुन कि तृष्णा हो । तब तिनीहरूले तृष्णा विनाश हुने ठाउँ देखाइदिन्छ र अन्त्यमा तृष्णाबाट उत्पन्न भएको उक्त दुःख विनाश गर्ने बाटो देखाउँछ जुनकि एकमात्र सच्चा सुख-निर्वाण-हो ।

बुद्धले मूलतः दुःखलाई नष्ट गर्ने उपायको रूपमा आर्य अष्टांगिक मार्ग देखाउनु भएको थियो । बुद्ध धर्म जीवनको हरेक पक्ष अंगालेको तार्किक र दृढ शिक्षा भएकोले अष्टांगिक मार्ग पनि संसारमा सुखपूर्वक बाँच्नको लागि सबभन्दा राम्रो सम्भाव्य मन्त्रको रूपमा रहेको छ । यसले आफूलाई र अरूलाई पनि हित गर्दछ । निर्वाणपद प्राप्त हुनासाथ यसको काम सकिन्छ ।

बुद्ध धर्ममा स्वतन्त्रता

यो धर्म मानिसले बिना कुनै धार्मिक पक्षपाती भएर व्यतित गर्ने जीवनको एक उत्तम मार्ग हो ।

क्रमशः

*May our retreat into the
Triple Gems Produce Humanity*

Dhamma.Digital

*Loving Kindness Our heartiest felicitation to all
on the auspicious*

Vaisakhī Celebration 2556.

INTREK NEPAL

International Trekkers Pvt. Ltd.

Treks and Tours in the Himalayas of Nepal, Bhutan & Tibet

P.O. Box 1273, Kathmandu, Nepal

Tel: 4370714, 4371246, Fax: 977-1-4371561

e-mail: nepal@intrek.wlink.com.np

www.intrekasia.com, www.nepalluxurytreks.com

शान्ति र मैत्री

✍ भिक्षु अश्वघोष

संघनायक, संघाराम

शान्तिको चर्चा सर्वत्र हुने गर्छ । तर शान्तिको लागि केके गर्नुपर्छ र केके अङ्ग पूरा हुनुपर्छ, यतातिर अध्ययनगर्नु विचार गर्नेतर्फ धेरै जनाको ध्यान गएको देखिँदैन । हात दुइटा नभैकन ताली बज्दैन । त्यस्तै शान्तिको लागि मैत्री र कर्तव्य दुइटा पूरा नभै हुँदैन ।

यहाँ विश्व शान्तिको कुरो अलि टाढा राखी पारिवारिक र सामाजिक शान्ति बारेमा मात्र चर्चा गर्न लागि रहेछु । मैत्री भन्ने चीज क्रोध पटककै नभएका र द्वेषबाट टाढाको अवस्था हो । मैत्री चित्त भएको व्यक्तिले कसैलाई अभलो हुने, अर्काको खुट्टा समाति पछार्ने चिन्तन गर्दैन । बरु फुटेर बसेका लागि मिलाउने, टुटेको भाँडो जोड्नेको काम मैत्रीको लक्षण हो ।

भगवान् बुद्धको विचार अनुसार काम गरे पनि कुरा गरे पनि, मनले कल्पना गरे पनि मैत्रीयुक्त हुन जरूरी छ । मैत्री नभएको चित्तले काम र कुरा गरे पनि क्षणिक स्वार्थपूर्ति भए पनि पछि परिणाम नराम्रो भई काम असफल हुनसक्छ ।

यदि जीवन शान्तमय गर्नुछ भने मैत्रीपूर्वक परस्पर कर्तव्य पालन हुने कुरा बुझ्नको लागि बुद्धकालीन एउटा घटना उद्धृत गर्छु र अरु पनि घटना उल्लेख गर्नुउचित ठान्दछु ।

गौतम बुद्धको शिष्यहरू भिक्षु अनुरुद्ध, नन्दिय र किम्बल तीन जना एउटा जङ्गलमा आध्यात्मिक उन्नति हुने ध्यान भावना अभ्यास गर्दै हुनुहुन्थे । भगवान् बुद्ध एकदिन ती भिक्षुहरू भेट्न त्यस जङ्गलमा जानुभयो । वन पालेले उहाँलाई नचिनेकोले बाटो मै रोकेर भन्यो— तपाईं त्यहाँ जानुहुँदैन । त्यहाँ जङ्गलमा खुब असल चरित्रका भिक्षुहरू तीन जना बसिरहनु भएको छ । उनीहरूको असल चरित्र र रहन सहन देखेर गाउँवासी पनि प्रभावित भएर शान्त स्वभावका भएका छन् । उहाँहरूलाई बाधा दिनुहुन्न ।

यसरी भगवान् बुद्धलाई बाटो छेकी कुरा गरिरहेको भिक्षु अनुरुद्धले देखेर हतर-पतर त्यहाँ गई वन

पालेलाई भने ए ! उहाँ हाम्रो गुरु भगवान् बुद्ध हुनुहुन्छ । बाटो छोडिदेउ । यो कुरा सुनेर वनपालेले क्षमा माग्यो ।

बुद्ध ती तीनै जना भिक्षु भएको ठाउँमा जानुभई बुद्धले सोध्नुभयो— “तिमीहरू मिलेर बसेका छौ ?” उनीहरूको उत्तर थियो— “भो गुरु ! हामी मिलेर बसेका छौं ।” बुद्धले फेरि सोध्नुभयो— “तिमीहरू दूध र पानी जस्तो मिलेका छौ कि ? पानी र तेल जस्तो मिलेका छौ ?”

उनीहरूको उत्तर थियो— “हामी नड र मासु जस्तै मिलेर बसेका छौं । सुत्ने बस्ने अलग अलग भए पनि मन एउटै र एउटै ठाउँमा छ ।” भगवान् बुद्धले फेरि सोध्नुभयो— “कसरी नड र मासु जस्तै बसेका छौ ? उत्तर थियो— हामी यहाँ आए देखि कर्तव्यपालन गर्दै छौं । समय समयमा जसले सक्छ उसले पहिले कृचो लगाउने, पानी लिन जाने, विछ्यौना विछ्याउने । पछि आउनेले सुकुल समेत उठाएर बढारेर सामान यथास्थानमा राख्ने काम गर्ने गर्दछौं । यो काम तिमीले गर्ने, यो काम मैले गर्नेछु भनी कार्य विभाजन गर्नेपर्दैन । कुरा गरे पनि, काम गरे पनि मैत्रीपूर्वक गर्ने गर्छौं । अल्छीपन पटककै छैन ।”

यति कुरा सुनिसकेपछि बुद्धले भन्नुभयो— “साधु ! साधु !! राम्रो छ, तिमीहरू सही रूपमा नियम पालन गरेर असल चरित्रका बनेका छौंनि । तिमीहरूको असल चरित्र र असल व्यवहारले गर्दा छिमेकी गाउँवासी पनि असल र ज्ञानी भएका छन् भनी वनपालेबाट सुन्न पाएँ ।”

यो घटनाले बुझ्नुपर्ने कुरा के भने— “परस्पर मैत्रीभाव भए मात्र पुग्दैन, सबै कर्तव्य परायण हुनुपर्नेरहेछ । अरुको भरोसामा नबसी आफैको भरोसामा बस्नुपर्ने रहेछ । परस्पर कर्तव्य परायण भएपछि स्वतः शान्ति स्थापना हुने भयो । कलह र भगडा हुने कारण रहेन । मैत्री चित्तमात्र भएर पुग्दैन कर्तव्य पूराहुनुपर्छ ।”

द्वेषभाव छोडेर मैत्री चित्त भए शान्ति हुनसक्छ । उदाहरणको लागि मेरै अर्को घटना प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

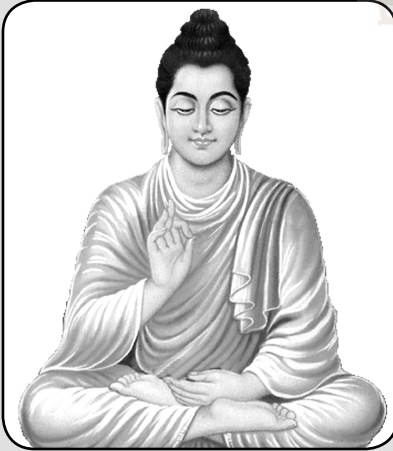
ढल्को विष्णुमति छेउमै संघाराम विहार एउटा रत्नमाया शाक्य र द्वारिकादास उपासकले बनाएर दिए । त्यहीं बालकहरू १२ जना प्रव्रजित गरी श्रामणेर बनाई तालिम केन्द्र बनाउने मैले र भिक्षु मैत्रीले जिम्मा लियौं । केही महिना पछि केही कारणवस अर्थात् ममा धैर्य र सहनशीलता नभएकोले श्रामणेरहरूलाई विरालोले बच्चा सारेजस्तै बनेपा ध्यानकुटीमा सारें । एक दुई महिनासम्म रत्नमाया उपासिका रोइरहिन भनी सुनें । मैले विचार गरेको थिएँ— “ती उपासिकाले मेरो मुखै हेर्दैन होला, भिक्षुहरू प्रति श्रद्धा नै गर्दैन कि ! पछि बाटोमा रत्नमाया उपासिका भेट हुँदा बोल्नु भयो र दान पनि दिइन् । घरमा भोजनको लागि निमन्त्रणा पनि दिइन् । मैत्री चित्त भएकोले पछि फेरि संघाराममा आइ पहिले जस्तै श्रामणेरहरूलाई तालीम दिन शुरु गरें । यदि मैले छोडेर गयो भनी रिसाएर द्वेष भाव रहेको भए मनमा शान्ति हुँदैन । अब मन आनन्द भयो र शान्ति भयो । अनि सम्भना आयो, नही वेरेन वैरानी सम्मत्तीध कुदाचनं अर्थ वैरभावले द्वेष शान्त हुँदैन मैत्री भावले मात्र

द्वेष शान्त हुन्छ, भन्ने बुद्धवचन सत्य रहेछ ।”

धेरै वर्ष पहिलेको कुरा हो । आफ्नै एकजना मित्र भिक्षुसँग असमभकारी भएकोले दुईवर्षसम्म हामी दुई बीच कुराकानी बन्दभयो । मतलब बोलचाल हुँदैन । बोल्न नचाहेको हो ।

एकदिन हितैषी दाताले हामी दुईजनालाई मात्र भोजनको लागि निमन्त्रणा दियो । दुबैजना एकजना पूर्व र अर्को पश्चिमतिर हेरेर चुपचाप बस्यौं । दाताहरूले भने— “किन कुरा नगरी पूर्व पश्चिमपट्टी हेरेर बस्नु भएको ?” एकजनाले भन्यो— “हामी दुईजना बीच बो लचाल बन्द ।” अनि दाताहरूले भने— “(गुलि हिसि मर्दुपिं भन्तेपिं) कति हिसि नपरेका भन्तेहरू ।” भोजनपछि विहारमा गएर भेटेर कुराभयो— “आज सारै नरमाइलो लाग्यो । आजदेखि हामी पहिलेजस्तै साथी बनौं । सबै कुरा बिसिर्दिऔं । द्वेषभाव आजदेखि त्यागी दिउँ । त्यो दिन देखि दुवैको मनमा शान्ति भयो । मित्रता यथावत भयो । शान्ति ! शान्ति !! शान्ति !!! ❖

बु.सं. २५५६ को उपलक्ष्यमा शुभकामना

शान्तिका महानायक भगवान् बुद्धको जन्म, सम्बोधिलाभ र महापरिनिर्वाण त्रिसंयोग जुडेको पवित्र वैशाख बुद्ध पूर्णिमा एवं बुद्ध सम्वत् २५५६ को उपलक्ष्यमा समस्त देशवासीहरूमा सुख, शान्ति र सबै मानवमा मैत्री भावको संवृद्धि होस् भनी शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

भिक्षु बुद्धरत्न

तथा ध्यानकुटी चतुब्रह्म बुद्ध विहार परिवार

मातातिर्थ, काठमाडौं ।

भोगबाट दुःख मात्र मिल्दछ

नरेन्द्रनाथ भट्टराई

संसारको भोगबाट सुखमय जीवनको कामना गर्नु बालुवा निचरेर तेल निकाल्न खोज्नु जस्तै हो । संसारको अनित्यतालाई चिनेर, जानेर, बुझेर हेरेमामात्र यसबाट ज्ञान मिल्दछ र आनन्दप्राप्ति हुन्छ । संसारिक भोगको कल्पना मात्रले पनि ठूलो आपदमा पार्दछ ।

एउटी केटीले अवैध सम्बन्धबाट जन्मेको आफ्नो छोरालाई कुनै अनकंठार जङ्गलको एउटा कुनामा फ्याँकेर आइछ । त्यही जङ्गलमा ध्यान तपस्या गरी बस्ने एकजना ऋषिले त्यो बच्चालाई रोएको आवाज सुनेर त्यहाँ गएर त्यो बच्चा कुटीमा ल्याएर पालनपोषण गरेर राखे । विस्तार-विस्तार त्यो बच्चा ठूलो हुँदै गयो, जवान भयो, अनि जङ्गलको कन्दमूल खाएर ऋषिको चेलो भएर पूजाआजा, ध्यान-जप गरेर बस्न थाल्यो । ऋषिको निधन हुने बेलामा आफ्ना शिष्यलाई संसारको भोगबाट पर रहेर आत्मचिन्तनमा लाग्ने सल्लाह दिए । ऋषिको निधनपछि ती युवकले पनि आत्मचिन्तनमा दिन बिताउन लागे । कहिलेकाहिँ उनलाई संसार भनेको कस्तो होला भन्ने जिज्ञासा हुन थाल्यो ।

एकदिनको घटना हो, कुनै गाउँबाट गएको जन्तीले जङ्गलमा बाटो छलिएर हिँड्दा त्यही कुटीमा पुगेर आज एक रात त्यहीँ बास बस्न अनुरोध गर्दा युवकले “हुन्छ” भने । त्यसपछि ती युवकले कौतूहलपूर्वक “तपाईंहरू यतिका मानिस को हो ? यो भलमल्ल सिंगारिएर घोडामाथि चढ्ने को हो ? कता जान लागेको अनि के गर्न लागेको ?” भनी सोधे । एकजना पाको मानिसले— “हामी जन्ती हौं, त्यो घोडोमा चढ्ने सिंगारिएको मानिस दुलाहा हो ।” भनी भन्दा जन्ती भनेको के हुन् ? दुलाहा भनेको र विवाह भनेको के हुन् ? सबै कुरा मलाई बुझ्ने गरी सम्झाइदिनुहोस्” भने । ती पाका मानिसले, “युवा अवस्थामा पुगेपछि छोरा मानिसले छोरी मानिससँग विवाह गर्दछ र यसरी विवाह गरेर सम्बन्ध कायम हुन्छ, अनि यसरी गर्भाधान हुन्छ, बच्चा जन्मन्छ, बढ्छ र यसरी नै संसारको सृष्टि बढ्दै जान्छ” भनी सबै वृत्तान्त स्पष्ट हुनेगरी बुझाइदिए । ती युवकलाई कुरा सान्धै घट लाग्यो । नबुझेका हर कुरा सोधे । ती पाका मानिसले पनि एकएक कुरा बुझ्नेगरी बुझाइदिए । भोलिपल्ट जन्ती आफ्नो बाटो लागे ।

गरम महिना, पूर्णिमाको रात ती युवक संसारको सृष्टिको बारेमा सुनेका घट लाग्दा कुरा मनमा सोच्दै चउरमा यस्सो के पल्टिएका थिए भ्रुप निन्द्रा लागेर सपना देख्न थाले । ती युवकले आफू पनि दुलाहा बनेको, दुलही ल्याएको, संभोग गरेको, दुलहीले पेट बोकेको, बच्चा पाएको सबै जो जो विवरण सुनेका थिए, त्यस्तै सपनामा देख्न थाले । थोरै समयमा त्यति लामो सपना देखे । त्यो सपनाको बच्चालाई बीचमा सुताएर ती युवक र उनकी स्त्री छेउमा सुतेछन् । बच्चा किचिएला, अलि पर सुत्नुहोस् भनी दुलहीले भनिन् । सपनामा अलि अलि पर सर्दा सर्दै ती युवक चउरको डिलबाट नजिकैको पोखरीमा पो खस्न पुगे । पोखरीमा खसेपछि व्युँभेरेर कराए । परबाट गोठालाहरूले सुने र त्यहाँ आई पोखरीबाट ती युवक सन्तलाई बाहिर भिकेर “के भयो ? कसरी पोखरीमा खसेको ?” भनी सोध्दा तिनले हाँस्दै भने— “सपनामा विवाह गरेर पाएको बच्चाले त पोखरीमा खसालिदिंदो रहेछ भने विपनामा साँच्चिकै विवाह गरेर पाएका बच्चाले त उत्रनै नसक्ने खाडलमा खसालिदेलान्” भनेर कुटीभित्र पसेर ऋषिले भनेका दिव्य उपदेश सम्झी मनन-चिन्तनमा डुब्न लागे ।

“भोग गरे रोग बढ्छ, योग गरे रोग भाग्छ । भोग गरे अशान्ति आउँछ, योग गरे शान्ति आउँछ ।” ❖

धर्म

प्रेमलक्ष्मी तुलाधर

धर्म धयागु उकीयात हे धाई

गुगू ज्यां फुकेसितं भिंजुई

कर्म धयागु उकीयात हे धाई

गुगू ज्यां कुसल कर्मया पुण्य फल वई ।

श्रम धयागु उकीयात हे धाई

गुकिं बाँमलागु ज्यायात पनेत स्वई

कर्त्तव्य धयागु उकीयात हे धाई

गुकिंथःगु अभिभारा बहन याई

सेवा धयागु उकीयात हे धाई

गुगू ज्यां दुनुगलं निसें स्वाँ ह्वयका वी ।

घाँटीको ट्यूमरसँग संघर्ष गर्ने एक बर्मी योगीको सत्य घटना

भिक्षु विशुद्धाचार

अनु. मदनरत्न मानन्धर

सिष्टर दो ल्हा म्ये (मिन्ट)

यो एक सत्य घटना हो, आफ्नो घाँटीको ट्यूमरलाई विपस्सना ध्यानबाट निको पार्ने एक बर्मी योगीको । त्यसबखत उनी रङ्गून (यांगून)को सरकारी अपस्पतालको हृदयरोग यूनिटमा नर्स-प्रमुख थिइन् । डाक्टरहरूले उक्त ट्यूमरलाई क्यान्सरको शङ्का गरी बायोप्सी गर्न चाहेका थिए । ३७ वर्षिया नर्स लहा मिन्ट, जो आफैँ एक चिकित्साकर्मी थिइन्, कुनै पनि प्रकारका स्वास्थ्य परीक्षण र उपचारलाई अस्वीकार गरी विपस्सना ध्यानको गम्भिर अभ्यासका लागि सेवाबाट अवकाश लिइन् । यो उनका लागि साधारण निर्णय थियो । उनको विचार थियो, यदि उक्त ट्यूमर क्यान्सर नै हो भने बायोप्सी गर्दा त्यो भन् वृद्धि हुनसक्थ्यो । उनी त्यो ट्यूमर क्यान्सर नै हो भन्नेमा विश्वस्त थिइन् र भन्थिन्- “यो रोग निको नै हुन्छ भन्ने कुनै ग्यारेन्टी छैन । शल्यक्रिया वा रेडियोथेरापी पछि पनि क्यान्सर फैलन सक्थ्यो । र त्यसको पार्श्व प्रभाव (साइड इफेक्ट)हरू भन् खराब हुनसक्थ्यो । अरु विरामीहरूमा देखेको कुनै

पनि प्रकारका पीडा भेल्ले म चाहन् । म आफ्नो चित्तलाई पूर्णतः एकाग्र गर्न चाहन्छु, जागृत र सजग बनाउन चाहन्छु । कुनै पनि दवाईबाट मेरो चित्तको सजगतालाई धमिल्याउन चाहन्नँ ।”

यसका लागि मैले सजिलो उपाय रोजेकी छु । यदि म उपचारमा लागेकी भए, म निको हुनु पनि सक्थेँ, नहुन पनि सक्थेँ । तर मैले गम्भिर साईड-इफेक्टहरूलाई भेल्लै पर्थेँ । यदि मैले ध्यान गरेको खण्डमा पनि मेरो रोग निको पनि हुन सक्थ्यो, नहुन पनि सिक्थ्यो, तर सम्पूर्ण दुःखबाट छुटकारा दिलाउन निर्वाणरूपी साईड-इफेक्ट पाउनसक्थेँ । लौ, निर्वाण नै प्राप्त गर्न नसकेता पनि म त्यसको नजिक त अवश्यै पुग्ने छु । किनकि विपस्सना ध्यानमा मेरो अगाध श्रद्धा थियो ।”

र यसरी शुरुभयो ट्यूमर विरुद्धको लामो संघर्ष । शुरुको छोटो ध्यान शिविरमा त ट्यूमर घट्न थालेको थियो, तर केही वर्षपछि पुनः बढेर आयो । त्यसैले पछिल्लो पल्ट करिब तीनवर्ष गम्भिर रूपमा ध्यान गरीन् र ट्यूमर बिल्कुलै हराए र यो उनको श्रद्धा, अखण्ड उद्योग (प्रयत्न), समर्पण र प्रयासको कथा हो ।

घटनाको शुरुवात थाल्नु अघि म सिष्टर ल्हा मिन्टलाई कसरी चिनेँ भन्ने कुरा बताउनु चाहन्छु । जून १९८७ मा रङ्गूनको महाशी यैता (ध्यान केन्द्र) मा जाँदा पहिलोपल्ट उनीलाई भेटेको थिएँ । उनी अग्ली, गहुँगोरी र सुदृढ जिउकी रहिछिन् । म सो केन्द्रमा अक्टोबर १९८८ सम्म रहें । त्यसवेला उनी पनि त्यहीं थिइन् र भिक्षु, भिक्षुणी र योगीहरूको स्वास्थ्य हेरचाह गर्थिन् । मे १९८२ मा उनको ट्यूमर पूर्ण रूपमा निको भएदेखि सो केन्द्रमा रहँदै र सेवा गर्दै आइरहेकी रहिछिन् । औषधोपचार र सानातिना घाउ खटिराको उपचारका लागि चाहिएको जुनसुकै बेला पनि उपलब्ध हुन्थिन् ।

तर जुलाई, १९८९ मा म दोस्रोपल्ट बर्माका जाँदासम्म मैले उनको बारेमा थाहापाएको थिइँनँ । १९९१ को शुरुवातमा मेरो बसाईको अन्ततिरमात्र म उनीतिर तानिएको थिएँ । त्यसवेला मैले सो महाशी यैता छोडी

मेरा गुरु सयादो ऊ पण्डितलाई पछ्याउँदै नयाँ ध्यानकेन्द्र पण्डिताराममा सर्नुपरेको थियो । सिष्टर ल्हा मिन्ट पनि उतै बस्न र सेवा गर्नसँगै आइन् ।

जनवरी १९९१ मा मेरो स्वास्थ्य बिग्रियो र केही महिनासम्म थला परें । मलाई सन्चो भएको थिएन । निरन्तर खोकी र जोर्नी तथा हड्डी दुखिरहेको थियो । सिष्टरले मलाई सरकारी अस्पतालमा लगिन् र एक्स-रे तथा विशेषज्ञहरूसँग जँचाइन् । उक्त अस्पतालमा उनका सहयोगी नर्स र डाक्टर साथीहरू थुप्रै भएको पाएँ । स्वास्थ्य परीक्षण र उपचारका लागि मैले लामो पर्खन परेन ।

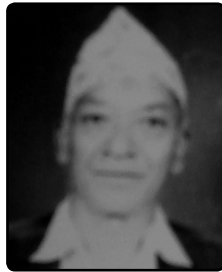
ध्यानकेन्द्रमा उनी अथक रूपमा कार्यरत रहन्थिन् र मलाई दिनमा धेरैपटक जाँचिन् । मलाई तागत बढाउनका लागि सूप बनाएर खुवाउँथिन् । म चाहिँ औषधि उतिसारो नरुचाउने कमसल खालको विरामी थिएँ । एकदिन हाडजोर्नी विशेषज्ञले मेरो दुखाई कम गर्न केही औषधि लेखिदिए । उसले ममा बाथको शङ्का गरेका रहेछन् । त्यो औषधिको केही साइड इफेक्ट हुन्छ भने काले म सो औषधि खान चाहिरहेको थिइँन । त्यसैले मैले सिष्टरसँग सोधें— “सिष्टर ! यदि मेरो ठाउँमा तपाईं भएको भए यो औषधि खानुहुन्थ्यो ?” तिनीले जवाफ दिइन् “अहँ” । र उनी आफू नर्स भएता पनि र अरुहरूलाई

औषधि खाउने गरेको भएता पनि आफूले बिरलै मात्र औषधि खाने गरेको कुरा मसित खुलासा गरिन् । यदि विरामी भएमा ध्यान गर्ने कुरा बताइन् । तिनीलाई औषधिको साइड-इफेक्ट मन पर्दैनथे र विपस्सना ध्यानमा आस्था राख्थे । “औषधिले आराम नै हुन्छ भन्ने छैन, मर्न पनि सक्छ, तर ध्यान गरेमा निर्वाण प्राप्त गर्न सक्ने हुन्छ” उनीले थपिन् । तसर्थ उनी विरामी भएको बेला प्रशस्त भोल पदार्थ खाने र दिनभर ध्यान गर्ने गर्दथिन् । साधारणतया: उनको व्यथा केही दिन मै हराउँथे । (वास्तवमा योगीहरूलाई विरामी हुँदा औषधि नलिने सल्लाह दिन चाहन्थौं । उनीहरूले आफ्नो विवेक अनुसार गर्नुपर्छ । सबैजना सिष्टर ल्हा मिन्ट जस्तो हुँदैनन् । तर पनि रोगमाथि काबू पाउन गम्भिर ध्यान अभ्यास र समाधि (एकाग्रता) अपनाउनुपर्छ । सबै यो गीलाई ध्यान अभ्यास गर्न र शक्तिशाली समाधि प्राप्त गर्न सजिलो नहुन सक्छ । त्यसकारण यस्तो बेला औषधि सेवन गर्नु पर्ने हुनसक्छ ।

क्रमशः

[[साभार- “अ विपस्सना क्योर” द टूरु स्टोरी अफ अ बर्मीज योगिज् बायटल विथ अ थ्रोट ट्यूमर)
(लेख साभार- ज्योति उदय, अङ्क ५, ने.सं. १११७, ज्योतिदय संघ, ज्योति विहार, चापागाउँ]]

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरूज्झन्ति तेसंऊपसमो सुखो ॥

जन्म :
१९९३ भाद्र
ने.सं. १०५७ गुंला

दिवंगत :
वि.सं. २०६८ माघ ७ गते

मदुम्ह विष्णुभक्त रन्जित (हाल कलंकी)

धर्मकीर्ति पत्रिकाया विशेष सदस्य विष्णुभक्त रन्जित २०६८ माघ ७ गते दँया वैशय् दिवंगत जुयादीगुलिं वय्कःया छत्रैजःपिसं प्रकृतिया अनित्य स्वभावयात थ्वीकाः धैर्य धारण याय्फय्मा धकाः कामना यानाच्चना । साथय् वय्कया गुणानुस्मरण यासे संसारया अनित्य स्वभावयात लुमंका च्वना ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

तथागतको आगमन-२

श्रीतल गिरी

बुद्ध बनेपछि उनले आफ्नो ज्ञानको अधिकारी ती पाँच भिक्षुहरू रहेको ठाने, जसले बोधगयाको नजिक उनीसँग निराहार रही कठोर तपस्या गरेका थिए। शरीर लाई कष्ट दिँदैमा ज्ञान पाउन नसकिने निचोड निकालेर तथागतले गरिष्ठ भोजन ग्रहण गरेपछि उनलाई पतित ठानेर साथ छोडेका थिए। पत्ता लगाएर उहाँ उनीहरूको आश्रम ऋषिपतन मृगदाव (सारनाथ-बनारस) पुगे। तथागत भिक्षापात्र र चिवर लिएर बिस्तारै-बिस्तारै मन्दगतिमा ती पाँच भिक्षु (कोडिन्य, वप्प, भद्दिय, अश्वजित र महानाम) का नजिक गए। ती भिक्षुहरूले एकले अर्कालाई हेरे। तथागतको अनादर गर्दै आउनाको प्रयोजन सोधे।

तथागतले आवुसो भनेर सम्बोधन नगर, नाम पनि नलेऊ, तथागत अर्हत छ, सम्यक सम्बुद्ध छ भनेर सम्झाउनुभयो। तर ती भिक्षुको नजरमा त तथागत बाहुलिक थिए। आफूले पाएको अमृत ती भिक्षुहरूलाई तथागत बाँड्न चाहन्थे। ती पाँच भिक्षुहरूको मुखमण्डल उपदेशको कुरा सुनेर केही कठोर भएको थियो।

तिनीहरू तथागतलाई श्रेष्ठ मान्न तयार थिएनन्। जुन कारणले सन्यास धर्म ग्रहण गर्ने गरिन्छ, जुन कारणले कुलपुत्रले घर त्याग्ने गर्दछ, त्यो उत्तम ब्रह्मचर्यको फल यसै जन्ममा उपलब्ध गराउन, साक्षात्कार गराउन र त्यसको उपलाभ गराउन तथागत त्यहाँ पुग्नुभएको थियो। कठोर तपस्याबाट तथागतलाई दिव्य शक्ति प्राप्त हुन सकेको थिएन। यसर्थ ती भिक्षुका नजरमा तथागत साधनाभ्रष्ट थिए, बाहुल्यपरायण थिए। यस्तालाई दिव्य शक्ति प्राप्त हुन सक्तैन। तथागतले आर्यदर्शन, उत्तम मनुष्यधर्म बुझ्न सक्छ भन्ने विश्वास तिनीहरूमा नहुनु स्वाभाविक थियो।

तथागत बाहुलिक होइनन्। साधनाभ्रष्ट होइनन्। बाहुल्यपरायण होइनन्। तथागत त अर्हत हुन्। सम्यक सम्बुद्ध हुन्। ती पाँच भिक्षुहरूलाई यसअघि यति विश्वाससाथ तथागतले कहिल्यै भनेका थिएनन्। यस कुराको बोध भएपछि तिनीहरू तथागतको कुरा सुन्न

तयार भए। तथागतले तिनीहरूलाई सम्झाए। तिनीहरूको रुचि देखेर तथागतले जगतमा सर्वप्रथम धर्मचक्र प्रवर्तन गरे। “भिक्षुहरू हो ? प्रव्रजितहरूले दुई अतिहरूको सेवन गर्नुहुँदैन। पहिलो अतिहीन, ग्राम्य तथा पृथक् जनहरूको योग्य, अनार्य, अनार्यद्वारा सेवित, काम वासनाहरूद्वारा कामसुखमा लिप्त हुनु, जुन दुःख अनार्य अनर्थहरूबाट युक्त छ, रिस राग साँच्चै, त्यो अर्को अति हो। यी दुई अतिहरूलाई त्यागेर मध्यम मार्गको अनुसरण गर्नुपर्छ। यो मध्यम मार्गले प्रज्ञाचक्षु खोल्दछ, ज्ञान दिन्छ। उपशमका निमित्त हो। अमिक्षा हुनका निमित्त हो। भिक्षुहरू हो। त्यो अष्टाङ्गिक मार्ग सम्यक कर्म, सम्यक जीविका, सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृति, सम्यक समाधि, सम्यक दृष्टि सस्यक वाचा र सम्यक ध्यान हो।”

तथागतले आफ्ना शिष्यहरू— “बहुजन हिताय बहुजन सुखाय, लोकको अनुकम्पाका लागि, देव र मानवको प्रयोजनका लागि विचरण गर। अर्थसहित पूर्ण, परिशुद्ध ब्रह्मचर्यको उपदेश गर। जगतमा थोरै दोष भएका प्राणी छन्। धर्म श्रवण नगर्नाले उनीहरूलाई हानि हुन्छ। धर्मले गर्दा तिनीहरू दोषमुक्त हुनेछन्। धर्म बुझ्नेछन्।

ऋषिपत्तन सारनाथमा एकसय भिक्षुहरूलाई उपदेश दिएर तथागत सेनानी गाउँ गएर धर्मप्रचार गरे। राजगृह वैशाली, मङ्गलपर्वत हुँदै त्रिपत्तन वर्षको उमेरमा चालीय पर्वतका विक्रमपूर्व लगभग ४६० मा नागार्जुन पर्वतमा आइपुगेका छन्। नागार्जुन पर्वतको नजिक पर्ने गोकर्णमा किराँती सरदार (गणपति) जिते दास्तीको महल थियो।

तथागत आगमनको चर्चा वनमा लागेको डढेलोले चारैतिर फैलिसकेको थियो। किराँतीहरू शैवधर्म मान्दथे। तथागत नेपाल उपत्यकामा पहिलोपल्ट आएको भए तापनि उनको सरल र व्यावहारिक, आडम्बररहित उपदेशहरू प्रसारण भइसकेका थिए। अरू कुराका लागि गणको सहमति आवश्यक परे पनि तथागतको धर्मोपदेश ग्रहण गर्नका लागि त्यसको आवश्यकता परेन। किराँती सरदार जितेदास्ती शिवका उपासन भए

पनि उनको हृदयमा तथागतप्रति सम्मान थियो । उ स्वयम् तडकभडकरहित सामान्य स्वरूपमा तथागतको सेवासत्संगत गर्न पुगे । अभिवादन गरे । वन्दना गरे । आदेश पाएर एक छेउमा बसे ।

तथागतले उपस्थित धर्म जिज्ञासुहरूलाई उपदेश दिएका थिए । विरुपाक्ष नामक एक किराँती सरदारले स्वतः भने बाङ्गोलाई जसरी कसैले सिधा पारिदिन्छ, भोकोलाई जसरी केही खान दिन्छ, विर्सिएकोले जसरी कुनै वस्तुको दर्शन गरिलिओस् त्यही किसिमबाट तथागत र तपाईंले थुप्रै प्रमाणहरूद्वारा इच्छा प्रकट गर्नुभयो । तथागत ! म तपाईंको शरणमा जान्छु । धर्म शरणमा जान्छु ।”

नेपाल उपत्यकामा तीन वचन दिएका विरुपाक्ष प्रथम उपासक भए ।

बुद्धम् शरणम् गच्छामि । धर्मम् शरणम् गच्छामि ।

सद्धम् शरणम् गच्छामि ।

तीन वचनका साथमा उपकस बने । ❖

(साभार- वनेपावाट निस्कने “जनमत” मासिक पत्रिकाबाट)

त्रिरत्नको शरणमा

✍ सुभद्रा स्थापित, इन्द्रचोक

आयो फेरि नौलो उमङ्ग लिएर ।

वैशाख पूर्णिमा भने ।

जम्प्यो लुम्बिनी क्षेत्रको वनमा ।

सिद्धार्थ कुमारको रूपमा ॥

कुमार भए पनि हृदयमा कोमल छायो ।

जन्मनु नै दुःखको खानी ठानी ॥

तव त्याग्यो राजापाठ समेत ।

लिनुभयो घोर तपस्यामा ॥

सत्व प्राणी सुखको लागि ।

अन्तमा प्राप्त नै गरी छाड्यो ॥

बोधिज्ञान मार्गको औषधिको लागि ।

उही औषधी, वाड्यो, मानव कल्याणको लागि

यहाँ ॥

जसले त्यो सेवन गर्ला ।

उसको दुःख मुक्त भइजाला ॥

तव कहलायो, समयक सम्बुद्ध भगवान भनेर ।

त्यसैले आजैदेखि सबैले तथागतलाई ॥

सम्भ र त्रिरत्नको शरणमा जाउ !

बुद्धं शरणं गच्छामि ॥

धम्मं शरणं गच्छामि ॥

भन्दै आजको पावन अवसरको दिन देखिनै ।

सदा सदा नै स्मरण गरी रहन सकोस् ॥

नुगलय् लसता जायेकाः भिन्तुना देछाना

✍ प्रेमलक्ष्मी तुलाधर, डत

स्थविरवादी बुद्ध मार्ग पिनिगु नितिं

धिसिमिसि धाःगु थां जुयाविज्याःम्ह

युवा बौद्ध विद्वान धाये ल्वःम्ह

बुद्ध शासनया काय् जुया

भावं बिलिबिलि जाःम्ह

ज्वः मदुगु सलं धर्मदेशना

बिया विज्याःइम्ह ॥

छगः छगः खँग्वलय्

मू भाव पिज्वःम्ह

लुम्बिनी बिकास निर्देशक

समितिया जलय् दुथ्याना विज्याःम्ह ॥

बुद्ध जन्मभूमि लुम्बिनी उत्थानया नितिं

न्ट्चलुवा जुयाः ज्याभवःयात बृहत्तर रूपं

च्वन्हयाकाः वने फय्मा धकाः

लसताया नुगलं

वन्दना लिसं भिन्तुना देछाना

भिक्षु कोण्डन्य छलपोलयात ॥

श्व सिबे धार्मिक असहिष्णुताया दसु मेगु छु ?

✍ शूद्रं यदि वेद न्यन धाःसा वया न्हायपनय् म्हः व झौ नायेक क्वाःक्वा लुना ब्यु ।

✍ शूद्रं यदि वेद उच्चारण यात धाःसा वयागु म्ये ध्यान ब्यु ।

✍ शूद्रं वेद ब्वना वेदज्ञ जुल धाःसा वयात लाक् लाक् ताना (स्याना) छ्व ।

✍ श्व सिबे तःधंगु धार्मिक असहिष्णुताया दसु मेगु छु दु ? (गौ. धर्मसूत्र ३:२:४)

(साभारः ‘धर्मकीर्ति’ पे. ३६, पू. ८७, स्वाँयापुन्हि, जेष्ठ २०४८)

ऐतिहासिक १११२ कुलपुत्र प्रव्रज्या समारोह र

यसको उपादेयता-एक चर्चा

कृष्णकुमार प्रजापति
नगदेश बुद्ध विहार

विश्वबन्ध महापुरुष, शान्तिका महानायक, तथागत गौतम बुद्ध “बोधिसत्व सिद्धार्थ” को रूपमा माता महामायादेवीको कोखबाट २६३५ वर्ष अघि अर्थात् ई.पू. ६२३ को वैशाख पूर्णिमा, शुक्रवारको दिनमा जन्मनु भएको थियो । उहाँ जन्मनुभएको ऐतिहासिक एवं संवेजनीय पवित्र पावनस्थल- “लुम्बिनी” मा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ र मित्रराष्ट्र बौद्ध मुलुक थाइल्याण्डका प्रसिद्ध बौद्ध संस्था- धम्मकाय फाउण्डेशनको संयुक्त आयोजनामा नेपालका प्रथम संघमहानायक, अग्ग-महापण्डित परिनिवृत श्रद्धेय भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर को ११२ औं जन्म जयन्तीको गुणानुस्मरणमा पूर्वमेची देखि पश्चिम महाकाली भित्रका अर्थात् नेपाल अधिराज्य भरका उत्सुक १५ वर्षको उमेर देखि ६५ वर्षसम्मका नेपाली कुलपुत्रहरू १११२ जनालाई गत २०६८ कार्तिक २४ गते देखि मंसिर १२ गते सम्म (ई.सं. २०११ नोभेम्बर १० देखि २८ गते) सम्मका १९ दिने सामूहिक दुर्लभ श्रामणेर प्रव्रज्या कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो । कार्यक्रममा सरिक गराई प्रव्रजित श्रामणेर जीवन यापन गर्न आवश्यक महत्त्वपूर्ण शिक्षा दिने कार्यको थालनी गत २०६८ कार्तिक २४ गतेको साँझ देखि सातदोबाटो स्थितको स्वीमिङ्ग पूलको प्राङ्गणमा व्यवस्था गरी खाने सुत्ने लगायतका चाँजोपाँजो मिलाएका थिए । दैनिक सामूहिक प्रातःकालीन-सायंकालीन बुद्ध पूजा भइरहेको थियो । दिनमा आवश्यक प्रशिक्षण दिने कार्य पनि भइरहेको थियो । तेस्रो दिनमा अर्थात् कार्तिक २६ गते, शनिवारका दिन विहान सामूहिक केशकप्पन कार्यक्रमको आयोजनामा सम्भव भएसम्मका दुर्लभ प्रव्रजित हुने कुलपुत्रहरूका आफ्ना आति माता पिता, दाजुभाई, दिदी बहिनी लगायत ईष्टमित्रहरू उपस्थित भै परिवारजनको तर्फबाट केशकप्पन (कपाल खौरने) गरी अनुमती दिनु भएको भान र आभास सबैले गरेको देखा परेको थियो । सो कार्यक्रम अति नै संवेजनीय एवं रोमाञ्चकारीको साथै ऐतिहासिक घटना हुन पुगेको छ

र थियो पनि । सो कार्यक्रममा धम्मकाय फाउण्डेशनका प्रमुख गुरु भिक्षु फ्रा धम्मकीर्तिज्यूको सन्देश लिई फाउण्डेशनको प्रतिनिधिको रूपमा थाई उपासिका सदस्य पाल्नु भएको थियो भने श्रद्धेय अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बोधिसेन महास्थविर, भिक्षु गुणघोष महास्थविरज्यू, लगायत श्रद्धेय भिक्षु संघको समुपस्थितिमा “केशा, लोमा, नक्खा, दन्ता, तचो” जस्ता पालि शब्द उच्चारण गरी केशकप्पन कार्य सामूहिक एवं ऐतिहासिक तवरले सम्पन्न भएको थियो । सोही दिनमा पश्चिमाञ्चल देखि सुदूर पश्चिमाञ्चलबाट आउनु भएका सबैलाई लुम्बिनीको कोरियन विहारमा सोही तवरले नै केशकप्पन कार्य थालेको रहेछ । तीन दिन तीन रातको बसाई र प्रशिक्षण पश्चात् कार्तिक २७ गते विहानको जलपान पश्चात् आ-आफ्नो समुहगत रङ्ग अनुसारको समुहमा विभाजित भै बसबाट पवित्र पावन लुम्बिनी तर्फ स्वीमिङ्गपूलबाट विहान ९:३० बजेतिर प्रस्थान गर्‍यो र सोही दिनको बेलुका ६:३० बजेतिर पुगी लुम्बिनी स्थितको कोरियन विहारमा व्यवस्था गरिएको आराम गृहमा र व्यवस्थित पाल (Tent) मा हामीहरू आराम गर्न पुग्यौ । तत्पश्चात् २०६८ कार्तिक २८ देखि ३० गतेसम्म विहान निर्धारित समयमा उठाई ५:०० बजे नै धम्महलमा प्रवेश गराई सामूहिक प्रातःकालीन बुद्धपूजा देखि दिनभर को विविध विषयमा प्रशिक्षण दिने दिलाउने र ध्यान भावना गराई साँयकालमा पनि नियमित बुद्ध पूजा कार्य हुने गर्दथ्यो । उक्त तीन दिनको समयमा नै “चीवर” कसरी लगाउने ? चीवर लगाई कसरी उठवस गर्नुपर्ने, हिँड्नु पर्ने ? बारे समेत प्रशिक्षण लगायत व्यावहारिक क्षेत्रमा उतार्ने, उत्रने समेत कार्य भएको थियो । तत्पश्चात् २०६८ मंसिर १ गते विहिवार विहानको जलपान पश्चात् नै आ-आफ्नो समुहमा पंक्तिबद्ध, लामबद्ध भै पवित्र पावन लुम्बिनी स्थलतर्फ कोरियन विहारबाट पैदलमा प्रस्थान गरेका थियौ । त्यो दिन भनेको ई.सं २०११ नोभेम्बर १७ जस्ता ऐतिहासिक घडीको दिन थियो । उक्त दिन सदा

संस्मरण योग्य दिनको रूपमा रहीरहनेछ। उक्त ऐतिहासिक पवित्र पावन दिनमा आयोजक संस्था श्रद्धेय अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बोधिसेन महास्थविर, भिक्षु गुणघोष महास्थविर लगायत श्रद्धेय भिक्षु संघको समुपस्थिति थियो भने धम्मकाय फाउण्डेशन (महाविहार) को तर्फबाट प्रमुख गुरु भिक्षु श्रद्धेय फ्रा धम्मकीर्ति वाङ्गज्यू लगायत श्रद्धेय थाई भिक्षुहरूको समुपस्थितिमा पवित्र पावन लुम्बिनीको प्राङ्गणमा नेपालका १११२ जना कुलपुत्रहरूको दुर्लभ श्रामणेर प्रब्रज्या समारोहमा श्रद्धेय गुरु भन्तेहरूको तर्फबाट १११२ जना धर्मदायादहरू भगवान शास्ताको दायद अंशको रूपमा रहेको भित्री “आङ्गसा” (टुप्पी) लगाई चीवर (वस्त्र) प्रदान गरेको सामुहिक दृष्य दृष्यावलीले नयाँ संवेज उत्पन्न भएको, गराएको अनुभूति सबैले गरे का थियौं। भगवान बुद्धको अंश दायद प्राप्त गरी दुर्लभ प्रब्रज्या ग्रहण गरी चीवर लगाए पछि धर्म दायदबाट अर्थात् सेतो वस्त्रधारीबाट पितवस्त्रधारी भै दुर्लभ श्रामणेर जीवनमा रुपान्तरण हुनुनै “भगवान शास्ताको दायद अंश प्राप्त गरेका धर्म पुत्र” हुन पुगेका थियौं, त्यस्ता अनुभूति सबैलाई भएको थियो।

वर्तमान नेपालको बुद्ध शासनिक पुनर्जागरण कालमा अर्थात् बोधिसत्व सिद्धार्थ गौतमले सम्बोधि लाभ गरी बुद्धत्व प्राप्तिको २६० दशकको शुभारम्भ भै तथागतको पवित्र पावन जन्मथलोमा १११२ जना नेपाली कुलपुत्रहरूको “अल्पकालीन दुर्लभ श्रामणेर प्रब्रज्या समारोह” सम्पन्न हुँदा लुम्बिनी क्षेत्रमा नै पीत रश्मी चम्केको आभाष सबै प्रत्यक्षदर्शीहरूले गरेका थिए। लुम्बिनी स्थितका विभिन्न देशका विहार एवं गुम्बामा रहनु भएका श्रद्धेय भिक्षु गुरुहरू समेत प्रमुदित भै आल्हादित हुन पुगेका रहेछन् कोरियन महाविहारको सामुन्ने रहेको चिनिया गुम्बाबाट पाल्नु भएका चिनिया लामा गुरु भन्तेको टोली खुशी भै एकदिनको जलपान र भोजनको लागि आर्थिक अनुदान रकम रु. पाँच लाख सहयोग गरी प्रमुदित भै हामी नवर्दिक्षित १११२ जना श्रामणेरहरूको समूहमा बसी सामूहिक फोटो खिचाउनु भयो भने कोरियाली भन्ते सुनिमहरू अति नै प्रमुदित अवस्थामा हुनुहुन्थ्यो। हाम्रो समूह या भ्रुण्ड देखा पर्‍यो कि फोटो खिच्ने गर्नुहुन्थ्यो कोरियन सुनिमहरू र उपासक

उपासिकाहरूले। १११२ जना चीवरधारी श्रामणेरहरूको समुपस्थितिले पवित्र लुम्बिनी क्षेत्रमा रौनकता र प्रमुदित वातावरण श्रृजना भएको थियो। लुम्बिनी प्राङ्गणको शोभा र सुन्दरतामा थप बल प्रदान भएको सर्वत्र आभाष गरिएको थियो।

भगवान बुद्धको जन्मभूमि नेपालमा शान्ति, सहिष्णुता र मानवताले ओतप्रोत भएको मानव धर्मलाई समूचित प्रोत्साहन र हौशला राज्यद्वारा या सरकारबाट हुनुमा कल्याण देखिन्छ। मित्रराष्ट्र श्रीलंका, बर्मा (म्यानमार), थाइल्याण्ड मुलुकमा पूर्णतया थेरवादी बुद्ध धर्मलाई प्रोत्साहन र हौशला मात्र होइन, राज्यबाट समेत संरक्षण प्राप्त भएकोले हजारौं, लाखौं श्रद्धेय भिक्षु, श्रामणेरहरू, श्रामणेरी, अनगारिका, गुरुमांहरूले धर्म लाभ गरी प्रब्रजित जीवन यापन गरी जीवन मुक्ति हासिल गरी रहेका छन्। बुद्धधर्मलाई प्रोत्साहित गरेका, महायानी बुद्धधर्मलाई अङ्गिकार गरेका मुलुकहरूमा चीन, जापान, मंगोलिया, ताइवान, कम्बोडिया, लाओस, भियतनाम, कोरिया, सिङ्गापुर, मलेशियामा लाखौं लाख घेलुङ्ग भिक्षुहरू, आनीहरूले पनि प्रब्रजित जीवन यापन गरी शान्ति पथगामिनी भई जीवन यापन गरी मुक्ति हासिल गरिरहेका छन्।

मित्र राष्ट्र बौद्ध मुलुक थाइल्याण्डका प्रशिद्ध महाविहार “धम्मकाय फाउण्डेशन” मात्र तीन हजार भन्दा बढी भिक्षुहरूले प्रब्रजित जीवन यापन गरी Dhammakaya Type of Meditation अभ्यास गरी शान्ति पथ गामिणी भइरहनु भएका छन्। त्यस फाउण्डेशनले अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको सहमति र सहकार्यमा १११२ जना नेपाली कुलपुत्रहरूलाई नेपालका प्रथम संघमहानायक, अग महापण्डित परिनिवृत्त श्रद्धेय भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरको जन्म जयन्तीको गुणानुस्मरणमा पवित्र पावन लुम्बिनीको प्राङ्गणमा दुर्लभ श्रामणेरी प्रब्रजित समारोह आयोजन गर्ने गराउने उदात्त हृदयका धनी श्रद्धेय गुरु फ्रा धम्मकीर्ति वाङ्गज्यू र वहाँका सहचारी श्रद्धेय थाई भन्तेज्यूहरूको गुण र योगदानको संस्मरण गरी वहाँहरू सबैको आयु आरोग्य र सु-स्वास्थ्यको हार्दिक काममा सहित साधुवाद व्यक्त गर्दछु।

॥ भवतु सब्व मंगलं ॥

शाक्यसिंह तथागतको सिंहनाद-चूल सीहनाद-सूत्र

प्रस्तुती- उर्मिला ताम्राकार

मज्झिम निकायको पहिलो वर्ग “मूल परियाय वर्ग” अन्तर्गतका ११ औं सूत्र “चूलसीहनाद” सूत्र हो यो सूत्र शाक्यमुनि तथागतले श्रावस्तीस्थित अनार्थपिण्डक महाजनको आराम जेतवन विहारमा बस्नु हुँदा भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गरी बताउनु भएको थियो । यहाँ चूलको अर्थ सानो हो भने सीहनाद भनेको सिंहजस्तै नाद (घोष) हो । अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा सीहनाद भनेको श्रेष्ठनाद, निर्भिकनादा हो । यस सूत्रमा भगवान बुद्धले अरु धर्म (वाद) हरू स्रोतापत्ति, सकृदागामी, अनागामी र अर्हत जस्ता श्रमणहरू छैन भनी सिंहनाथ गरेका थिए ।

भगवान बुद्धले आफ्नो दशवल चतुर्वैशारद्य आदिको कारण धर्म देशना गर्नु हुँदा वहाँको धर्मदेशनालाई कुनै पनि ब्राह्मण, श्रमण, देव, मार, ब्राह्मण तथा मनुष्य आदिले कारण सहित आरोप लगाउन सक्दैन । वहाँ भगवान अर्हत सम्यक सम्बुद्ध हो, सर्वज्ञ हो, त्रिकालदर्शी हो यथावादी, तथाकारी हो । त्यसैले आठ-परिषदको अगाडि बसी धर्म साकच्छा (छलपल) गर्दा कहिल्यै डर, त्रास भय उत्पन्न हुँदैन । वहाँ लोक धर्म (अष्टलोक) वाट मुक्त हुनुहुन्छ । वहाँ पर-प्रवादलाई दमन गर्न सक्ने हुनुहुन्छ । त्यसैले वहाँलाई शाक्यसिंह तथागत पनि भनिन्छ । वहाँको घोषणालाई सिंहनाद भन्ने गरिन्छ । जसरी जङ्गलका राजा सिंह शिकारको लागि जङ्गलमा निस्कँदा गर्जिन्छ, जसको गर्जनबाट भयभीत जनावरहरू यताउती दौडिन्छन्, कहिल्यै पछाडिबाट हमला गर्दैन, त्यसरी नै वहाँ बुद्धले पनि आफ्नो धर्म उपदेशको घोषणा गर्दा निर्भिक भई ब्रह्मलोकसम्म पनि कम्पन हुने गरी दृढपूर्वक देव, मार, ब्रह्माले समेत कारण सहित खण्डन गर्न नसक्ने गरी दमन गर्नुहुन्छ । यस्तो धर्म देशना श्रवण गरी ब्राह्मण, परिव्राजक तथा अन्य व्यक्तिहरू बुद्ध, धर्म, संघको शरणमा जान्थे । कतिको अविद्या नष्ट भई ज्ञानचक्षु उत्पन्न हुन्थे । कति स्रोतापन्न सकृदागामी, अनागामी एवं अर्हत हुन्थे । यसरी वहाँले सिंहनाथ गर्नु हुन्थ्यो ।

यस चूल सिंहनाथ सूत्रमा पनि वहाँले भगवान बुद्धको धर्म जस्तो अन्य कुनै धर्म छैन भनि सिंहनाद

गरेका थिए । भगवान बुद्धको धर्म र अरु धर्ममा के-के कुरामा फरक छ भन्ने कुरा प्रश्नोत्तर गरी जवाफ दिन सक्नु पर्छ भनेर भिक्षुहरूलाई आज्ञा दिएका थिए । भगवान बुद्धको समयकालमा अनेकौं लोक सम्मान पाएका साधु महात्मा तिर्थिकहरू थिए । उनीहरूले आ-आफ्नो वाद, (मत), दर्शनलाई नै श्रेष्ठ, उत्तम भनी प्रचार प्रसार गरिरहेका थिए । त्यसैले भगवान बुद्धले भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गरी धर्म प्रचारको क्रममा अन्य धर्ममा चार किसिमका श्रमणहरू छैन भनी “सिंहनाद” गर्नुपर्छ भनी आज्ञा दिएका थिए । चार किसिमका श्रमणहरू भनेको यी हुन्-

- (१) श्रमण (स्रोतापत्ति)
- (२) द्वितीय श्रमण (सकृदागामी)
- (३) तृतीया श्रमण (अनागामी)
- (४) चतुर्थ श्रमण (अर्हत)

यी ४ किसिमका श्रमणहरू भएकै कारणले यस धर्मका गुरु, धर्म, शील, सहधर्मी प्रति मानिसहरूको बढी श्रद्धा, निष्ठा भएको हो र अन्य धर्मलाई भन्दा यस धर्मलाई धेरै लाभ, सत्कार प्राप्त भएको हो भनेर भगवान बुद्धले भिक्षुहरूलाई आज्ञा हुनुभयो । यस धर्मका गुरु भनेको स्वयं भगवान अर्हत सम्यक सम्बुद्ध हुनुहुन्छ । भगवान बुद्ध जस्ता शास्ता अरु धर्ममा छैन ।

धर्म- भगवान् बुद्धका धर्म सु-आख्यात धर्म हो ।
शील- बुद्ध शासनमा आर्यकान्तशील, अष्टशील, पञ्चशील, दशशील, धृतङ्गधारी शील समेत पालना गर्नेहरू छन् ।

सहधर्मी- यस धर्मका गृहस्थहरू तथा प्रव्रजितहरू प्रिय र रमणीय छन् । अन्य तैथिक परिव्राजकहरूले पनि हाम्रो शास्ता प्रति, धर्म प्रति हाम्रो श्रद्धा छ, हाम्रा शीलहरू पनि परिपूर्ण छ, हाम्रा सहधर्मीहरू पनि प्रिय र रमणीय छन् भन्नसक्छ तव उनीहरूलाई प्रश्नोत्तर गरी जवाफ दिनु पर्दछ भनी भगवान बुद्धले भिक्षुहरूलाई आज्ञा दिनुभयो । भगवानले फेरि भन्नुभयो-

उनीहरूले आफूलाई राग, द्वेष, मोह, तृष्णाबाट अलग भएको दावी गरेतापनि उनीहरूमा दृष्टि र उपादान हटीसकेको हुँदैन ।

दृष्टि र उपादानबाट मुक्त हुन नसकेको कारण उनीहरू राग, द्वेष, मोहमा वशीभूत भई प्रपञ्चारामबाट मुक्त हुनै सक्दैन । जसको कारण जाती, जरा मरण, शोक-परिदेव, दुःख दौर्मनस्य, उपायासबाट मुक्त हुन सक्दैन । चार किसिमका भनेको यी हुन्—

- (१) कामुपादान (काम उपादान) = ईन्द्रियभोग, पञ्चकामगुणको आस्वाद
- (२) दिदृषुपादान (दृष्टिउपादान) = दृष्टि दुई थरीका हुन्छन्—
क) भवदृष्टि ख) विभवदृष्टि ।
यी दुवै मिथ्यादृष्टि हुन् ।
- (३) शीलवत्तुपादान (शील-व्रतबाट मोक्ष प्राप्त हुन्छ भन्ने धारणा
- (४) अत्तवादुपादान (आत्मावाद उपादान) = आत्मा नित्य, शास्वत अजर-अमर भनी आफ्नो शरीर भित्र आत्मा छ भन्ने धारणा ।

यो ४ थरीका उपादान (आशक्ति, ग्रहण)को बारेमा अन्य तिर्थिकहरूले यथार्थ रूपमा बुझेको हुँदैन, त्यसैले उनीहरूले जतिसुकै काम उपादान त्याग गरेको कसै कसैले दृष्टि उपादान त्याग गरेको भने तापनि शीवव्रत-उपादान र आत्मावाद उपादान त्याग गरीसकें भनेर भन्नै सक्दैन भनेर भगवानले आज्ञा गर्नुभयो । त्यसैले उनीहरूको श्रद्धा ठीक ठाउँमा परेको हुँदैन । उनीहरूको शीलमा परिपूर्णता तथा सहधर्मी प्रीय र रमणीय भनेपनि ठीक ठाउँमा परेको हुँदैन । किनकि उनीहरूको धर्म-विनिमय दुराख्यात (ठीक तरीकाले व्याख्या नगरेको) दुष्प्रवेदित (ठीक तरीकाले नबुझेको), अनैर्याणिक (पार लगाउन नसक्ने), असम्यक सम्बुद्ध प्रवेदित (सम्यक सम्बुद्ध भइ नसकेकोले बताएको) हो ।

तर भगवान बुद्धको उपदेशमा यी सबै प्रकारको उपादानलाई नै यथाभूत दर्शन गरी परित्याग गर्नुपर्ने कुरा हुन्छ । बुद्धको उपदेश सु-आख्यात, सुप्रवेदित, नैर्याणिक, उपसम-सवर्तनिक एवं सम्यकसुम्बुद्ध द्वारा प्रवेदित हो ।

बुद्धको उपदेशमा यो चार थरीका उपादानको मूल कारण (स्रोत) नै तृष्णा हो भनेर बताउनु भएको छ । तृष्णा उत्पन्न हुने कारण वेदना हो । वेदनाको कारण स्पर्श हो । स्पर्शको कारण सलायतन ((चक्खु, स्रोत धान, जिह्वा, काय, धम्म) हो । सलायतनको कारण नामरूप हो । नामरूपको कारण विञ्जाण हो । विञ्जाणको कारण संस्कार हो । संस्कारको कारण अविज्जा (अविद्या) हो ।

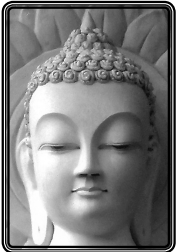
जब कुनै व्यक्तिको अविद्या नष्ट हुन्छ, तब यी चार उपादानलाई ग्रहण गर्दैन । उपादान ग्रहण नभएपछि भय, त्रास हुँदैन । भय, त्रास नभएपछि, यही शरीरबाट निर्वाण प्राप्त गर्छ । तब जन्मक्षीण भयो, ब्रह्मचर्यवास पूर्णभयो, जति गर्नुपर्ने गरीसकें अब केही गर्नु पर्ने बाँकी छैन भनी बोध हुन्छ भनेर भगवान बुद्धले भन्नुहुँदा सबै सन्तुष्ट भइ भगवानको भाषणलाई अभिनन्दन गरे ।

यसरी यस सूत्रमा श्रद्धाको स्वरूप कस्तो हुनुपर्छ, वीतराग देखि अर्हतसम्म कसरी पुग्न सकिन्छ, भनेर प्रतीत्यसमुत्पादको व्याख्या भगवान बुद्धले गर्नुभएको कुरा उल्लेख पाइन्छ । ❖

स्रोत- मज्झिम निकाय

अनुवादक तथा सम्पादक दुण्डवहादुर बज्राचार्य

“महामानव बुद्धया शिक्षा कथं सकलसिया
नगलय् सद्धर्म चित्त उत्पन्न जुइमा”

शुभ्रुद्ध तवःगु
स्वाँया पुन्डिया
मसताय् भिन्तुता !

ज्ञान गन्तवनि शुभ गणपति
बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिं
थाय्मदु, येँ ।

फोन ल्या: ४२३२९०२, ४२३२९४६

छान मन्दिरको शुद्धताका नियमहरू

प्रस्तुती- शुभरत्न शाक्य

“सबै सत्व प्राणीहरूका निमित्त बौद्ध अभ्यासको नागी पथ प्रदर्शन” भन्ने किताब जुन रोवर्ट एच स्थिथर मले अंग्रेजी भाषामा र नेपाल अनुवाद देवकाजी शाक्यज्यूले गर्नुभएको रहेछ त्यो किताब मेरो हातमा पर्ने वित्तिकै निकै खुसी र रमाइलो लाग्यो । त्यो किताबको Cover Deshino नै निकै रमाइलो भिक्षुहरूले लगाउने चीवरको रङ्गसँग मेल खान्थ्यो । किताब पढ्दै जाने क्रममा पृष्ठ e मा (Rules of Purify for a Chan Temple) पढ्ने क्रममा यो त अति आवश्यक बौद्ध संघ संघठनलाई आवश्यक पर्ने ज्ञान हो भन्ने महसुस भएकोले कलम चलाउन मन लाग्यो । छान मन्दिरको शुद्धताको लागि छ वटा नियमहरू यसप्रकारका छन्—

- (१) भौतिक सामञ्जस्यता सबै साथमा बसेर कायम गर्नु हो जसको अर्थ अरुहरूका मामिलामा हस्तक्षेप नगर्नु ।
- (२) वाचिक सामञ्जस्यता कलह निम्त्याउने वा सद्भावनामा खलल पुऱ्याउने वचन नबोली वाचिक तर्क वितर्क हटाएर कायम गर्नु ।
- (३) मानसिक सामञ्जस्यता सुखका अनुभवलाई आफू आफू बीच बाँडेर कायम गर्नु जसको अर्थ साभा आध्यात्मिक उद्देश्यहरू पूरा गर्न एकतावद्ध हुनु हो ।
- (४) समान शीलहरू पालन गरी नैतिक सामञ्जस्यता कायम गर्नु जसको अर्थ नियम अनुशासनको अगाडि सबै समान छन् ।
- (५) समान बुझाइलाई आपसमा बाँडेर अर्थात् एकतावद्ध गरी विचारमा सामञ्जस्यता ल्याउने जसको अर्थ विचारमा एकमत हुनु हो ।
- (६) आर्थिक सामञ्जस्यता वस्तुहरू समान रूपले आपसमा बाँडेर कायम गर्ने जसको अर्थ प्राप्त गरेका सुविधा वा प्रतिफलहरू समान रूपले आपसमा विभाजन गर्नु हो ।

यी नियमहरू भट्ट बुझ्न गाऱ्हो र केही हदसम्म अलमल पर्ने खालको जस्तो लागेको थियो । पछि

दोहोऱ्याइ-दोहोऱ्याइ पढेपछि “यो त अत्यन्तै महत्वपूर्ण र सामाजिक शिक्षाहरू हुन्” भन्न निष्कर्षमा पुगेर यसै पुस्तकको पृष्ठ १० मा फो गुआड शान आदर्शहरूको बारेमा पनि लेखिएको रहेछ । जसमा “फो गु आड शानका सदस्यहरूले गुम्बा, समुदाय, उपासकोपासिकाहरू र बुद्ध धर्मलाई प्राथमिकता राखेर सोच्नुपर्दछ भने व्यक्तिहरूलाई दोस्रो तहमा राखेर मात्र आदर गौरव बुद्धप्रति, उपलब्धीहरू समुदायप्रति प्राप्त हुने आर्थिक तथा फाइदाहरू गुम्बाको लागि र पुण्य एवं मङ्गल आशिष दाताहरूलाई जानु पर्छ ।” भनेर उल्लेख गरेको छ । यसरी फो गु आड शानका चारवटा उद्देश्यलाई यसरी उल्लेख गरेको छ—

- १) साँस्कृतिक माध्यमद्वारा धर्म प्रचार प्रसार गर्नु ।
- २) शिक्षाद्वारा अन्तरनिहित क्षमतालाई विकास गर्नु ।
- ३) दान प्रदानद्वारा समाजलाई फाइदा प्रदान गर्नु ।
- ४) चारित्रिक र नैतिक निर्माणको अभ्यासद्वारा मानवीय चित्तलाई शुद्ध गर्नु ।

यसरी यस पुस्तकका लेखक भिक्षुज्यूले फो गुआड शानले संगठनलाई जोड दिएको कुरा उल्लेख गर्नु भैसके पछि आफ्नो अनुभव यसरी बताउनु हुन्छ— “म जवान हुँदा संगठनको अभाव नै बुद्ध धर्मको सबभन्दा ठूलो कमजोर हो भन्ने कुरा मैले बुझेको थिएँ । हरेक व्यक्ति आफैँलाई नियम कानुनको ज्ञाताको रूपमा काम गरेको कारण बुद्ध धर्म हावामा छरिएका बालुवा जस्तै थिए । भिक्षुहरूको चीवरमा एकरूपता मात्र नभएको होइन, भिक्षु संघमा प्रवेश हुने यस्तै व्यवस्थापन हुनुपर्छ भन्ने कुरा पनि त्यहाँ थिएन, प्रब्रज्या ग्रहण, शील प्राप्त गर्ने र भिक्षुहरूका लागि शिक्षाबारे पनि यस्तै नियमहरू हुनुपर्छ भन्ने कुरा त्यहाँ थिएनन् । यस्तै भ्रष्टाचार पनि त्यहाँ व्याप्त थियो ।

उदाहरणको निमित्त म श्रामणेर हुँदा प्रब्रज्या कार्यक्रम सञ्चालन बारे व्यवहारिक व्यवस्था पनि त्यहाँ थिएन । भिक्षु यिनगुआडको वर्णन अनुसार त्यति बेलाको अवस्था शिष्यहरूलाई जथाभावी रूपमा स्वीकार गर्ने, घुमन्ते भिक्षुहरूको लागि जथाभावी बसोवासको व्यवस्था

गर्ने र शीलहरू प्रदान गर्ने कुरा पनि मन परी तरिकाहरूद्वारा हुन्थे ।

यसले गर्दा नैतिक अनुशासनको पूर्ण भङ्ग भयो र गुरुले गुरुको जस्तो व्यवहार गरेन भने शिष्यहरू पनि शिष्य जस्तै थिएनन् । व्यवस्थापनको अभावले गर्दा त्यहाँ परजीवि श्रेणी सृजना भयो जसले केही योगदान नै नदिई बुद्ध धर्मद्वारा आफ्नो जीविका चलाए । असल व्यवस्थापनको कमीको कारण गुम्बाको सम्पत्ति व्यक्तिगत रूपमा परिणत भयो । गुम्बालाई दिइएको चन्दा पनि अरुहरूको व्यक्तिगत सम्पत्ति जस्तै भए र बुद्ध शिक्षा प्रचार प्रसार र सबै प्राणीहरूको रक्षाको लागि समेत प्रयोग भएन । त्यसैकारण मैले आफ्नो गुम्बा निर्माण गर्दा व्यवस्था गर्ने कुरालाई बडो गम्भीरतापूर्वक लिएँ र समस्यालाई रोकन फो गुआङ्ग शानका भिक्षुहरूका लागि १२ वटा नियम बसालें ।

(१) केश खौरने आफ्नो समय तालिका अवहेलना नगर्ने ।

(२) गृहस्थहरूका घरमा रात नबिताउने । क्रमशः

Best tasting meals, without the oil!

Up to 80% less fat*

100% guilt-free

Free
Food Steamer
HD9120
Worth Rs. 4830/-
with Every Purchase

Airfryer
Air is the new oil!

* Compared to fresh fries prepared in a conventional Philips fryer.

Available at Philips showrooms: Jyoti Bhawan-Kantipath & Kumaripati and all Bhatbhateni Supermarkets.

Rs. 25,900/- only

Rs. 23,900/- only

Authorised PHILIPS Distributor (Since 1982)
SYAKAR COMPANY LTD.
Jyoti Bhawan, Kantipath, Kathmandu
Tel: 4248182 / 4225480 Fax: 4218636
E-mail: syakarphilips@gmail.com

PHILIPS

शाक्यमुनि कीर्ति विहारको सूचना !

शान्ति नायक गौतम बुद्धको महान धम्मोपदेशलाई सार्थक बनाउन निर्माण भइसकेको विहारहरू मध्येमा पूज्य धम्मवती गुरुमाबाट २०६६ साल असार १३ गते शिलान्यास भएको यस सतुंगल गा.वि.स. वडा नं. ६ मा निर्माणाधिन शाक्यमुनि कीर्ति विहारको भुइँतल्ला भवन बनाउँदा सम्मको जम्मा खर्च रु. ४२,३३,९३०/- (बयालिस लाख तेत्तीस हजार नौसय तीस मात्र) भएको अवगत गराउँदै थप तल्लाको लागि श्रद्धावान उपासकोपासिकाहरूबाट यस शाक्यमुनि कीर्ति विहार समिति सहयोगको अपेक्षा गर्दछ ।

कहिले जन्मिए बुद्ध ?

✍ जयराम गौतम

बुद्धको जन्म कहिले भयो ? हाजिरी जवाफ प्रतियो गितामा यो प्रश्न सोधेमा जवाफ आउँछ— २५ सय वर्ष अघिको वैशाख पूर्णिमा । तर, कुन मितिमा भयो ? भन्ने प्रश्नको जवाफ सायदै फेला पर्छ । यसको कारण भने कक्षा १ देखि १० सम्मको पाठ्यपुस्तक बन्न पुगेको छ । विद्यालयकोमौजुदा सरकारी पाठ्यपुस्तकमा बुद्धको जन्ममिति फेला पर्दैन । किताबमा बुद्धको जन्ममिति नभएका कारण शिक्षक र छात्रछात्रा नै अन्योलमा पर्ने गरेका छन् ।

२०२८ देखि २०३६ सालको कक्षा ८ को सामाजिक शिक्षाअन्तर्गत इतिहासको किताबमा गौतम बुद्धको जन्म इसापूर्व (इ.पू.) ५६७ भएको उल्लेख छ । उक्त पुस्तकको पेज नम्बर १३३ मा बौद्ध धर्म नामको पाठमा “५६७ इपूमा नेपालको लुम्बिनी अञ्चलअन्तर्गत कपिलवस्तु नगरको नजिक लुम्बिनी बगैँचामा गौतम बुद्धको जन्म भएको थियो” भनी उल्लेख गरिएको छ । उक्त पुस्तक ईश्वरराज अर्याल र प्रा. गुणदेव भट्टराईले लेखेका थिए ।

तर डा. राजाराम सुवेदी र विश्वम्भर घिमिरेले लेखेको २०५३ सालमा प्रकाशित कक्षा ८ को हाम्रो सामाजिक शिक्षामा भने बुद्धको जन्म इ.पू. ५६३ मा भएको उल्लेख छ । पुस्तकको ३५ नम्बर पेजमा हाम्रो परम्परा, सामाजिक मूल्य र मान्यताहरू नामक पाठमा “उनी हाम्रै देश नेपालको लुम्बिनीमा क्राइस्ट जन्मनुभन्दा ५६३ वर्ष अगाडि जन्मिएका थिए” भनिएको छ ।

२०३७ सालको कक्षा ६ को महेन्द्रमालामा भने बुद्ध इपू १५१७ वर्षअघि जन्मेको कुरा लेखिएको छ । त्यसको सात वर्षअघि उक्त पुस्तकको पहिलो संस्करण छापिँदा २०३० मा पनि बुद्धको सोही जन्ममिति उल्लेख गरिएको छ । यता, २०६० सालमा कक्षा ६ को सामाजिक शिक्षा पुस्तकको नेपालमा प्रचलित केही धर्महरू पाठमा बुद्धको जन्म साठे पच्चीस सय वर्ष अघि भएको उल्लेख छ ।

मृत्यु पनि फरक –

बुद्धको जन्ममात्र होइन, मृत्युका बारेमा पनि पाठ्यपुस्तकमा यकिन मिति दिइएको पाइँदैन । २०२९ सालमा प्रकाशित कक्षा ६ को सामाजिक शिक्षामा बुद्धको

मृत्यु ८४ वर्षको उमेरमा कुशीनगरमा भएको उल्लेख छ । २०३७ सालमा कक्षा ४ र कक्षा ६ को सामाजिक शिक्षाको परिमार्जित पहिलो संस्करणमा भने बुद्धको मृत्यु ८० वर्षमा भएको लेखिएको छ ।

बुद्ध नेपालका विभूति मानिएको छ । बुद्ध धर्म विश्वभरि फैलिएको छ । तर, बुद्धको जन्म र मृत्यु तिथिका बारेमा यस्तो अन्योल रहेका कारणशिक्षक र छात्रछात्रा समेत द्विविधामा परेका छन् । यसका लागि जिम्मेवार ठानिएको पाठ्यक्रम विकास केन्द्रका सामाजिक शिक्षा विभागका प्रमुख डीकबहादुर राई छोटो पुस्तकमा बुद्धका बारेमा संक्षिप्त सामग्री राख्दा जन्म मिति छुटेको बताउँदै भन्छन्— “यो सामान्य मानवीय त्रुटि हो ।” तथापि उनी पनि बुद्धको जन्ममिति बारे अनभिज्ञ छन् ।

विद्यालयको पाठ्यपुस्तक निर्माण गर्दा दुईवटा विधि अपनाइने गरेको छ । खुला विज्ञापनद्वारा विज्ञ र विज्ञको समूहहरूद्वारा नमुना माग गर्ने र उत्कृष्ट नमुना स्वीकृत गर्ने । पहिल्यै लेखिएको पुस्तक परिमार्जन गर्नुपर्दा शिक्षाविद्हरूको सहभागितामा “टास्क फार्स” बनाइन्छ र त्यसले पाठ्यपुस्तकलाई अन्तिम रूप दिने गरेको छ । प्रत्येक वर्ष हुने पाठ्यपुस्तकको अपग्रेडचाहिँ केन्द्र आफैले गर्ने गरेको छ । हरेक पाँच वर्षमा सबै पाठ्यपुस्तकहरूको “माइनर करेक्सन” हुने गरेको छ । यसक्रममा जिल्ला र क्षेत्रीयस्तरमा भएका विषयगत कार्यशालाबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समेत आत्मसात् गरिन्छ । विद्यालयका प्र.अ., विषय शिक्षक र पाठ्यक्रम विज्ञ रहेको विषय समितिले विभिन्न चरण पूरा गरेर पाठ्यपुस्तक तयार गर्दा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले गौतम बुद्धको जन्मको बारेमा रहेको द्विविधा हटाउन नसक्नु अचम्मलाग्दो छ ।

कक्षा ८ को सामाजिक शिक्षा विषयको लेखक डा. राजाराम सुवेदीले कोलम्बिया, वर्ल्ड एलामानाक, चिल्ड्रेन इन्साइक्लोपेडियामा बुद्धको जन्म इ.पू. ५६३ मा जन्मिएको भनी उल्लेख भएकाले आफूले विद्यालयको पाठ्यपुस्तकमा सोही मिति उल्लेख गरेको बताए । उनले जन्ममितिभन्दा पनि सन्देशलाई महत्व दिनुपर्नेमा जोड दिए । त्रि.वि. केन्द्रीय क्याम्पसमा इतिहासका प्राध्यापक समेत रहेका

सुवेदीले भने- “कमजोर विद्यार्थीले मितिलाई महत्व दिएका कारण इतिहासलाई गाह्रो विषय बनाइएको छ ।”

नेपाल सरकार सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयले २०५६ सालमा प्रकाशित गरेको विश्व सम्पदा सूचीमा नेपालका सम्पदाहरू पुस्तकमा पनि बुद्धको जन्ममितिबारे केही उल्लेख गरेको छैन । पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले पनि बुद्धका बारेमा सोही पुस्तकलाई आधिकारिक स्रोतका रूपमा प्रयोग गरेको छ । उता, इन्टरनेट साइटहरूमा

पनि बुद्धको जीवनकाल इ.पू. ५६३ देखि ४८३ सम्म रहेको उल्लेख गरेको पाइन्छ । यसमध्ये विकीपिडिया विश्वकोश (विकीपिडिया डट ओराजी) ले लेखेको छ, “उनको जन्म र मृत्युका बारेमा अनिश्चितता छ । बीसौं शताब्दीको सुरुका इतिहासकारहरूले बुद्धको जीवनकाल इ.पू. ५६३ देखि इ.पू. ४८३ सम्म रहेको थियो भनेका छन् ।” ❖

(साभार- अन्नपूर्णपोष्ट)

मन म्हां सिके

हेरारत्न शाक्य

युवकबौद्ध मण्डल नेपाल, किन्हु बहि, यल

यः यःगु स्वया मिखां

मन जिगु लुधंके

यः यःगु न्यना न्हायपनं

मन जिगु न्ह्याइपुके

यःयःगु नं तुना न्हासं

मन जिगु लय्तायके

यः यःगु थिया म्हां

मन जिगु न्ह्याइपुके

यःयःगु सवा कया म्यें

मन जिगु लुधंके

षड इन्द्रिय ला मात्र

माध्यम खः मनया

लय् ताइम्ह ला मन हे खः

वं थः यःगु ज्या याकि फुक्क

स्वः इन्द्रियत जुइ दिक्क

वैत हे भीसं लहिना तयेमा

वैगु हे पाखें ज्या नं कायेमा

व गनं वनि धका ची नं माः ।

जानी राखे राम्रो

- बुद्धकालीन समयमा बौद्ध संघमा सर्वप्रथम प्रवेश माग्न आउने महिलाहरू प्रजापति, यशोधरा, नन्दा आदि गरी ५०० जना शाक्य महिलाहरू थिए ।
- भगवान् बुद्धले पहिलोपल्ट परिवारलाई भेट्न आएको बेलामा यशोधरालाई सर्वप्रथम सुनाएको जातकको नाम 'किन्नर जातक' हो ।
- ललित ग्राम, यंग्वल विहार (पाटन) को शाक्य भिक्षुणी परिशुद्धमतीले शक सम्बत् ५९३ (ई. ६९९) मा बनाउन लगाएको अभिलेख सहितको धातुको बुद्धमूर्ति हाल अमेरिकाको 'क्लेमल्याण्ड संग्रहालय' मा छ ।
- वंशावली अनुसार सांखुको वज्रयोगीनीमा रहेको गुं विहार मा राजा मानदेवले तपस्या गरेका थिए ।
- सम्राट अशोकले नेपालमा बुद्ध धर्म प्रचार गर्न पठाएका टोलीको नेतृत्व गर्ने भिक्षु मञ्जिम स्थानिक थिए ।
- मुखस्टमीको दिन पशुपतिनाथलाई बुद्धको मुकुट पहिऱ्याएर बुद्धकै रूपमा पूजा गरिन्छ भने पाटनका मिननाथ र मत्स्येन्द्रनाथलाई शिवरात्रीको दिन महादेवको पोशाक लगाएर पूजा गर्ने परम्परा आजसम्म कायम छ ।

प्रस्तुती- सुश्री पत्थरलेखा राजभण्डारी, भक्तपुर

(साभार- 'धर्मकीर्ति' पे.६, पू.८४, होलिपुन्डि, फागुन २०४८)

- ❖ हीन काम नगर, लापरवाही नहोऊ, मिथ्याधारणामा नफस, सांसारिक वासनाका कामना नबढाउ ।
- ❖ उठ, बेहोशी नहोऊ, सद्धर्मको आचरण गर, धार्मिक इमान्दारी पुरुषहरू सधैं सुखपूर्वक जीवन बिताउँछन् ।
- ❖ पहिले गलति गरेर पछि फेरि गलती गर्दैन, त्यस्ताले यो लोकमा बादलबाट छुटेको चन्द्रमाले झैं तेज फैलाउँछ ।
- ❖ जसको पाप कर्मलाई पुण्य कर्मले ढाक्छ त्यसले यो लोकमा बादलबाट छुटेको चन्द्रमाले झैं तेज फैलाउँछ ।

- बुद्ध उपदेशहरू

जहाँ छन् बुद्धका आँखा

अशोकप्यासी राई

विश्वका विभिन्न मुलुकहरू हिंसाको चपेटामा परेको बेला विश्वशान्तिका नायक भगवान् गौतम बुद्धलाई सम्झने दिन फेरि हामी माँझ आइपुगेको छ। गौतम बुद्धको विचार, दर्शन र मान्यताहरू अहिले पनि त्यत्तिकै सान्दर्भिक छन्। सधैं सत्य बोल्नु, लोभ नगर्नु, अर्काको केही नचोर्नु, सबै प्राणीमाथि दया गर्नु, शुद्ध आचरण राख्नु, सानो भनेर कसैलाई हेला नगर्नु, मान्यजनको आज्ञापालन गर्नु जस्ता बुद्धका उपदेशहरूले हरेक मानिसलाई शान्तिको पक्षमा लाग्न सदैव प्रेरित गरिरहेको छ। समयान्तरसँगै बुद्धका यी उपदेशको महत्व भन् बढिरहेको छ।

शान्तिको प्रतीक गौतम बुद्ध स्रष्टाहरूका लागि सिर्जनाको स्रोत हुन्। जसरी प्रकृति, जीवन भोगाइ, समाज एवं काल्पनिक विषयलाई लिएर अधिकतम सिर्जना हुने गर्छ त्यसैगरी गौतम बुद्धका विषयमा पनि त्यत्तिकै सिर्जना हुँदै आएको छ। खासगरी शान्ति, सभ्य समाज, मानवता एवं राष्ट्रप्रेमका बारेमा रचना गरिएका सिर्जनामा गौतम बुद्ध समेटिएकै हुन्छ।

जहाँ छन् बुद्धका आँखा
स्निग्ध शान्त र सुन्दर
त्यहाँ छ शान्तिको क्षेत्र
मेरो राष्ट्र मनोहर
प्राणभन्दा प्यारो लाग्छ
मेरो देश कता कता
छल्किन्छ ममता मेरो

यही गीत हो जसले लाखौं नेपालीका मन मुटु छोएको छ। बमबहादुर थापा “जिताली” को शब्दमा भक्तराज आचार्यको स्वर एवं संगीत रहेको यो कालजयी गीत हरेक पुस्तामा त्यत्तिकै लोकप्रिय छ। यो त एउटा उदाहरणमात्र हो। शान्तिको कामना गरिएका यस्ता दर्जनौं सिर्जनाहरू छन् जसमा गौतम बुद्धको नाम जोडिएका छन्। २५ सय वर्ष अगाडि नेपाली भूमिमा जन्मिएका बुद्ध एसियाको तारा उपनामले पनि चिनिन्छन्। उनले प्रतिपादन गरेको बुद्ध धर्मको अनुयायीहरू विश्वभर फैलिँदै जानु अर्को गौरवपूर्ण कुरा

हो। विश्वभर दिगो शान्तिको खोजी भइरहेको बेला भगवान् बुद्धको उपदेशको सर्वत्र कदर भएको छ।

बुद्धजयन्ती नेपाल र नेपालीको लागि गौरवमय दिन हो। लुम्बिनी अञ्चलको कपिलवस्तुमा पर्ने तिलौराकोटमा राजा शुद्धोधन र रानी महामायादेवीको कोखबाट धर्तीमा पाइला राखेका गौतम बुद्धलाई हिन्दू धर्मावलम्बीहरू भगवान् विष्णुको नवौं अवतारका रूपमा मान्ने गर्छन्। धार्मिक ग्रन्थहरूका अनुसार बुद्ध जन्मेको पाँच दिनमै उनको आमा महामायादेवीको सांसारिक लोकबाट विदा लिएकी थिइन्। बाल्यकालदेखि नै गम्भीर र चिन्तनशील देखिने राजकुमार सिद्धार्थ गौतमलाई ज्योतिषीले चक्रवर्ती राजा व महान् पुरुष हुने भविष्यवाणी गरेका थिए।

राजकुमार सिद्धार्थको एकाग्र स्वभावलाई सांसारिक मोहतर्फ लगाउन यशोधरा नाम गरेकी राजकुमारीसँग विवाह गराइएको थियो। उनीहरूको कोखबाट राहुल नामको पुत्र लाभ भए पनि पत्नी र पुत्रको स्नेह एवं दर वारिया सुखसयलले उनको मनलाई बाँध्न सकेन। किनकि उनी दुःखको कारण र वास्तविक सुखको खोजी गर्न चाहन्थे। त्यसैले उनले २९ वर्षको उमेरमा दरवारिया सुखसयल त्यागेर सन्तको भेषमा ज्ञानको खोजीमा निस्केका थिए। सो क्रममा उनलाई विभिन्न राज्यका राजा, मान्यजनले सो रूप धारण नगर्न विभिन्न प्रलोभन देखाएका थिए। तर उनी गया पुगेर पीपलको छहारीमुनि ध्यान गर्न थाले। त्यहीँबाट उनले तत्त्वज्ञान प्राप्त गर्न सफल भएपछि राजकुमार सिद्धार्थ गौतमलाई गौतम बुद्धका रूपमा चिनिन थालियो।

आफूले प्राप्त गरेको ज्ञानलाई बुद्धले भिक्षुहरूका माध्यमबाट ठाउँठाउँमा प्रचारप्रसार गर्न थाले। त्यही ज्ञान अहिले बुद्धधर्मको उपदेशका रूपमा मानिन्छ। संसारमा हिंसाको बाटोमा कोही पनि नलाग्ने अनुरोध गर्दै उनले वैशाख पूर्णिमाकै दिन कुशीनगरमा मोक्ष प्राप्त गरेका थिए। अहिले जताततै हिंसा र युद्ध भड्किएको बेला गौतम बुद्धको उपदेश अनुसरण गर्न सकेमात्र पनि सम्पूर्ण मानव जातिले सुख र शान्तिको महसुस गर्न सक्छन्। ❖

(साभार- अन्नपूर्णपोष्ट)

बुद्धजयन्तीको सेरोफेरो

कमल नेपाली

“वैशाख पूर्णिमा” यो तीन संयोगको दिन पनि हो । वैशाख पूर्णिमाको दिन गौतम बुद्धको जन्म, ज्ञान प्राप्ति र महापरिनिर्वाण भएको थियो । तसर्थ यस दिनलाई बुद्धपूर्णिमा पनि भनिन्छ । यस अवसरमा भिक्षुहरूले शील प्रार्थना, बुद्धपूजा, धर्मदेशना आदि गर्दछन् । बज्राचार्यहरूले चैत्यपूजा र तुतः पाठ गर्दछन् । राष्ट्रिय विदा घोषित यस दिन बुद्धको उपदेशबारे व्यापक चर्चा गरिन्छ ।

राजा शुद्धोदन र मायादेवीका पुत्रको रूपमा धर्तीमा आएका बुद्धको जन्म ई.पू. ५६७ मा लुम्बिनीमा भएको थियो । बाल्यकालको उनको परिचय सिद्धार्थ गौतम थियो । शहर डुल्ने क्रममा रोगी, वृद्ध र मृतक मानिसहरू देखेपछि राजकुमार गौतममा वैराग्य उत्पन्न भयो । दरवार र घरवारसमेत त्यागेर उनी ज्ञानको खोजीमा निस्के । बोधगयामा बोधवृक्षमुनि ध्यानको क्रममा उनमा ज्ञानको ज्योति जगमगायो । उनी त्यतिखेर मात्र ३५ वर्षका थिए । यसपछि उनी गौतमबुद्ध कहलाइए । प्राप्त ज्ञानलाई उनले सर्वप्रथम सारनाथमा प्रचार गरे । ४५ वर्षसम्म शान्तिाको सन्देश बाँडे ८० वर्षको उमेरमा कुशीनगरमा महापरिनिर्वाण प्राप्त गरेको तथ्य इतिहासमा पढ्न पाइन्छ ।

बौद्ध दर्शनलाई संक्षेपमा तीन शब्दमाव्यक्त गर्न सकिन्छ— शील, समाधि र प्रज्ञा । बुद्धको शिक्षा मध्यममार्ग, चार सत्य, अष्टाङ्गिक मार्ग र निर्वाणमा आधारित छ । सदाचारी जीवन बिताउनुपर्ने शिक्षा उनले दिए र जीवनका चार सत्य बताए । पहिलो यो संसार दुःखको सागर हो । दोस्रो तृष्णाले दुःख निम्त्याउँछ । तेस्रो तृष्णा त्याग्न सके दुःख आफै भाग्छ । र चौथोमा दुःख हटाउने उपाय अर्थात् अष्टाङ्गिक मार्ग । सम्यक दृष्टि, संकल्प, वचन, ध्यान, कर्म, यत्न, विचार र जीविकालाई उक्त मार्ग मानिएको छ । यही बाटोबाट नै निर्वाण अर्थात् मोक्ष प्राप्ति गर्न सकिने विचार बुद्धको थियो ।

बुद्धको जोड जातीय र लिंगीय समानताप्रति थियो । उनले नै नारीका निम्ति मोक्षको द्वार खोलिएका थिए । अहिंसा र शान्ति उनको मूल मन्त्र बन्यो । परमात्मा, हवन, यज्ञ, बलि, मूर्तिपूजा आदिमा बुद्धको विश्वास थिएन । सादा जीवन र उच्च विचार निर्देशित बुद्ध उपदेश सोभो र सरल भएकै कारण यसको लो कप्रियता बढ्दै गयो ।

बुद्धले मानिस स्वयम्लाई उसको भाग्यविधाता भने । लंकावतारसूत्रमा बुद्ध भन्छन्— चित्तं बुद्धं वदाम्यहम् अर्थात् चित्त नै बुद्ध हो । बुद्धले आफूलाई कहिल्यै भगवान् भनेनन् । उनलाई एक जनाले सोधेछ— के तपाईं भगवान् हुनुहुन्छ ? बुद्धले होइन भने । यसपछि उसले के देवदूत हो त ? भनेर सोध्यो । यसमा पनि जवाफ उस्तै आयो । सोध्ने अवाक् भयो र जान्न खोज्यो— त्यसो भए तपाईं को हुनुहुन्छ त ? बुद्धले मुस्कुराउँदै जवाफ दिए— म जागृत मानिस हुँ । यो बुद्धवाणी मानवजातिकै निम्ति गर्वको विषय बनेको छ । यसले मानिस जागृत भए बुद्ध बन्न सक्छ भन्ने सन्देश दिन्छ तर हामीले जसले धार्मिक मतबाटै भगवान्को सत्तालाई बहिष्कार गरे उनैलाई भगवान्को संज्ञा दियो ।

भनिन्छ, हरेक धर्म, संस्कृति पैदा हुँदा प्रासंगिक हुन्छ । समयान्तरसँगै त्यसमा खिया लाग्न थाल्छ । बुद्धवचनलाई व्यर्थ साबित गर्दै बौद्धहरू पूजापाठ, कर्मकाण्डजस्ता सञ्हानीय मार्गमा लागिरहेछन् । हिन्दू धर्ममा भित्रिएको खराबी धुन जन्मेको मानिसले यस धर्ममा हिन्दूकरणले व्यापकता पाइरहेको छ । बुद्धको परि निर्वाणपछि, हीनयान र महायान गरी दुई सम्प्रदायमा विभक्त बौद्धहरूमध्ये दोस्रोले मूर्तिपूजा मात्र अंगालेन आफूलाई हिन्दू धर्ममै विलय गरायो । बुद्धलाई पनि विष्णुको अवतारको रूपमा पुज्न लागियो । मूर्तिपूजाविरोधी बुद्धको मूर्ति संसारमा सम्भवतः सबभन्दा बढी होला ।

बुद्ध भन्थे— धर्म पढ्ने होइन, साक्षात्कार गर्ने हो तर शास्त्रको सख्त विरोधी बुद्धको धर्ममा शास्त्रको स्थान पायो । त्रिपिटक बुद्धको महापरिनिर्वाणपछि करीब पाँचसय वर्षपश्चात् लंकाका राजा बट्टगामिनीको पालामा भिक्षुहरूले लिपिबद्ध गरेका हुन् । अवतारवादका विरोधी बुद्धका अनुयायीहरू विभिन्न लामाहरूलाई अवतारको रूपमा स्वीकार्दै आइरहेछन् । सृष्टिकर्ताविरोधी बुद्धका बौद्धहरूले सृष्टिकान्त लोकेश्वरदेखि अनगिन्ती काल्पनिक देवीदेवताहरूको पूजा आजसम्म चलाउँदै आएका छन् । चीनको क्यान्टोन प्रान्तको एक गुम्बामा बुद्धमूर्तिसामु मान्छेहरू वर्षा गराउन र रोग निको पार्न प्रार्थना गर्छन् रे । बुद्धले अन्धविश्वासको विरुद्ध जिन्दगीभर प्रतिवाद गरे तर आज उनकै नाममा अन्धविश्वास सप्रि रहेको छ ।

सत्रौं शताब्दीमा बर्माका भिक्षुहरूबीच दुवै काँध

ढाक्ने गरी चीवर लाउने कि एउटा मात्र भन्ने छुद्र विषयमा सय वर्षसम्म विवाद भएको कुरा इतिहासका पानामा पढ्न पाइन्छ । चिनियाँ सम्राट मीं तीले एक पटक सपनामा भव्य बुद्धमूर्ति देखेछन् । उनले उक्त मूर्ति खोजेर ल्याउन सेनापतिलाई अराएछन् । तिनले मूर्तिविरोधी बुद्धको मूर्ति खोज्ने क्रममा हजारौंको हत्या गरी काशगर र खेतान राज्यलाई हराएर मूर्ति हात लगाएछन् । यसरी नै “मुखमा बुद्ध बगलीमा चाहिँ बम” हुने हो भन्ने स्थिति “करायो-करायो दक्षिणा हरायो”को हुने निश्चित छ । बुद्धजयन्ती समस्त मानवजातिमा भाइचारा र प्राणीप्रति दया जागृतिको पर्व हुनुपर्ने हो । अनि विकार-विनाशको पर्व हुनुपर्ने हो, तर भइरहेको त्यसो छैन ।

जयन्ती परम्परा निर्वाह र औपचारिकतामा मात्रै सीमित भइरहेको देख्न सकिन्छ । एकै सत्यका भिन्न-भिन्न आयामलाई नजान्नाले बौद्धहरूमा अनेक सम्प्रदायको जन्म भएको र विभिन्न अन्धविश्वासहरूले प्रश्रय पाउँदै गएको आफैमा नराम्रो पक्ष हो । तसर्थ अबको यात्रा फुट होइन एकताको हातेमालोमा गोलबद्ध भई बुद्धका वचनहरू वैज्ञानिक ढंगले अधि बढाउनको लागि हुनुपर्दछ । र, मुख्य कुरा हत्या र हिंसाले मुलुक आक्रान्त भइरहेको अवस्थामा बुद्धको शान्तिदर्शनलाई व्यवहारमा उतार्ने कि नउतार्ने भन्ने हो । इतिहासमा देख्न सकिन्छ, सयौं युद्धमा लाखौं नागरिकको ज्यान गएको देखेपछि मगध सम्राट अशोकले युद्ध त्यागेर बुद्धको बाटो अंगालेका थिए । अशोकले भैं हत्या-हिंसाको खेलबाट सन्यास लिन सके दिगो शान्तिको भण्डा हाम्रै भूमिमा फहरिने थियो । ❖

(साभार- नेपाल समाचार पत्र)

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं. ७०३

मय्जु बसुमायाँ महर्जन

बहती

क्र.सं. ७०४

भाजु निरन शाक्य

अष्टमङ्गल गहना पसल

बनेपा

क्र.सं. ७०५

मय्जु अन्जली मानन्धर

बसुन्धरा

ध्यानकुटी मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई सहयोग

- (१) रुद्रबहादुर खड्गी, चसान रु. २५००/-
- (२) प्रकाश वीरसिंह तुलाधर, लाजिम्पाद रु. १५००/-
- (३) प्रविन्द्रराज तुलाधर, भोटाहिटी रु. १५००/-
- (४) बेखाराज मानन्धर, गौंगबुँ - चामल १ बोरा
- (५) निरव तुलाधर, लाजिम्पाद रु. ५००/-
- (६) बाबुराजा तुलाधर, ग्लाश हाउस, असन रु. ५००/-
- (७) केशचन्द्र शाक्य, बनेपा रु. ५००/-
- (८) भिक्षु धर्ममूर्ति, स्व. बुबा हिरालाल नकर्मिको पुण्यस्मृतिमा भन्तेहरू तथा मैत्रीकेन्द्र बाल आश्रमका वालिकाहरूलाई भोजन प्रदान
- (९) चिनिशोभा कंसाकार परिवार, श्रीघः रु. १०००/- स्व. बुद्धरत्न कंसाकारको पुण्यस्मृतिमा भन्तेहरू तथा मैत्रीकेन्द्र बाल आश्रमका वालिकाहरूलाई भोजन प्रदान
- (१०) नानुमैया शाक्य, बुद्धनगर, स्व. आमा शुभलक्ष्मी शाक्यको पुण्यस्मृतिमा भन्तेहरू तथा मैत्रीकेन्द्र बाल आश्रमका वालिकाहरूलाई भोजन प्रदान
- (११) मल्लिका डंगोल मैत्रीकेन्द्र बाल आश्रमका वालिकाहरूलाई भोजन प्रदान
- आजीवन वार्षिक भोजन प्रदान गर्ने दाताहरू -**
- (१२) राजेश श्रेष्ठ, सितापाइला जन्म दिनको उपलक्ष्यमा रु. १५०००/-
- (१३) रत्नमाया मानन्धर, क्वबहा, बनेपा स्व. बुबा लष्मण मानन्धरको पुण्यस्मृतिमा रु. १५०००/-
- (१४) Mr. Thilak Rupasinhe, Sri Lanka, Australia, US\$ 200

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको सूचना

२०६९ ज्येष्ठ १३ गते शनिवार पूज्य अश्वघोष महास्थविरको शुभ जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा वाल बौद्ध लेखनकला/चित्रकला प्रतियोगिता हुने भएको छ ।

२०६९ ज्येष्ठ २० गते, शनिवार पूज्य अश्वघोष महास्थविरको शुभ जन्मोत्सवको समारोह तथा पुरस्कार वितरण कार्यक्रम हुने भएको छ ।

संगायना स्वंगू नापं कथावत्थुप्पकरण (भाग-९)

भिक्षु उपतिस्स

थ्व खँ बांलाक थुइकेत धाःसा कथावत्थुप्पकरणया पुग्गलकथा “अध्याय” अध्ययन यायेमा । “पुद्गलकथा” अध्ययन मयासे बुद्धधर्मयागु छगू गम्भीरगु विषय पुद्गल अथवा सत्व धयाम्ह सु ? वयआरम्भ गनं गुबले निसें जुल ? (अनमतगोयं भिक्खवे संसारो पुब्बाकोटी न आयरे) गन भ्यन धायेवं अन्त जुइ ? थुगु लोकं मेगु लोकय् वंम्ह, मेगु लोकं थुगु लोकय् वःम्ह व हे खः ला? अथवा मेम्ह सुं खः ला ? थुकथं इहलोक व परलोक (थ्व) निगूली सत्वयात सन्धि याम्ह सु ? सन्धि याइगु तत्व छु ? गकथं सन्धियात धयागु विषय सम्बन्धि विस्तृत कथं थुइकेत ला कथावत्थुप्पकरण अध्ययन मयासे ज्ञान दइमखु थें च्वं । उदाहरणया लागि क्वय् उद्धृत वाक्य अंश वना स्वयंबले नं थ्व विषयया ज्ञान दय् फु ।

सकवादी- “पुग्गलो सन्धावति अस्मा लोका परं लोकं, परस्मा लोका इमंलोकं ।” (पुद्गल धयाम्ह, थ्व लोकं परलोकय् नं परलोकं थ्व लोकय् नं (सन्धावति) जुयाच्चनिम्ह खः ला?)

परवादी- “आमन्ता ।” (अथे हे छगू गतिं मेगु गतिइ व्वाय् जुयाच्चंम्ह) खः ।)

सकवादी- “सो पुग्गलो सन्धावति अस्मा लोका परं लोकं, परस्मा लोका इमं लोकं ।” (थुगु लोकं परलोकय् परलोकं थुगु लोकय् व्वाय् जुयाच्चंम्ह व हे पुद्गल ला ?)

परवादी- “न हेवं वत्तब्बे ।” (थथे धायेमज्यू । थथे धालधाःसा शास्वत दृष्टिइ लाइगुभय जुल ।)

सकवादी- “पुग्गलो सन्धावति अस्मा लोका परं लोकं, परस्मा लोकं इमं लोकं ।” (पुद्गल धयाम्ह वयवनेगु- गमनागमन कथं थुगु लोकं परलोकय्, परलोलकं थुगु लोकय् व्वाय् जुयाच्चंम्ह ला ?)

परवादी- “आमनता ।” (थथे हे खः)

सकवादी- “पुग्गलो सन्धावति अस्मा लोका परं लोकं,, परस्मा लोका इमं लोकं ।”

परवादी- “आमनता ।”

सकवादी- “सो च अञ्जो च सन्धावति अस्मा लोका परं लोकं, परस्मा लोका इमं लोकं ।” (थुगु लोकं

मेगु लोकय्, मेगु लोकं थुगु लोकय् व्वाय् जुयाच्चंम्ह व हे पुद्गल ला कि मेम्ह पुद्गल ला ?)

परवादी- “न हेवं वत्तब्बे ।” (थथे धाय्मज्यू । उच्छेद दृष्टिइ त्वाइगु भय जुल ।)

सकवादी- “अत्थि कोचि मनुस्सो हुत्वा देवो होति ।” (न्हापां (यागु जन्मय्) मनू जुया लिपा (यागु जन्मय्) मनू जुया लिपा (यागु जन्मय्) देवता जुइम्ह सुं दुला ?)

परवादी- “आमनता ।” (दु)

सकवादी- “स्वेव मनुस्सो स्वेत देवो ।” (देवता जुइम्ह नं वहे मनू ला ?)

परवादी- “न हेवं वत्तब्बे ।” (थथे धाय्मज्यू)

- (पालि-सिंहल (श्रीलंका) कथावत्थुप्पकरण पृष्ठ नं. ८६-८८)

कथावत्थुप्पकरणया भाषा -

बुद्ध परिनिर्वाणं स्वसःदं लिपा (तृतीया शतवर्षय्) कथावत्थुया परिक्षण (विभाग) व सम्पादन याःगु जुया थ्व कालखण्डया बिचय् पाली (मागधि) भाषा व्यवहारय् गुलिं शब्द, वचन, वाक्य आदि प्रयोग याथाय् भाषा याना वंगु सिइ दु । तत्कालीन (उगु समयय्) व्यवहारय् प्रयोग याःगु भाषा शैली थ्व ग्रन्थय् स्पष्ट खने दु । “सच्चिकट्ट, न हे वं वत्तब्बे, हञ्चि आयान्ता, हेवं एसो सो, हेवत्थि, संवत्थि, सेव नत्थि, अत्थट्ठो, नत्थट्ठो, न्वात्थि न्वातीनं” इत्यादि तत्कालीन व्यवहारय् प्रयोग याःगु शब्दत थाय् थासय् यक्वं खने दु ।

सच्चिकट्ट धयागु- माया (छलकपट, भङ्ग ल्हायेगु, भुले यायेगु illusion, सत्ययात त्वपुना खनेमदेका तइगु), मरीचि (मदुगुयात दुगु थें खनीगु, खँकिगु minage दृष्टिभ्रम) थें मज्जूगु, (धात्थें जूगु यथार्थता reality), गुगुयात पालिभासं “भूत” धाःगु खः उगु सत्यता अर्थ “सच्चट्ट” जुइ । थथे सच्चिकट्ट (सत्यार्थ) आदि च्वय् धयागु शब्दत कथावत्थुप्पकरणय् यक्व थासय् प्रयोग यानातःगु खने दु ।

संगायना स्वंगू नापं कथावत्थुप्पकरण- लेख क्वचाल । ❖

दुःखं मुक्त जुइगु ला लूगु न्हि स्वाँयाः पुन्हि

डि.आर. शाक्य 'ऋषि'

थनि २६३६ दँ न्ह्यः भीगु नेपाः देशय् जन्म जुयाविज्याःम्ह सिद्धार्थ कुमार खः । वसपोलं तत्कालिन समाजय् खने दयाच्वंगु थीथी कथंया सामाजिक, धार्मिक, राजनीतिक चहःपहःया छगू प्रतिकूल किपा स्वयाविज्यात । उगु किपां सिद्धार्थया मन मस्तिष्कयात सात्तु सालाच्वन । दुःख बियाच्वन । आखिरय् सिद्धार्थ कुमार कपिलवस्तु राज्यया छम्ह भावी जुजु नं खत । अथे हे सम्पूर्ण जम्बुद्विपया सम्राट (चक्रवर्ती जुजु) जुइम्ह नं खः । वहे नं छगू म्हगस ला कपिलवस्तुया जुजु शुद्धोधन (सिद्धार्थया अबु) याके नं दुगु खः उकिं इहिपा नं जुल सिद्धा कुमारया छम्ह कोलिय जुजु डण्डपानीया म्हचाय् यशोधरानाप । सांसारिक यात्राय् वनाच्वँच्वं राहुल नं जन्म जुल । अयनं सिद्धार्थयात वैभवताया मानसिकतां थीमफुगुलिं वैराग्यता, संवेगतां सात्तु सालाच्वन । उकिं जुजु शुद्धोधनया म्हगस नं चुंचुं जुयावन ।

सिद्धार्थ धाल, 'अबु ! छपिंगु म्हगस उबलय् पूवनी गबलय् वृद्ध (बुरा) मजुइगु, व्याधी (ल्वचं) मजुइगु व मृत्यु मजुइगु यानावी ? उकिं जितः चिना तयेमते । छपिसं चिना तये फुला बुरा जुइगु, ल्वचं कइगु व मृत्यु जुइगुयात ? देव धाइपिसं फुला ? व चक्रवर्ती जुजु फुला ?' अबु शुद्धोधनयाके उकिया लिसः मदु । देव व दे वादीदेव धाइपिके तक नं मदु । धिक्कार खः थुज्वःगु जीवन । जन्म जुल । बुरा जुल । ल्वचं कल अले सिनावन । अयनं सुयां न्ह्यलं मचाः । फुक्क चनाच्वपि । थुज्वःगु लकस दुने नं छगू वर्ग दु, गुपिं यत्थे नयाः यत्थे सनाः च्वय्च्वय् धया जुइ । मेगु वर्ग छुं छुं हे मदुपिं दु । नयेत्वने पुने तकं मखनाः हालाः, सनाः, खया जुल । मानवताया नां छगू धर्म खःसां नं मानवतायात पाचिने मफुगु तत्कालिन समाजया धर्म व्यवस्थां मनूयात वर्णया ल्याखं स्वयाः यक्वसित पशुतुल्य जीवन हनेत बाध्य याना बिल । थुज्वःगु अन्धकारमय जीवन हनाच्वनेगु नं छगू ल्वय् खः । थुज्वःगु दुःखं मुक्त जुइगु हे वसपोलया आज्जु खः । थुज्वःगु आज्जु सम्यक् सम्बुद्ध जुयाः हे पूर्वके फइ धइगु तःधंगु भलसा, विश्वास कथं वसपोलं दिल्ला पुन्हिया शुद्ध चान्हय् महाभिनिष्क्रमन

यानाविज्यात । नैरञ्जना हाचांगायाः तापाक छगू फिसलय् दनाः लिफः तुला स्वल । ताःहाकु सासलं सिद्धार्थ मन मनं धाल, "उफ ! जीवनय् थथे मययेक मययेक बुरा जुइगु, ल्वचं कइगु व सिना हे वनेमाःगु खःसा छाय् व जितः दरवारया माया ?"

सिद्धार्थ थः सम्यक् सम्बुद्ध हे जुइगु अर्थात् जन्म मरणं मुक्त जुइगु तातुनाः अनेक-अनेक ज्ञानी ध्यानीया संगतयात दुष्कर तपस्याय् च्वनाः ज्ञान कायेगु स्वल, फुक्क व्यर्थ जुल । अन्तय् सेनानी गांया मयजु सुजाताया तसकं साःगु खिर भोजनं मानसिक उर्जा प्राप्त जुल । उकिं लिपा वंगलसिमा क्वसं बोधि आसनया कठोर अधिष्ठान् च्वनाः वैशाख पुन्हिया नसंचा इलय् सम्यक् सम्बुद्ध जुयाविज्यात । गुकियात थौं स्वाँयाः पुन्हि नं धयाच्वना । थ्वकुन्हु सर्गतं स्वां वागाःगु जूगुलिं हे नं स्वयाँयाः पुन्हि जुल । वसपोलं लुइकाविज्यात दुःख, दुःखया कारण, दुःख मदइगु लँपु व हेतुपाखें उत्पन्न जुइगु, हे तुपाखें मदया वनीगु भवचक्र अर्थात् प्रतित्य समुत्पाद थेंजाःगु गम्भीरगु धर्म थुइकाविज्यात ।

थ्वहे भवचक्रय् लानाः खः बारम्बार जन्म, जुइमाःगु, बुद्ध, ल्वय् व मृत्यु जुइगुया नापं दुःख शोक पीडा जुइका च्वनेमाःगु । थुकिं मुक्त जुइगु लँपु धइगु हे निर्वाण (फुक्क जन्म मरणं मुक्त जुइगु) गति खः । थुज्वःगु निर्वाणत्व वसपोलं बुद्ध जुयाविज्याये धुनेवं हे सउपादिशेष निर्वाण लाभ यानाविज्यात । उकिं वसपोल बुद्ध थुगु भवचक्रं मुक्त जुइगु आर्य अष्टांगिक मार्ग (मध्यम मार्ग) नं लुइकाविज्यात । उकिं वसपोलं फुक्क क्लेश निरोध यानाविज्याये धुंकाः धयाविज्यात— अविद्या नष्ट जुल । विद्या उत्पन्न जुल ॥ अन्धकार नष्ट जुल । प्रकाश उत्पन्न जुल ।

थुज्वःगु ज्ञान बुद्ध धर्म व संघया नीस्वने धुंकाः जम्बुद्विपय् ४५ दँ तक बियाच्वन । वसपोलया महापरिनिर्वाण लिपा तक नं अविच्छिन्न रुपं वैज्ञानिक व मानव धर्म कथं न्ह्याः वनाच्वन ।

तातोपानी यात्रा

✍ सुमित्रा तुलाधर, न्ह्योखा

२०६८ माघ २६ गते, विहवार

धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः पाखें इन्दावती गुरुमांया नेतृत्वय् न्ह्याःगु निन्हुया तातोपानी यात्रा वनेत मांकाद्यः थासं सुधसिया खुताःता इलय् स्वम्ह गुरुमांपिनापं मुक्कं स्वीनिम्ह यात्री तातोपानी पाखें बस न्ह्यात । बस न्हायायेसातं बुद्ध पुजा याना सकसिनं बुद्ध श्लोक पाठ व्वना । सिन्धुपाल्चोकं ४० मिनेया दूरीइ मार वल । भिंगु मनय् तःसां गबेलें गबलें मारं नं वः खनिं । दच्छि न्ह्य करेण्टं ज्वना सीम्ह मनूया क्षतिपूर्तिया माग याःगु खँय लँ बन्द याःगु जुया च्वन । प्यताः इलय् जक लँ चाली धाःबलय् यात्राय् वंपिं सकलें आते जुल । तुरुन्त हे बाह्विसे गाडी छम्ह पासां मिले यात । निता इलय् हे जिपिं बाह्विसे ध्यन । अले बहनिंसिया खुता इलय् लिक्कसं च्वंगु चीभालय् बुद्धपूजा याना । थः मदिपिं माँ-बौ नामं वि.सं. २०५० सालय् उगु चीभाः स्थापना यानागु खँ अनया स्थानीय गोवर्धन श्रेष्ठ कनादिल । मेत्तावती गुरुमां नं दानया बारे श्रीलंका बाखँ छपू कना विज्यात थथे खः – गरीबम्ह छम्ह मिसां साहुयाके प्यासा कयाः तःगु ध्येबा पुले मफःया, वहे साहुनीयाथाय् च्यो च्वने माल । छनू लः काःवँबले भिक्षा विज्याना भन्तेपिं नापलाई । च्यो मिसां भन्तेपिके न्यनी छपिनी भोजन सिधलला ? भन्तेपिसं धया विज्याई सिमधःनी । न्हापा न्हापा विहारे वनेगु बानी दुम्ह मिसा जूगुलिं भोजन दान विइगु श्रद्धा वनी । भन्तेपिन्त दान विइत वयाके छु दै मखु थ्वो अवसर जिं चुकय.याये मज्यू, धैगु खँ मती तथा साहुनी याथाय् वनासां भच्चा ध्येबा काये माली धैगु मती तथा साहुनी याथाय् वनी । साहुनीयात विन्तिभाव धाई, ध्येबा भच्चा दसा ज्यू भन्ते पिन्त भोजन याकेत । छँ न्हापायगु ध्येबा गबले पुलेगु ? अयसा जि थौं चच्छि मध्यसे ज्या याये । थ्व खँ न्यना साहुनीयात मनय. करूणामय् विई, जिं थुलि मच्छि ध्येबा दयानं छुयाये

थज्यागु श्रद्धा भाव, थज्यागु दान विइगु इच्छा दुम्हसित जिं ध्येबा विई हे माली धका मनं वंका माक्व ध्येबा विया छोई । मिसां भन्ते पिनिगु पात्रय् भोजन तथा मिखा तिसिना मनं मनं धाई जिं न्हापा यानागु पाप छु खः ? मदया वनेमा । मिसाया मनय् तःगु खँ भन्तेपिसं थुइका सिमाक्वय् च्वना ध्यानयाना छपू गाथा व्वनी । गाथा व्वंगु तथाः स्वर्गय् च्वपिं देवतापिसं साधु धका साधुकार विया हई । खँ जुजुया न्हायपनय् थ्यनी । जुजु लयताया च्यो मिसायात सताः धर्मयात माक्व ध्येबा विई अले च्यो नं च्वने म्याय्काः विइ । पुण्यानुमोदनयाना बुद्ध पुजा क्वःचाय्का ।

माघ २७ गते खुनु सुथय् तातोपानीपाखे बस न्ह्यात । तातोपानी क्वाःगु लखँ मो ल्हुलःकी म्ह स्याःगु लँनी धैगु जन विश्वास खः उकिं मो ल्हुया । सुधसिया गुताःत्या इलय् जिपिं खासाय् थ्यन । सकसिनं थःथःगु नागरिकता ल्हातय् कया लाइनय् च्वनाः, छम्ह छम्ह याना दुहाँ वना । गुरुमापिं स्वम्ह व छम्हसिया नागरिकता मिले मजू धकाः दु त मछव । स्वघौ तक गुरुमापिं बसय् तु पिया विज्यायेमाल । वसपोलपिन्त यक्व-यक्व साधुवाद ! उकुन्हु हे सन्ध्या ईया न्याताः इलय् यँपाखे लिहाँ वयाः । इन्दावती गुरुमां व च्वनेगु, नयेगु व्यवस्था यानादीम्ह मय्जु माधुरी शाक्यनापं सकल पासापिन्त यक्व यक्व सुभाय् । थथेहे सकसिगु मनय् धर्म, कुशल, चित्त सदां व्वलना च्वनेमा धकाः आशिका याना च्वना । ❖

- “छँया मतं हे छँ मिनल” हिन्दूत्वया जात्याभिमानया विद्वेषं ९ करोड मुसलमानयात हिन्दूस्थानं पाहिस्तान बी माल ।
- मुलु तःकूमछि जुया च्वंगु कापः हवना छकू याना बी ।
- कैची छकू जुया च्वंगु चाना तःकू मछि याना बी ।
- उकिं कैची बँय् जक तइ, न्हुया तइ । मुलु न्ह्याबलें सुजिकानं छ्यने (तुपुली) ती ।
- हासां किलः व स्याफः वांछ्वया माःगु दुधंगु ल्यंका बी ।
- चालनिं किलः व स्याफः ल्यंका माःगु दुधंगु कुतुका बी ।
- उकिं छि हासा जुया दिसँ चालनि जुया दी मत्य ।

(साभार- ‘धर्मकीर्ति’ वर्ष ८, अङ्क १२)

धर्मकीर्ति पत्रिकालाई सहयोग

धर्मकीर्ति पत्रिकालाई धर्मदेवी तुलाधर बालाजुबाट रु. २०००/- (अक्षरेपी दुईहजार रुपियाँ मात्र) सहयोग स्वरूप चन्दा प्रदान गरी पूण्य सञ्चय गर्नुभएको छ दाता धर्मदेवी तुलाधरज्यूलाई धर्मकीर्ति पत्रिका साधुवाद प्रकट गरेको छ ।

The Four Noble Truths

The Buddha said,

“And I discovered that profound truth, so difficult to perceive, difficult to understand, tranquillizing and sublime, which is not to be gained by mere reasoning, and is visible only to the wise.

The world, however, is given to pleasure, delighted with pleasure, enchanted with pleasure. Truly, such beings will hardly understand the law of conditionality, the dependent origination of everything. Yet there are beings whose eyes are only a little covered with dust: they will understand the truth”

What now is the Noble Truth of Suffering ?

Birth is suffering; decay is suffering; death is suffering; sorrow, lamentation, pain, grief, and despair are suffering; not to get what one desires is suffering; in short the five groups of existence are suffering.

What, now, is the Noble Truth of the Origin of Suffering?

It is craving, which gives rise to fresh rebirth, and, bound up with pleasure and lust, now here, now there, finds ever-fresh delight. But where does this craving arise and take root? Wherever in the world there are delightful and pleasurable things, there this craving rises and takes root. Eye, ear, nose, tongue, body, and mind are delightful and pleasurable: there this craving arises and takes root.

Visual objects, sounds, smells, tastes, bodily impressions, and mind objects are delightful and pleasurable: there this craving arises and takes root.

Consciousness, sense impression, feeling born of sense impression, preception, will, craving, thinking, and reflection are delightful and pleasurable: there this craving arises and takes root.

What, now, is the Noble Truth of the Extinction of Suffering ?

It is the complete fading away and extinction of this craving, its forsaking and abandonment, liberation and detachment from it. The extinction of greed, the extinction of hate, the extinction of delusion: this, indeed, is called Nirvana.

And for a disciple thus freed, in whose heart dwells peace, there is nothing to be added to what has been done, and naught more remains to do. Just as a rock of one solid mass remains unshaken by the

wind, even so neither forms, nor sounds, nor odors, nor tastes, nor contacts of any kind, neither the desired nor the undesired can cause such a one to waver: one is steadfast in mind, gained is deliverance.

And one who has considered all the contrasts of this earth, and is no more disturbed by anything whatever in the world, the Peaceful One, freed from rage, from sorrow, and from longing, has passed beyond birth and decay.

This I call neither arising, nor passing away, neither standing still, nor being born, nor dying. There is neither foothold, nor development, nor any basis. This is the end of suffering.

Hence, the purpose of the Holy Life does not consist in acquiring alms, honor, or fame, nor in gaining morality, concentration, or the eye of knowledge. That unshakable deliverance of the heart: that, indeed, is the object of the Holy life, that is its essence, that is its goal.

What, now, is the Noble Truth of the Path that leads to the extinction of suffering ?

To give oneself up to indulgence in sensual pleasure, the base, common, vulgar, unholy, unprofitable; or to give oneself up to self mortification, the painful, unholy, unprofitable: both these two extremes, the Perfect One has avoided, and has found out the Middle Path, which makes one both see and know, which leads to peace, to discernment, to Nirvana.

It is the Noble Eightfold Path, the way that leads to the extinction of suffering, namely:

Right understanding

Right Thought

Right Speech

Right Action

Right Livelihood

Right Effort

Right Mindfulness

Right Concentration

This the Middle Path which the Perfect, one has found out, which makes one both see and know, which leads to peace, to discernment, to enlightenment. ❖

*(from the Samyutta Nikaya, translated by
Nyanatiloka)*

The Path of Mindfulness

“O monks,” said the Buddha, “there is a most wonderful way to help living beings realize purification, overcome directly grief and sorrow, end pain and anxiety, travel the right path, and realize nirvana. This way is the Four Establishments of Mindfulness.

What are the Four Establishments ?

“Monks, a practitioner remains established in the observation of the body in the body, diligent, with clear understanding, mindful, having abandoned every craving and every distaste for this life.

One remains established in the observation of the feelings in the feelings, diligent, with clear understanding, mindful, having abandoned craving and every distaste for this life.

One remains established in the observation of the mind in the mind, diligent, with clear understanding, mindful, having abandoned every craving and every distaste for this life.

One remains established in the observation of the objects of mind in the objects of mind, diligent, with clear understanding, mindful, having abandoned every craving and every distaste for this life.

And how does a practitioner remain established in the observation of the body in the body ?

One goes to the forest, to the foot of a tree, or to an empty room, sits down cross-legged in the lotus position, holds one’s body straight, and establishes mindfulness in front of oneself. “Breathing in, one is aware of breathing in. Breathing

out, one is aware of breathing out. Breathing in a long breath, one knows, ‘I am breathing in a long breath.’ Breathing out a long breath, one know, ‘I am breathing out a long breath.’ Breathing in a short breath, one know, ‘I am breathing in a short breath.’ Breathing out a short breath, one know, ‘I am breathing out a short breath.’

The practitioner uses the following practice: ‘Breathing in, I am aware of my whole body. Breathing out, I am aware of my whole body.’ And then, ‘Breathing in, I calm the activities of my body. Breathing out, I calm the activities of my body.’

Moreover, when walking, the practitioner is aware, ‘I am walking’; when standing is aware, ‘I am standing’; when sitting, is aware, ‘I am sitting’; when lying down, is aware, ‘I am lying down.’ In whatever position one’s body happens to be, one is aware of the position of the body.

When the one is going forward or backward, one applies full awareness to one’s going forward or backward. When one looks in front or looks behind, bends down or stands up, one also applies full awareness to what one is doing. One applies full awareness to wearing the robe or carrying the alms bowl. When one eats or drinks, chews or savors the food, one applies full awareness to all this. When passing excrement or urinating, one applies full awareness to this. When one walks, stands, lies down, sits, sleeps or wakes up, speaks or is silent, one shines his awareness on all this.

Monks, how does a practitioner remain established in the observation of the feelings in the feelings ?

Whenever the practitioner has a pleasant feeling, one is aware, 'I am experiencing a pleasant feeling.' Whenever one has a painful feeling, one is aware, 'I am experiencing a painful feeling.' Whenever one experiences a feeling which is neither pleasant nor painful, one is aware, 'I am experiencing a neutral feeling.' When one experiences a feeling based in the body one is aware, 'I am experiencing a feeling based in the body.' When one experiences a feeling based in the mind, one is aware, 'I am experiencing a feeling based in the mind.'

Monks, how does a practitioner remain established in the observation of the mind in the mind ?

When one's mind is desiring, the practitioner is aware, 'My mind is desiring.' When one's mind is not desiring, one is aware, 'My mind is not desiring.' When one's mind is hating something, one is aware, 'My mind is hating.' When one's mind is not hating, one is aware, 'My mind is not hating.' When one's mind is in a state of ignorance, one is aware, 'My mind is in a state of ignorance.' When one's mind is not in a state of ignorance, one is aware, 'My mind is not in a state of ignorance.' When one's mind is tense, one is aware, 'My mind is tense.' When one's mind is not tense, one is aware, 'My mind is not tense.' When one's mind is distracted, one is aware, 'My mind is distracted.' When one's mind is not distracted, one is aware, 'My mind is not distracted.' When one's mind has a wider scope, one is aware, 'My mind has widened in scope.' When one's mind has a narrow scope, one is aware, 'My mind has become narrow in scope.'

When one's mind is composed, one

is aware, 'My mind is composed.' When one's mind is not composed, one is aware, 'My mind is not composed.' When one's mind is free, one is aware, 'My mind is free.' When one's mind is not free, one is aware, 'My mind is not free.'

How, monks, does the practitioner remain established in the observation of the Four Noble Truths ?

A practitioner is aware 'This is suffering,' as it arises. One is aware, 'This is the cause of the suffering,' as it arises. One is aware, 'This is the end of suffering,' as it arises. One is aware, 'This is the path which leads to the end of suffering,' as it arises.

Monks, one who practices in the Four Establishments of Mindfulness for seven years can expect one of two fruits— the highest understanding in this very life or, if there remains some residue of affliction, he can attain the fruit of no return.

Let alone seven years, monks, whoever practices in the Four Establishments of Mindfulness for six, five, four, three, two years, one year, or one month, can also expect one of two fruits— either the highest understanding in this very life or can attain the fruit of no return.

Let alone a month, monks, whoever practices the Four Establishment of Mindfulness one week can also expect one of two fruits— either the highest understanding in this very life or the fruit of no return.

The monks were delighted to hear the teaching of the Buddha. They took it to heart and began to put it into practice.

(adapted from Satipatthana-sutta, translated by Thich Nhat Hanh and Annabel Laity) ❖

To be Worthy Sons and Daughters

— Aw Bar Tha

Parents who have brought up their children till they come of age wish them to have everything, to be worthy sons and daughters.

On the part of the sons and daughters, they wish to be worthy children and not inferior ones. Those who wish to be worthy sons and daughters must have five qualities. Those who possess these five qualities are said to be sons and daughters.

The five characteristics of sons and daughters:

- 1) to be in the habit of giving charity
- 2) to be in the habit of practicing meditation
- 3) to be courageous
- 4) to acquire knowledge/vocational education with zest and seal
- 5) to search for wealth and property continuously.

Those who possess these five qualities are known to be sons and daughters.

Those who have an inclination for charity would, even when young, give away their belongings to the poor. When parents and elders give them eatables they would share and distribute among their friends. From their savings they would donate at the monasteries and hospitals. Thus, giving charity is one of the qualities of worthy sons and daughters.

Those who are interested in practising the Dhamma are, since young, usually contented with the food and clothing that they get. They try to copy their parents,

grandparents and elders who practise Dhamma and try to practise as much as possible. This is one of the good qualities of worthy sons and daughters.

Those who are courageous will always stand for their right since young. When they encounter oppositions from their parents and relatives, from their country and religion they will carry out or speak up for their right, without and fear. To have a courageous mind is one of the qualities of worthy son and daughters.

Those who are in the habit of acquiring knowledge or education constantly will attend school and study regularly, without the persuasion parents and elders. They study constantly so as to be outstanding. This is one of the good qualities of worthy sons and daughters.

Those who are in the habit of working and acquiring wealth will after completing their education, work for themselves, for parents and relatives and for the country to become prosperous. They will attend to their work constantly. This consistency in working and acquiring wealth is one of the qualities of worthy sons and daughters.

Consequently, good sons and daughters who are working for themselves, for parents and relatives, for the development of the country and for the sasana must try and have the five qualities of worthy sons and daughters.

Nirvana is not a Desirable Object

– Suwarna Sakya
Om Bahal, Kathmandu

The term 'Nirvana' is a popular term for the Buddhists. There are people who wish for the state of Nirvana as the relatives of dead people wishes faithfully after being departed from the earth for the residence in heaven or dwelling in paradise, for the long-lasting peace of soul and for the dwelling of 'Sukhawati Bhuwana'. Few things are executed in the imitation of society. The matter of achieving Nirvana is also seem to be executed by the Buddhists in the similar way of imitating from the learning of vogue in the society.

The meaning of Nirvana is to get liberation from the cycle of birth and death. The ordinary people compare Nirvana with happiness and peace and they say Nirvana to be gained by anyone. While even happiness and peace is not attainable through the aspiration, the achievement of Nirvana is the distant things. Buddhism is such a religion that believes in the outcome of Karma. The person who desires should commit action. As the diseases does not get well by only reading the name of medicine, the desire also does not get fulfilled only by wishing it. The Bodhisattvas (one who is devoted to Enlightenment) from birth to birth bequeathing, fulfilling the stratums and implying the way of Nirvana attains the state of Nirvana. The achieving of Nirvana that is difficult to gain even after being Buddha by practicing Sila (Virtuous Nature), Samadhi (Meditation) and Pragya (Wisdom) is not gained only by speaking about it. If Nirvana could be attainable to anyone like to the Buddha who is improbable of happiness and pain, who will be bearing to put on Buddha's discourse and also why there will be trouble to people to obey the Morality Precepts (Punca-Sila) that are of self-willed nature? The wishing of Nirvana is the topic that Buddhists desire. This is not the substance like that of heavenly dwelling or paradise dwelling. It is not a matter of joke to be a Buddhist. One may be a Buddhist

from the caste or name but to become a Buddhist who attains Nirvana, one should be obeying the discourse of the Buddha by learning and understanding the uttermost difficult teaching of him. In accordance to the level of Buddha's education, the outcome of happiness and prosperity is gained in the same level. The Nirvana is the final level. Therefore, it is not right to play with the term Nirvana by anyone.

The assembly of reverential offering is made after the death of man. This is a nice thing. The assembly of reverential offering means by offering homage to deceased one, it is a gathering to memorize his virtues. This evokes the consciousness of dying to the living and leaves the habit of mesmerizing the respect of virtue. It will be useless to wish the things that could not happen in the time of reverential offering by being serious towards the deceased and flattering him randomly. The habit of flattering in various ways is not appropriate being mournful after the death of someone because the people won't believe in such exaggerated thing who knows about his activity and nature while he was alive. By doing so, there will be weevil in the virtue and the harm may hapen in the remaining faith. The wise talks the necessary things. The unwise are imitators and they chatter. Perhaps some passionate, hostile and ungrateful doesn't reveal the fine and right thing and remain quiet by lifting the legs as if they know nothing. The mourning that is done in the reverential offering by keeping the known unknown thing neutral is appropriate and it could be said an exhibition or respect of reality.

Buddhism is not a religion of showing off as devotee and implying to keep self will. Rather this a religion of venerating Sila or morality rules. Whether in the condition of living or after death the duty of well-wisher is to wish that let the men follow the release from rebirth nevertheless the activities of living condition

will be the indication of success for man. Sila means behavior. And behavior means the conducts of implying truth to practicality. Whether in the condition of living or after death, it is duty of well-wisher to wish for release from rebirth nevertheless the actions committed while alive be introduction of success for man. One must give attention towards whether the wish that has been made after the death does work for the prosperity of future or not as the deceased one transfer to another birth immediately after the death. In simple connotation also it is said. Buddhism is not a religion in which one gets fruit only by wishing, nonetheless it is such religion in which one should commit duty according to his wish. Thus, the well wishers who wish for the welfare of kith and kins and relatives should wish for the release from rebirth before their death. And it will be the real wish of welfare to show such people the real way by telling them the true methods, It also becomes natural of straightening own way of welfare who wishes others release from rebirth. It will be thinking of religion that it is not right to wish for the release from rebirth while placing across hindrances of living a life till one is alive. If we can live experiencing happiness through good deeds why should we wait for Nirvana, we would be led to such place where the experience of happiness takes us. If Nirvana is an aim, it won't be that we would not reach there in time. When those who were the perfect preceptors even cannot easily gain Nirvana immediately it would be impossible to think that those deceased who have been in the control of all sort of passion, aversion and bewilderment can be hoped of achieving Nirvana. In a Buddhist prayer, there have been explained a way that man should keep continuity until he gets the Nirvana—

Let me not live with fool through the meritorious work I have done. Let me live with the gentlemen until I achieve the nirvana.

From this it is learnt that the fools obstruct the way of Nirvana by leading more to the unnecessary things than the necessary ones. When

one leads to the well conduct while wishing the good companionship the life will be successful even after the death by duty being fulfilled. There is a trend of offering condolence by publishing advertisement in papers in order to express homage to deceased ones these days. This trend makes transmission of the news of death and the relatives gets condolence and relief. But we feel sad while seeing the language of reveration and condolence in the paper, we would like to close our eyes as per seeing the knowledge without faith. Although this age is much scientific, it seems to be the age of wises. The desire for peace seems to be the most powerful subject these days. There seems a wave of wishing as if the 'peace' comes flowing with the water, come with the burning of fire and directly fall from the sky. As it rains when the sky is thundered through the roars of slogans, it is needed to cry to get the rights. In such period, the revolutionists also believe that peace comes by staying dumb and joins the peace rally. It appears as if the opportunity for the both keeping quiet and crying falls into a single moment, Nepalese even follow the moment by keeping their two legs at two sides. It is also matter of thinking whether the demand of peace and demand of rights are opposite or whatsoever and paradoxical. The wise scholars who were capable of knowledge of future and who can estimate the previous birth should clearly tell to the public whether the Nirvana is only the object of wishing or not in order to make wishing of Nirvana illusion- less and not contradictory. There will be confusion about learning the summary of Buddhism and weak-points of religion and the place or person to be contacted to know about such things if the learned ones do not tell about it. It is also not the matter that one can become normal person by visiting all the divine images praying with incenses and giving animal sacrifice after not getting the desired fruit in vowing the Buddha's idol. Even if it is called inadequate knowledge in relation to wish, it won't be exaggeration to say that the Nirvana in accordance to Buddhism is not the object of aspiration only. ❖

Good Deeds VS Bad Deeds

Dr. Ganesh Mali

The duty of any human being on earth is to perform good deeds and not to perform bad deeds. No doubt about this.

Deeds are done through :

(a) Bodily actions (b) Speech (c) Mind

What are the good and bad deeds done through body speech and mind ?

Good (Wholesome) deeds done through the body :

- Not to kill or harm any body by using force.
- Not to steal or take without consent.
- Not to abuse sex or engage in unlawful sexual acts.
- Not to use harmful drugs and intoxicant that dulls the mind.

Bad deeds done through the body are just the opposite of the above.

Good (Wholesome) deeds done through speech :

- Not to lie.
- Not to use harsh insulting words.
- Not to slander or backbite others.
- Not to while away valuable time in gossips and useless talks.

Bad deeds done through speech are just opposite of the above.

What are the good (wholesome) deeds done through the mind ?

- Not to harbour covetousness, greed or lust in the mind.
- Not to harbour jealousy or ill-will in the mind.
- Not to harbour false views or blind beliefs in the mind.

Bad deeds done through the mind are the opposite of the above.

Now, why do a persons perform bad or unwholesome deeds ?

It is said— mind is the force-runner of all deeds.

The human mind continually act, react and interact with the environment which is continually changing. The mind is made up of a sensitive system of nerves. The nervous system, with the brain, the spinalcord, and the nerve network covers the entire body. In course of the interaction through the sense organs, the mind developes attachment to the things pleasurable and detachment from things unpleasurable or painful. Then the mind

begins to harbour covetousness, greed, lust out of the things it likes and jealousy, avarice, all-will out of the things it likes, and unconsciously builds up false views and blind beliefs about the things or persons, with which it deals in the environment.

This prepares the mind to performs bad or unwholesome deeds. Through the body and/or the speech. The mind frames a set of selfish desires, and performs bad deeds to fulfill them.

An individual bent on performing unwholesome, bad or evil deeds, sees oneself as completely different from others. Whereas an individual who is bent on performing wholesome and good deeds considers oneself as not different from others. Of course, the truth is, that others are also built up in the same way as oneself.

A person with such true views thinks thus Just as I am influenced by the changes going on in my environment, so are other beings too. Just as I have my own set of likes and dislikes and my own althoughment and defreshment in course of my intraction with my surroundings and build up my own set of desires, others too do likewise just as I do not like others to do bad or unwholesome deeds unto me, so others too do not like just as i am, so they also are.

A person, thinking thus, cultivates feelings of loving kindness (metta) towards others, cultivates compassion (Karuna) on suffering beings, and feels happiness on the happiness of others.

And the person think thus - I should not do to others what I do not want others do to me, and thinking thus, one refrains from doing bad or unwholesome deeds on others, through body, speech or mind and performs good deeds only this is how peace reigns in the world.

On the other hands, if all persons or groups of persons in the world are hell-bent to fulfill their own desires at the cost of others, conflicts will result. This is what is happening in the world today, which is full of conflicts. The conflicts can be resolved only when persons or groups of persons in the world come together, identify common interests for the common goods of all and work together to fulfill them. ❖

Baisakh Poornima, A day for Solemn Ceremonies

✍️ **Deva Kaji Shakya**

President, Nepal Chapter

Buddha's Light International Association (BLIA)

Every year, in the nook and corner of Nepal and in various parts of the world, Solemn ceremonies are held to mark the auspicious occasion of Baisakh Poornima, Baisakh Full Moon Day. We feel dignified and bow our heads, deep low in obeisance to Shakyamuni, the Buddha to observe the day as the anniversary of the Buddha's birth, attainment of enlightenment and Maha-parinirvana, the sublime passing away. This year, the holiest Buddhist day, 2556 Buddha Jayanti falls on 24th Baisakh or the 6th May which we celebrate in jubilant mood with full Spirit in devotion and in the highest faith.

We venerate Shakamuni, the Buddha as the historical Buddha, the perfect or the Supreme human being who was the embodiment and symbol of every noble quality and Virtue. It picks up vibration in the very within of our hearts when we kneel down joining both palms together with eyes closed in front of the Buddha Image for offering prayer. We very quietly remember virtues of the Buddha when we pay tribute to him.

We address the Buddha as Tathagata who had realized the truth as it is. He was omniscient endowed with clear vision, spotlessly clean in conduct and character, peerless and unsurpassed teacher of gods and men, the enlightened and blessed one who showed everyone the path to enlightenment.

It is very hard rather rare to find the pure, noble and penetratingly wise human being like the Buddha who is not just born anywhere and anytime. Dhammapada says, "Blessed and Blissful is the birth of the Buddha." At the very auspicious moment of the birth of Siddhartha Boddhisattva, would be Buddha, the natural grandeur worn by Lumbini Grove and the extraordinary atmosphere present there was the superb indication of happiness he would grace the whole universe. Lalitvistara describes that Swetaketu, the heavenly being descended on earth from Tushita heaven as Siddhartha Gautam, the Buddha to be to take on the sacred mission

for the well being and benefit of the Universe as a whole and all sentient beings.

The Buddha was born on the full moon day of Baisakha, on the sanctified spot of the most sacred Lumbini, when it was dazzling in the rare beauty of nature blooming in full youth of Basanta, the king of seasons. When the Boddhisattva Siddhartha was born, it was the most pleasant atmosphere with sweet breeze scattering fragrance of flowers with varied eye-catching colours to give raptures to eyes and sounds celestial to lull people and animals into ecstasy.

Baisakh Poornima, known as Swanya Punhi or The Buddha Jayanti is celebrated also as the day full of significances that it was the day when the Buddha got enlightenment after six years' strenuous effort. It is remembered as the day when Buddha got insights into four noble truths, middle way, the theory of dependent origination which created sensations and revolutions in the prevalent thoughts, attitudes and religious beliefs of that time.

The Buddha found out with his own experiences the realities of life, impermanence of everything, sufferings and no soul. He discovered, propounded and explained well and clear the 'Dharma' as the truth which has to be felt by one's own experiences and apply it in real life, one's thoughts, words and actions. The Buddha talked about 'Dharma' that has to be comprehended by the individual person and he or she cannot absorb it on behalf of others. The Buddha was the teacher who shows the path only by teaching people about the right conduct or moral values and practices, mental discipline or concentration and intuitive wisdom which ultimately bring peace and happiness all over body and mind, i.e. in the whole personality of the individual.

The Buddha gave sermons on Sangha giving emphasis on living together and working for common benefit and good in the spirit of harmony, mutual cooperation and coexistence.

The Buddha spent 45 years for the Humanitarian Mission to emancipate people from sufferings and awaken them to live life in a way of dharma, i.e. in the righteous way of living in a balanced way both for physical well being and spiritual elevation.

We remember again that on the same Buddha Poornima day, the Buddha entered into Mahaparinirvan, the Sublime passing away from the world after his non-stop March on the mission of Dharma Dispensation. Before entering into Mahaparinirvan, he gave his last sermon to the world that every component of a thing is subject to decay. There is nothing in the world which is permanent. One is one's own island and refuge and no one can emancipate others.

We are proud that the Buddha belongs to the whole world, the brilliant Light not of Asia only but of the entire Universe. His message of Peace and tranquility is for the humanity to enable them to live happy in this world of sufferings. We should never confine Buddha's teachings to the limited area of any political, geographical, regional and cultural boundaries. But one must not forget that Shakyamuni, the Buddha was born in the land of Nepal and it must be realized and recognized as the truth without any bias, prejudice and narrow feeling. It will not be exaggeration to say that any claim from any quarter of the world that the Buddha was born somewhere else not in Nepal is just an unfortunate rumour. One must not be misled by such a creation of meaningless loud noise with cries for nonsense.

As long as Asoka pillar in which is inscribed "the Buddha was born here" stands out brilliantly at Lumbini, any contradictory claim will be just a futile and baseless attempt.

Dr. Fuhrer's archeological excavation, Former UN Secretary General U. Thant's unprecedented work to recuperate and revitalize it and the last but not the least the UNESCO Declaration of it as world Heritage will not let Lumbini lose its significance as the birth place of the Buddha.

We can see very clearly how Lumbini, The Fountain of World Peace could draw and gain the international concern as the source of inspiration for peace and how it grew up in course of passage of time. We can see how past

Secretary Generals of the United Nations had shown interest and expressed their views about the Lumbini Development Projects as envisaged by U. Thant who visited Lumbini and got insights into the urgent need of its development as the site of Buddhist pilgrimage.

It is unfortunate that the work for the fulfillment of the task to complete Japanese architect Kenzo Tange Lumbini Project could not catch up satisfactory speed due to the different factors.

Here are some of the views expressed by the Former Secretary Generals of the UN which are worthy to be taken into mind :

Kurt Waldheim in his message in 1979 had expressed how a Lumbini Master Plan completed by Japanese Kenzo Tange had to be made reality as it was the most worthy undertaking.

Javier Perez de Cueller said that Lumbini where Gautam Buddha was born in 623 BC is one of the most sacred places for the Buddhists. For him Lumbini has a special meaning as a place of meditation and spiritual renewal, a centre of cultural exchange and a symbol of peace.

Butros-Butros Ghali called for the cause of preserving the tradition of Buddhism that of compassion and devotion to the service of humanity.

Kofi Annan said that Lumbini is the International Shrine for Peace for all humankind and it provides another illustration of inter connectedness of all people across borders and across time.

Present Secretary General of the U.N. had spoken his heart that he was awestruck by the beauty and profound significance of this sacred site, Lumbini, the birthplace of Lord Buddha.

The Buddha himself had expressed that Lumbini is one of the four sacred places worthy to be seen and to be visited with the highest sense of emotion, reverence and honour by the followers who have faith in the Tathagata.

As 2012 is the year to visit Lumbini, this fact should be spread far and wide in the world. My opinion is that it will be worthy to make Lumbini, the focus of international attention to begin our unified, organized and systematic effort for the achievement of cherished goal of peace and harmony in the world. ❖

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

महापरित्राण पाठ सम्पन्न

धम्मवती गुरुमांको सुस्वास्थ्य एवं दीर्घायु कामना गरी महापरित्राण पाठ गरिदै

२०६९ वैशाख १ गते, शुक्रवार

स्थान- धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नघः ।

प्रस्तुती- केशवती गुरुमां

पूज्य धम्मवती गुरुमांको सुस्वास्थ्य एवं दीर्घायु कामना गरी श्रद्धेय भिक्षु महासंघको तर्फबाट एक दिने महापरित्राण पाठ सम्पन्न भएको थियो । यसदिन भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरबाट धर्मदेशना भएको थियो । महापरित्राण पाठको आयोजक विहारहरूको नाम यसरी रहेको छ—

धर्मकीर्ति विहार परिवार, बसुन्धरा विहार परिवार, पद्मकीर्ति विहार परिवार, निर्वाणमूर्ति विहार परिवार, सुलक्षणकीर्ति विहार परिवार, लुम्बिनी गौतमी विहार परिवार ।

✪ महापरित्राणलाई चन्दा दिने शिष्यहरू तथा शाखा विहारहरूको नामावली यसप्रकार रहेको छ —

१) चमेली गुरुमां	—	रु. २५०००/-	७) दानवती गुरुमां	—	रु. ५०००/-
२) अनुपमा गुरुमां	—	रु. ५०००/-	८) त्यागवती गुरुमां	—	रु. ५०००/-
३) पञ्जावती गुरुमां	—	रु. ५०००/-	९) पुण्यवती गुरुमां	—	रु. ५०००/-
४) संघवती गुरुमां	—	रु. ६०००/-	१०) मेत्तावती गुरुमां	—	रु. ५०००/-
५) केशवती गुरुमां	—	रु. १०,०००/-	११) सुमेधावती गुरुमां	—	रु. ५०००/-
६) खेमावती गुरुमां	—	रु. ५०००/-	१२) इन्दावती गुरुमां	—	रु. ५५५५/-

१३) जयवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
१४) वीर्यवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
१५) शुभवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
१६) सुखवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
१७) वण्णवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
१८) सुवण्णती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
१९) अमता गुरुमां	-	रु.	५०००/-
२०) क्षान्तिवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
२१) ओभाषवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-
२२) मणीवती गुरुमां	-	रु.	५०००/-

शाखा विहारको गुरुमांहरूको तर्फबाट प्राप्त चन्दा			
२३) पद्मकीर्ति विहार	-	रु.	२५,०००/-
२४) सुलक्षणकीर्ति विहार	-	रु.	१०,०००/-
२५) किण्डोल विहार	-	रु.	१५,०००/-
२६) बसुन्धरा विहार	-	रु.	१०,०००/-
२७) लुम्बिनी विहार	-	रु.	१०,०००/-

आम्दानी जम्मा	-	रु	२,०६,५५५/-
दान खर्च जम्मा	-	रु.	८५,५६९/-
जलपान भोजन	-	रु.	१,१२,६६३/-
जिन्सी खर्च	-	रु.	१,९८२३२/-

बाँकी रु		रु	८,३२३/-

-- ★ --

मानवीय बुद्धधर्म

२०६८ पौष ३० गते

स्थान- धर्मकीर्ति विहार । प्रस्तुती- सुमीता तुलाधर

यसदिन प्रवचन देवकाजी शाक्यले प्रवचनको क्रममा भन्नुभयो- भगवान बुद्धले हामीलाई कोही कसैको भरोसामा नरही आफू नै आफ्नो भरोसामा रहनसक्नको लागि सल्लाह दिनुभएको छ । यसको मतलव कसैले केही कुरा भन्ने बित्तिकै विश्वास गरी लहलहैमा नलाग्नु, आफ्नो स्वतन्त्र चिन्तनले ठीक बेठीक छुट्टाई राम्रो निर्णय लिने बानी बसाल्नु भन्नुभएको हो । आजभोलिको दूषित समाजमा रहेपनि हामीले यस दूषित वातावरणमा फैलिएको राग, द्वेष र मोहयुक्त भावनाबाट अलग रही कुशल चित्तको आधार लिई परिस्थिति र अवस्थालाई सुहाउँदो तरिकाले आफ्नो र

अरुको कल्याण र हीत चिताउने काम गर्नसक्नु नै मानवीय बुद्ध शिक्षा हो ।

यहाँ एउटा उदाहरण प्रस्तुत गर्न उचित ठान्दछु । एक जङ्गलमा एउटा मैनाले आफूलाई आवश्यक चरा खोजी त्यही खाई जङ्गलमा मनोरञ्जन लिई आनन्दपूर्व जीवन बिताइरहेको थियो । एकदिन अचानक जङ्गलमा आगलागी भयो । मैनाले विचार गर्‍यो मलाई चाहिने जति आहार यही जङ्गलले उपलब्ध गराई मलाई उपकार गरिरहेको छ । त्यसैले यस जङ्गल प्रति म कृतज्ञ हुनुपर्दछ । यस जङ्गलमा आपत्ति भइरहेको आगलागीलाई निभाउने कर्तव्य मेरो पनि हो । यति विचार गरी उसले नजिकै रहेको कुवामा गई आफ्नो चुच्चोले पानी टिप्दै आगो निभाउने कोशिस गर्न थाल्यो । अदभूत दृश्यलाई इन्द्रले हेरिरहेको थियो । मैनाको कोशिस देखि अचम्भित भएका देवराज इन्द्र मैना सामु आई प्रश्न गर्नथाल्यो- “यत्रो आगलागीलाई तिम्रो जावो सानो चुच्चो भरी समेटिएको एक थोपा पानीले निभाउने असम्भव प्रयास गर्दैछौं ?” इन्द्रको कुरो सुनी मैनाले भन्यो- “यो सम्भव असम्भवको कुरो नगर ! यहाँ जङ्गल र म प्रति चलिरहेको घनिष्ट मित्रताको कुरोलाई सम्भ । हामी दुई प्रतिको पवित्र मित्रताले उत्पन्न गराएको कर्तव्य पूरा गर्दैछु मैले ।” मैनाको यस्तो पवित्रताले भरिएको धर्मयुक्त कर्तव्यको कुरा सुनी इन्द्र प्रभावित भई धुमधाम पानी वर्षाउन थाल्यो । इन्द्रको प्रभावले पानी वर्षेपछि जङ्गलको आगलागी समाप्त भयो । यसरी यस घटनाले हामी सबै लाई आ-आफ्नो क्षेत्रमा रही आ-आफ्नो कर्तव्य निभाउन प्रयासरत रहन सके यसैले हाम्रो कल्याण गर्नेछ । आफूले सक्दो योगदान निरन्तर पुर्‍याई रहनसक्नु हाम्रो धर्म हो । तर अरुलाई जे सुकै होस् न मेरो पहिला हीत चिताउने मेरो कर्तव्य हो भन्ने ठानी स्वार्थी भावना हामीले उब्जायौं भने त्यहाँ हामीले आफ्नै भाग्यलाई उखेलेर फालिरहेका हुनेछौं । अरुको दुःखमा आफ्नो पनि दुःख सम्झी करुणा चित्त राखी शील समाधीलाई व्यवहारमा उताउँ लानसक्नु नै मानवीय धर्म हो ।

विषय- अंगुत्तर निकाय (दुक्क निपात)

२०६८ माघ २१ गते

प्रवचक- मदनरत्न मानन्धर

प्रस्तुती- मिनरवती तुलाधर

यसदिन मदनरत्न मानन्धरज्यूले पठम पण्णासक अन्तर्गत समचित (जोडा मिल्ने) वर्गमा भएको संयोजनको विषयम बताउनु भएको थियो ।

सारिपुत्र भन्तेले पूर्वाराम विहारमा बस्नु भएको बेलामा अरु भिक्षुहरूलाई मैले बाहिरको र भित्रको संयोजनको बारे बताउँछु भन्नुभएको थियो । संयोजन भन्नाले संसारको जालमा फसाउने जाललाई बन्धन (संयोजन) भनिन्छ ।

भित्रको संयोजन भन्नाले अणुमात्र (अलिकति) दोष देखेर पनि डराउने, अलिकति पनि गलित नगर्ने, शीलवान हुने, प्रातिमोक्ष विनयलाई पालन गर्ने शिक्षापदलाई विनयपूर्वक पालन गर्ने भिक्षु मरणपछि सुगतिमा त्यहाँबाट च्युत भएर फेरि यही लोकमा आउने लाई आगामी भनिन्छ ।

बाहिरको संयोजन भन्नाले जुन व्यक्तिले आफ्नो चित्तमा भएको क्लेशलाई हटाई निर्मल गराउँछ, क्लेशबाट मुक्त भएर शान्ति प्राप्त गर्छन् ।

दश संयोजन-

- (१) सक्कादिट्ठि (२) विचिकिच्छा (३) सीलव्वत परामास यी तीनवटा संयोजनलाई निनी संयोजन भनिन्छ ।
- (४) कामच्छन्द (५) व्यापद (६) रुपराग (७) अरुपराग (८) मान (९) उद्धच्च (१०) अविज्जा

यी सातवटा संयोजनलाई सप्त संयोजन भनिन्छ ।

असल गुरु

२०६८ फागुन २७ गते, शनिवार

प्रवक्ता- श्यामलाल चित्रकार

प्रस्तुती- राजभाइ तुलाधर

गुरुबाट के आशा गर्ने भन भइरहन्छ । साधारणतया गुरुको काम शिष्यलाई सिकाउने हो । तर असल गुरु हुनको लागि उसमा निश्चित गुणहरू हुनु आवश्यक छ । गुरु आफै ठूलो विद्वान भएर पनि यदि उसलाई Techniques of the Teachings थाहा छैन भने विद्यार्थीले उसबाट राम्रो ज्ञान प्राप्त गर्न सक्तैन । गुरुले विद्यार्थीलाई राम्रोसँग संभ्राउन सक्नुपर्छ ।

विद्यार्थीलाई Motivate गरेर आफैले अध्ययन गर्ने बनाउन सक्नुपर्छ । विवेकानन्दको भनाई 'Teacher must go down to the level of student' सबै गुरुहरूको लागि सान्दर्भिक हुन्छ । आफ्नो विद्वता मात्र दर्शाएर हुँदैन, विद्यार्थीको Grasping Power लाई बुझेर उसको स्तर अनुसार शिक्षा दिनसक्नुपर्छ । सिकाएको कुरा कतिको Effective भयो भन्ने जान्न सहभागीहरूबाट Feedback लिने गर्नु पर्दछ । विद्यार्थीले कतिको फाइदा पाएको छ भन्ने कुराको ख्याल गर्नुजरुरी छ । गुरु आफैमा सुधारको आवश्यकता छ कि छैन भन्ने कुराको पनि मूल्याङ्कन हुनुपर्छ ।

असल गुरुको कुरा गर्दा हामी भगवान बुद्ध भन्दा असल गुरु संसारमा अरु कोही पाउन सक्तैनौं । वहाँ आचार्यहरूको पनि आचार्य हुनुपर्छ । असिमित गुणहरूको कारणले वहाँ अत्युत्तम, अनुपम र अनुत्तर गुरु हुनुहुन्थ्यो । धेरैजसो गुरुहरूले अरुलाई शिक्षा दिन्छन् तर आफैले त्यो कुरालाई पालन गर्दैनन् । तर भगवान बुद्ध पूर्ण रुपमा यथावादी तथाकारी हुनुहुन्थ्यो । साथै वहाँले दिने ज्ञान पहिला आफैले प्रत्यक्ष अनुभव गरेको हुन्थ्यो । वहाँले साधारण मानिसलाई एकैचोटी मुक्तिको गम्भीर कुरा नगरीकन पहिला आनुपूर्वी कथाहरू भन्ने गर्नुहुन्थ्यो । दानकथा, शीलकथा आदि भनेर उसमा चेतना जागृत गरीसकेपछि मात्रै निर्वाणको कुरा गर्नुहुन्थ्यो । वहाँमा श्रोता अनुसार देशना गर्न सक्ने असाधारण क्षमता थियो । जस्तोसुकै चण्ड स्वभावको व्यक्तिलाई पनि मैत्री, करुणाले जितेर आफ्नो मधुर अमृत वाणीद्वारा ज्ञान दिन समर्थ हुनुहुन्थ्यो । एकदम विक्षिप्त मनस्थिति भएका किसागौतमी, पटाचारा जस्ता महिलाहरू वहाँको सम्पर्कमा आएर निर्वाणरूपी अमृत प्राप्त गर्न सफल भए ।

असल गुरु बन्नको लागि यथेष्ट ज्ञान मात्रै भएर पुग्दैन, शिष्यप्रति मैत्री र करुणाभाव पनि हुनुपर्दछ । भगवान बुद्धमा निहित अपरिमित गुणहरू र सर्वज्ञताको कारणले वहाँ मनुष्यहरूको मात्रै नभएर देवताहरूको समेत शास्ता हुनुभयो । कुनै पनि गुरु भगवानको स्तरको हुन सक्तैन, तैपनि भगवानको गुण, तरिका संभरेर सकेजति कोशीष गरे उसले दिने शिक्षा बढी जीवनोपयोगी हुनसक्छ ।

साधुवाद ! साधुवाद !! साधुवाद !!!

बुद्ध जन्मभूमि नेपाल देशमा बुद्ध धर्मको मूल ग्रन्थ त्रिपिटक अध्ययन गर्न विदेशी बौद्ध देशहरूमा पुग्नु पर्ने अवस्थामा नेपालका बौद्ध विद्वान दुण्डवहादुर बज्राचार्यज्यूले त्रिपिटकको महत्त्वपूर्ण ग्रन्थहरू नेपाल भाषामा तथा नेपालीमा अनुवाद गर्ने अति प्रशंसनीय कार्य गर्नुभयो । उहाँको एकलो प्रयासमा लामो समय देखि निस्वार्थ त्याग, तपस्या, मेहेनतको बलले अहिलेसम्म दीघ निकाय, मज्झिमनिकाय, संयुक्त निकाय, इतिवृत्तक, धम्मपद, मिलिन्द प्रश्न आदि मूल ग्रन्थहरू नेपाल भाषा तथा कुनै कुनै नेपालीमा प्रकाशित भइसकेको छ । हालै दुण्डवहादुर ज्यूले नेपाल भाषामा अनुवाद गर्नुभएको जातक ६ खण्ड प्रकाशित भए पछि नेपाल भाषाको ढुकुटीमा थप सम्पत्ति जोडिएको छ । बुद्ध शासनको चार पंग्रा मध्ये एक वर्गका उपासक दुण्डवहादुर बज्राचार्यज्यूको यस अति प्रशंसनीय शासनिक योगदानको कदर गर्दै धर्मकीर्ति परिवार हार्दिक श्रद्धा व्यक्त गर्दछ । साथै उहाँको यस पुनित कार्यमा पछाडि बसेर सहयोग गर्नुहुने वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालयका सम्पूर्ण श्रद्धालु कार्यकर्ताप्रति पनि धर्मकीर्ति परिवार हार्दिक श्रद्धा व्यक्त गर्दछ ।

यसैगरी "जातक ग्रन्थ"को विमोचन सम्पन्न

२०६९ वैशाख २ गते, शनिवार

रत्नाकर महाविहार पाटनमा जातक ५४७ बौद्ध

कथा सहित १-६ भाग, पृष्ठ २५०० पेज दुण्डवहादुर बज्राचार्यद्वारा अनुवादित तथा वीर-पूर्ण संग्रहालयद्वारा प्रकाशित पुस्तकको विमोचन संघनायक अश्वघोष महास्थविर, उपसंघनायक ज्ञानपूर्णिक महास्थविर लगायत बुद्ध धर्म तथा नेपालभाषाको क्षेत्रका शिर्षस्थ ६ जना ब्यक्तित्वहरूले सामूहिक रुपमा विमोचन गरियो । उपसंघनायक ज्ञानपूर्णिक महास्थविरको सभापतित्व तथा संघनायक अश्वघोष महास्थविरको प्रमुख आथित्यत्वमा सम्पन्न भएको थियो । अश्वघोष महास्थविरले शील प्रदान गरी शुरु भएको कार्यक्रममा अशोकरत्न बज्राचार्यले स्वागत भाषाण गर्नुभएको थियो भने कार्यक्रममा भिक्षु कोण्डन्य संयोजक त्रिपिटक अनुवाद परियोजना, सत्यमोहन जोशी चान्सलर नेपालभाषा एकेडेमी, सूर्यमान बज्राचार्य रत्नाकार महाविहार, डा. त्रिरत्न मानन्धर भ्वाइस चान्सलर, लुम्बिनी विश्वविद्यालय, डा. मिलन शाक्य, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, अनुवादक दुण्डवहादुर बज्राचार्यले मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएका थियो । प्रमुख अतिथि अश्वघोष महास्थविरले आशिर्वाचन दिनुभएको थियो । पुस्तक प्रकाशक परिवारको तर्फबाट डा. प्रदीपबहादुर बज्राचार्यले धन्यवाद मन्तव्य पछि सभापतित्वको आसनबाट ज्ञानपूर्णिक महास्थविरको मन्तव्य सहित सभाविर्सजन गरिएको थियो ।

वि.सं. २०६९ या धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया कार्यक्रम तालिका

मिति	कार्यक्रम	संयोजक
२०६९ वैशाख २४ गते, आइतवार	वैशाख पुन्हि ज्याभवः	कमला बज्राचार्य
२०६९ ज्येष्ठ १३ गते, शनिवार	बाल बालिका चित्रकला / लेखनकला प्रतियोगिता	क्षान्तिवती गुरुमां
२०६९ ज्येष्ठ २० गते, शनिवार	पूज्य अश्वघोष महास्थविर ८६ औं जन्मोत्सव समारोह	सरोज मानन्धर
२०६९ असार २ गते, शनिवार	प्रव्रज्या दिवस	विकासरत्न तुलाधर
२०६९ असार १९ गते, मङ्गलवार	गुरु पुन्हि	सुमित्रा तुलाधर
२०६९ असार ३० गते, शनिवार	पूज्य धम्मवती गुरुमां ७९ औं शुभ जन्मोत्सवया लसताय गुरुमांपिनिपाखें कार्यशाला गोष्ठी	पञ्जावती गुरुमां व चन्द्रलक्ष्मी बज्राचार्य
२०६९ भाद्र १६ गते, शनिवार	अन्तर निम्नमाध्यमिक हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता	अम्बिका श्रेष्ठ
२०६९ कार्तिक	मिठाई तालिम	करुणा मानन्धर
२०६९ मंसीर	धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी व शाक्यधिता नेपाल च्याप्टरया संयुक्त ज्याभवः	
२०६९ पौष	अल्पकालीन श्रामणेर व ऋषिणी प्रव्रज्या	इन्दावती गुरुमां, अमीरकुमारी शाक्य
२०६९ चैत्र ३ गते, शनिवार	वार्षिक भेला	रामकुमारी मानन्धर

स्वाँयापुन्ही

📖 सिद्धिरत्न धूसः, हवहा, यल

नेपालया पश्चिम तराइया छगू गामे
लुम्बिनी नामं जाःगू छगू उद्याने
सिद्धार्थ नाम छम्ह बोधिसत्व
जन्म कया विज्याःगु शुभ दिन
स्वाँयापुन्ही थौं हे खः ।

राजदरवार व जनताया भेद खना
राज ऐश्वर्य फुक्क त्याग याना
दुःखी मानवयात ज्ञानया जः खय्के धका
बुद्धत्व प्राप्त याना विज्याःगु शुभ दिन
स्वाँयापुन्ही थौं हे खः ।

राग, द्वेष, मोहले भुले जुया
अन्धकारे ततः मतः केना च्वापिन्त
स्थीर मदुगु संसार म्हसीइकी धका
निर्वाण जुया केना विज्याःगु शुभ दिन
स्वाँयापुन्ही थौं हे खः ।

(साभार- 'धर्मकीर्ति' वर्ष-९, अङ्क-१, पूर्णाङ्क-८७, वैशाख पूर्णिमा)

कसरी पार लगाउँ

📖 गौतमवीर बज्राचार्य, बुवहाल, लपु

हे प्रभु भगवान् दरसन देउन
अज्ञानी हामीलाई सरनमा लेउन
भगवान् भगवान् भगवान् गौतम बुद्ध ॥१॥

अनित्य यो संसारलाई नित्य सम्झी रहेछु
सुख भनि भुलि रहेको दुःखपो रहेछ
कसरी मुक्ति पाउँ प्रभु भनि देउ हामीलाई
भगवान् भगवान् भगवान् गौतम बुद्ध ॥२॥

लोभ मोहमा परेर जीवन व्यथाले भरेछ
अज्ञानी भएर भन दुःखको जालमा परेछ
कसरी पार लगाउँ प्रभु भनि देउ हामीलाई
भगवान् भगवान् भगवान् गौतमबुद्ध ॥३॥

गुलुपारत्न उपासकबाट बुद्धमूर्ति दान अभियान जारी

दाता जीवरत्न स्थापित बुद्ध प्रतिमा प्रदान गर्दै

२०६८ चैत्र १८ गते, शनिवार
स्थान- बागबजार

बुद्ध शासनलाई टेवा पुऱ्याउने हेतुले काठमाडौं बागबजार निवासी उपासक जीवरत्न स्थापित “गुलुपारत्नले” आफ्नो दानमय पुण्य कार्यलाई निरन्तरता दिई ३ फिट उचाईको सेरामिकको बुद्धमूर्ति पाँच (५) वटा दान गर्नुभयो परित्राणपाठ गरी सुरु गरेको उक्त कार्यक्रममा सेनछेडा बुद्ध विहार गुल्मी, नमःहुँ बौद्ध गुम्बा, तुल्सीपुर दाङ, बुद्धलामी गुम्बा मूलपानी-७ धादिङ्ग, चिमचोक गुम्बा गुम्दी-२ धादिङ्ग र माझ खण्ड बुद्ध विहार ललितपुर आदि गुम्बा विहारहरूमा बुद्धमूर्ति दान गरियो भने दाता जीवरत्न स्थापितलाई बुद्धमूर्ति प्राप्त विहार गुम्बाको तर्फबाट प्रमाण-पत्र प्रदान गरी सम्मान गरियो । जम्मा १९ वटा बुद्धमूर्ति दान दिइसकेको जानकारी दिनुभई फेरि फेरि बुद्ध मूर्ति नभएको स्थानमा दान गर्ने कुरा दाता परिवारले जानकारी दिइयो । कार्यक्रममा उपस्थित सबै महानुभावहरूलाई जलपानको

व्यवस्था जीवरत्न स्थापित स-परिवारकोतर्फबाट गरिएको थियो ।

मैत्री बोधिसत्व महाविहार जमलमा बुद्धपूजा
२०६८ चैत्र २ गते

यसदिन मैत्री बोधिसत्व महाविहार जमलमा केशावती गुरुमाले बुद्धपूजा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुभई धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन समूहले भजन प्रस्तुत गरिएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित सहभागीहरूलाई कृष्णमाया डंगोल र सन्तुमया डंगोल सपरिवारको तर्फबाट जलपानको व्यवस्था मिलाउनुभई पुण्य सञ्चय गर्नुभएको थियो ।

दान गरेको आँखाहरू सफल प्रत्यारोपण भएको छ

नगदेशका वरिष्ठ उपासक तुल्सीबहादुर वैद्य, जो मध्यपुर थिमि नगर-६, बहाननी टोल, नगदेश निवासी हुनुहुन्थ्यो को मिति २०६८ चैत्र १९ आइतवार ८१ वर्षको पूर्ण उमेरमा देहावसान हुनुभएको लगतै मृतक वैद्यको परिवारजनको सहमतिमा परिनिवृत्त स्थलमा तिलगङ्गा

आँखा प्रतिष्ठानका सहृदयी कल्याणमित्र चिकित्सक शङ्खनारायण त्वाय्नाको सहयोगमा दुईवटै आँखा दान कार्य सम्पन्न गरियो । सो “आँखा दान-महादान” कार्य भइरहेको वेलामा “मह” टेलिश्रृङ्खलाले छायाङ्कन समेत गरेको थियो ।

यसरी “आँखादान-महादान” कार्य सम्पन्न भएको भोलिपल्ट नै करुणामयी संस्था “तिलगङ्गा आँखा प्रतिष्ठान” का सहृदयी चिकित्सक टोलीले एउटा आँखा रसुवा जिल्लानिवासी १६ वर्षीय “न्यौपाने” थरका युवकलाई र अर्को आँखा रामेछाप जिल्ला निवासी ६२ वर्षीय “तामाङ्ग” जातका बृद्ध व्यक्तिलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको सो प्रतिष्ठानबाट बुझिन आएको छ ।

यसरी नै नगदेश बौद्ध समूहका निवर्तमान कार्यकारी सदस्य उपासक कृष्णबहादुर बाडे जो मध्यपुर थिमि नगर-५, त्वागा:टोल, नगदेश निवासी हुनुहुन्थ्यो, को हिजो चैत्र ११ शनिवार, ७४ वर्षको उमेरमा देहावसान भएपछि पशुपति आर्यघाटमा वहाँको परिवारजनको सहमतिमा दुईवटै आँखा तिलगङ्गा आँखा प्रतिष्ठानलाई दान गरियो ।

यसरी “आँखा दान-महादान” कार्य गरेको भोलिपल्ट नै ती दान गरेको आँखा मध्ये एउटा आँखा पर्सा जिल्ला, वीरगञ्ज निवासी ४० वर्षीय “श्रेष्ठ” थर की महिलालाई र अर्को आँखा कास्की जिल्ला पोखरा निवासी १४ वर्षीय “गुरुङ्ग” केटोलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुझिन आएको छ ।

त्यसैगरी, नगदेश बौद्ध समूहका श्रद्धेय अध्यक्ष उपासक न्हुच्छेकुमार सिंकेमनज्यूका माहिली बुहारी मध्यपुर थिमिनगर-४, बासुकीडोल निवासी उपासिका दिलमाया सिंकेमन गत ने.सं. ११३२ चौलागा-१, वि.सं. २०६८ चैत्र २५ गते, शनिवार राती १२:०० बजेतिर ५५ वर्षको उमेरमा यस अनित्य भौतिक संसारबाट सदाको निमित्त विदा भै देहावसान हुनुपुगेपछि भोलिपल्ट विहान ८:०० बजेतिर समूहका अध्यक्षज्यू लगायत परिवाजनको सहमतिमा नगदेश स्थितको मसानघाटमा तिलगङ्गा आँखा प्रतिष्ठानका सहृदयी कल्याणमित्र शङ्खनारायण त्वाय्नाज्यूको सहयोगमा प्रतिष्ठानलाई दुईवटै आँखा दान गरियो ।

दान गरेको आँखामध्ये एउटा आँखा पश्चिम नेपालको बागलुङ्ग निवासी १६ वर्षीय “पुन” मगर केटोलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुझिन आएको छ

भने अर्को आँखा एक विदेशी, जो ४६ वर्षीय Mexican प्रौढ नागरिकलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको थियो । यस्ता पुनित कार्यको आनुभावले मृतक सिंकेमनको सद्गति र निर्वाण प्राप्ती होस् भनी यस समूहले कामना गरेको छ ।

दान गरेको आँखा प्रत्यारोपण गर्न सफल भएको समाचार छ

हाम्रो भावनात्मक सम्बन्ध भएको धर्मोदय सभा, केन्द्रका सल्लाहकार समितिका श्रद्धेय सभापति, विश्वबौद्ध भातृत्व संघका उपाध्यक्ष लगायत राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध संघसंस्थासित आवद्ध व्यक्तित्व, समाजसेवी, बौद्ध विद्वान एवं लेखक, वरिष्ठ उपासक श्रद्धेय लोकदर्शन बज्राचार्यज्यू गत ई.सं. २०१२ अप्रिल ५, वि.सं. २०६८ चैत्र २३ गते विहिवारको सूर्योदय संगसंगै ८१ वर्षको पूर्ण उमेरमा नर्भिक अस्पतालमा उपचाररत हुँदाहुँदै यस अनित्य भौतिक संसारबाट सदाको निमित्त विदा भई देहावसान हुनुपुगेकोले लगतै अस्पतालबाट वहाँको शवलाई कमलादीस्थितको शान्ति निकेतन महाविहार (गुम्वा) को धम्महलमा दर्शनार्थ राखी सश्रद्धा अर्पण गर्न सहज तुल्याएको थियो । अतः उक्त महाविहारको धम्महलमा वहाँको परिवारजनको सहमतिमा मृतक बज्राचार्यको दुवै आँखा तिलगङ्गा आँखा प्रतिष्ठानलाई दान गरी “दान उप-पारमिता” जस्ता पुण्य कार्य सम्पन्न गरियो । उक्त दान कार्य सोही प्रतिष्ठानका सहृदयी कल्याणमित्र शङ्खनारायण त्वाय्नाज्यू हस्ते सम्पन्न भएको पनि संस्मरण गरिन्छ ।

मृतक समाजसेवी व्यक्तित्वको दान गरेको आँखा पूर्वी नेपालको ऐतिहासिक नगरी “विराटनगर” निवासी ५६ वर्षीय “मण्डल” थरका प्रौढ व्यक्तित्वलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुझिन आएको छ भने अर्को आँखा सुदूरपश्चिमाञ्चलको ऐतिहासिक नगरी “धनगढी” निवासी ४४ वर्षीय “ओली” थरकी प्रौढमहिलालाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुझिन आएको छ । अतः यस्ता दान कार्यको पुण्यानुभावले मृतक समाजसेवी, बौद्ध विद्वान एवं लेखक बज्राचार्यको सद्गति र निर्वाण कामना धर्मोदय सभा मध्यपुर थिमि नगर शाखा, नगदेशले गरेको छ । मृतक शोकसन्तप्त परिवारजनले दुःखको घडीमा धैर्य धारण गर्न सकोस् भनी भगवान् शास्तासित हार्दिक प्रार्थना समेत गर्दछ । अनिच्चावत संखारा !

बुद्धको पहिचान विषयमा प्रवचन

प्रवचन दिनुहुँदै ज्ञानपूर्णिक भन्ते

बौद्ध प्रवचन समाजको आयोजनामा गत चैत्र ११ गते, शनिवारका दिन “बुद्ध पहिचान” विषयमा प्रवचन सम्पन्न भएको समाचार छ ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका उप-संघनायक भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले “अभिञ्जयं अभिञ्जातं भावे तब्बं च भावितं, पहातब्बं पहीनं मे तस्मा बुद्धोस्मि ब्राह्मण” अर्थात् जति थाहा पाउनुपर्ने हो ती सबै थाहापाइसकें, अभ्यास पनि गरिसकें जुन त्याग गर्नुपर्ने हो सबै त्याग गरिसकें, त्यसैले हे ब्राह्मण ! म बुद्ध हुँ” उक्त कुरा भगवान् बुद्धले आफ्नो परिचय द्रोण नामक ब्राह्मणलाई दिनुहुँदा बताउनु भएको हो” भन्नुभएको ।

प्रत्येक वर्ष वैशाख पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा बौद्ध प्रवचन समाजले बौद्ध विद्वान (भिक्षु-गृहस्थ)हरूबाट प्रवचन कार्यक्रमको आयोजना गर्दै आइरहेको क्रममा उक्त प्रवचन कार्यक्रम भएको हो ।

कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य दिनुहुँदै समाजका अध्यक्ष घनश्याम राजकर्णिकारले नेपालको सुपुत्र भगवान् बुद्धको धर्म शान्तिकामी सबैका लागि हो । आजको अशान्त वातावरणमा बुद्धको उपदेशको महत्व अझ बढी

छ । समाज स्थापना गर्नुको उद्देश्य बुद्धको शान्ति सन्देश जन-जनमा पुऱ्याउनु हो, भन्नुभयो ।

समाजका सल्लाहकार डा. त्रिरत्न मानन्धरले समाजको उद्देश्य अनुरूप दरिलो पाइला चाल्न नसकि रहेको स्वीकार्दै “हतारमा दगुरेर रोकिनु भन्दा विस्तारै भए पनि निरन्तर बढीरहनु राम्रो हो” भन्नुभयो ।

समाजका महासचिव प्रकाशमान शाक्यद्वारा सञ्चालित कार्यक्रममा सदस्य शान्ता राजकर्णिकारले खादा चढाई प्रवचक भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर प्रति कृतज्ञता प्रकट गर्नुभएको थियो भने उपस्थित सबैलाई उपाध्यक्ष देव रञ्जितले धन्यवाद दिनुभएको थियो ।

विश्वशान्ति पर्यावरणीय (World Peace Eco Park) उद्यानको शिलान्यास

मित्रराष्ट्र चीनको युनान प्रान्तको मिन्ले (Mi-Le) शहरमा गतमार्च १० तारिखका दिन विहान १० बजेको शुभ मुहुर्तमा नेपालको प्रमुख अतिथिको रूपमा भिक्षु आनन्दबाट विश्व शान्ति पर्यावरणीय उद्यानको (World Peace Eco Park) शिलान्यास कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो । उक्त अवसरमा बोल्नुहुँदै “यस उद्यान स्थानीय

तथा अन्तर्राष्ट्रिय दर्शक तथा पर्यटकहरूलाई मनोरञ्जनको साथसाथै बुद्धको शान्ति, सुख र अध्यात्मिक चैनको सन्देश प्रदान गर्ने नमूना उद्यानको रूपमा संसारभरी फैलिनेछ” भनी शुभकामना तथा उत्तरोत्तर वृद्धिको कामना गर्नुभएको थियो ।

उक्त उद्यानमा चार प्रकारका धार्मिक महत्वका (Spiritual Trees) वृक्षहरू (1) Satage Dives Pieree (2) Ficus Religiosa (3) Shorea Robusta and (4) Aesculus Chinesis Bu रोपिने छन् ।

विशिष्ट नमूनाबाट निर्माण हुन लागेको यस उद्यानको शिलान्यास कार्यक्रममा एशिया पेशिफिक (APECS) का उपाध्यक्ष जिया ओ वू नान तथा मिन्ले सांस्कृतिक कं.प्रा.लि.मा अध्यक्ष भू-युन्लीको साथै जापान, सिंगापुर, मंगोलिया लगायत विभिन्न देशका प्रतिनिधिहरूले सहभागिता जनाएका थिए ।

विराट बौद्ध संघको रजत जयन्ती सम्पन्न
विराट बौद्ध संघ, बुद्ध विहार, विराटनगर-१५

२०४३ साल भाद्र २८ गते स्थापना भई २५ वर्षपूरा भएको उपलक्ष्यमा २०६८ चैत्र २३ देखि २५ सम्म विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना गरी रजत जयन्ती मनाइएको समाचार छ ।

प्रमुख अतिथि श्रद्धेय भिक्षु भद्रिय महास्थविरले भण्डा भण्डोत्तोलन गरी कार्यक्रम उद्घाटन गर्नुभएको उक्त समारोहमा ज्ञानमाला भजन, बुद्ध पूजा र भन्तेहरूबाट धर्मदेशना भएको थियो ।

स्त्रीरोग विशेषज्ञ र जनरल फिजिसियनद्वारा स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरी १५३ जना विरामीलाई निःशुल्क स्वास्थ्य परिक्षण पनि गरिएको उक्त कार्यक्रममा विराट बौद्ध संघका धार्मिक, आर्थिक, मौलिक तथा रचनात्मक सहयोग गर्नुहुने महानुभावहरूलाई दोसल्ला ओढाई सम्मान गरिएको थियो । सम्मानित व्यक्तित्वहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो—

धर्मकुमार हलुवाई, गङ्गादेवी तुलाधर, मोहनप्रसाद शाक्य, सत्यनारायण ताम्राकार, हरिदेवी ताम्राकार, देवीमाया ताम्राकार, लक्ष्मी प्रधान, चिरंजीवी दाहाल पुष्पधन शाक्य, इन्द्रलक्ष्मी शाक्य, मोहनराज नेपाली, मञ्जु नेपाली, मोतीकृष्ण ताम्राकार, रीनामाया ताम्राकार, हरिकृष्ण ताम्राकार, विष्णु ताम्राकार, ललितबहादुर

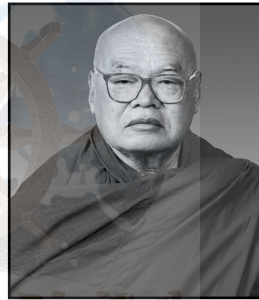
हलुवाई, गुलबदन हलुवाई, नरेश शाक्य, डा. शेरवर को इराला आदि ।

यसरी नै शुभकामना मन्तव्य दिनुहुने व्यक्तिहरूको नाम यसरी उल्लेख गरिएको छ—

तारानाथ गौतम, महेन्द्र शाक्य, मोहनप्रसाद शाक्य, नारायणप्रसाद श्रेष्ठ, लोकेन्द्रकुमार मल्ल, सत्यनारायण ताम्राकार, सि.वि. घतानी, जमुना बज्राचार्य । चन्द्रिका शाक्यले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने महानुभावहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो— धर्मकुमार हलुवाई, ललित श्रेष्ठ, पुण्यधन शाक्य आदि । कार्यक्रम धर्मराज शाक्यले सञ्चालन गर्नुभएको थियो ।

दिवंगत भिक्षुकुमार काश्यप बने
गुणानुस्मरण

२०६८ चैत्र २८ गते, मङ्गलवार

किम्डोल निर्वाण मूर्ति विहार डा. धम्मविजया र डा. मोलिनी प्रमुख किम्डोल निर्वाणमूर्ति विहार परिवारको आयोजनामा दिवंगत भिक्षुकुमार काश्यप महास्थविरको ४५ दिने पुण्य तिथिको दिन उहाँको गुणानुस्मरण गरी अनित्य स्मरणसभा सम्पन्न गरिएको समाचार छ ।

परित्राणपाठ, दान-प्रदान एवं उपस्थित भन्ते गुरुमांहरूलाई भोजन दान पनि गरिएको उक्त कार्यक्रममा दिवंगत भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको व्यक्तिगत एवं बुद्धशासन प्रति उहाँको देनबारे वक्तव्य दिनुहुने व्यक्तित्वहरू यसरी हुनुहुन्थ्यो— संघनायक भिक्षु अश्वघोष, उपसंघनायक भिक्षु ज्ञानपूर्णिक, भिक्षु महासंघका सचिव भिक्षु धर्ममूर्ति, भिक्षु कोण्डव्य, डा. धम्मविजया गुरुमां, अमृतमान ताम्राकार र पूर्णरत्न बज्राचार्य आदि ।

बौद्ध जगतका ख्याती प्राप्त व्यक्तित्व
लोकदर्शन बज्राचार्य दिवंगत हुनुभयो

बौद्ध जगतमा ख्याती कमाउनु भएका व्यक्तित्व लोकदर्शन बज्राचार्य यही २०६८ चैत्र २३ गतेका दिन

विहान देहावसान हुनुभएको छ। ८१ वर्षिय लोकदर्शन बज्राचार्य प्रकृतिको नियमलाई प्रस्तुत गर्नुहुँदै बुढो हुनुभयो, रोगी हुनुभयो र देहावसान पनि हुनुभयो। नेपाली बौद्ध जगतले उहाँको देहाव-

सानलाई अपूरणिय क्षति महशूस गरेको छ।

लुम्बिनी विकास समितिको अध्यक्ष समेत भइसक्नु भएका उहाँले लुम्बिनी विकास कार्यमा पूर्वाधार तयार पार्न ठूलो योगदान पुऱ्याउनु भएको थियो। लुम्बिनीमा जग्गा अधिग्रहण, जङ्गल बढाउने कार्य देखि लिएर विजुली, बाटोघाटो आदिको व्यवस्था मिलाउने कार्यमा उहाँको ठूलो योगदान रहेको छ।

धर्मोदय सभाको केन्द्रिय अध्यक्षको पदमा वहन गरिसक्नुभएका लोकदर्शनले यस सभाको एक बलियो खम्बाको रूपमा रहन सफल हुनुभएको थियो।

वि.सं. २०१३ सालमा नेपालमा आयोजित चतुर्थ अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन सफल पार्न अमूल्य योगदान पुऱ्याउनु भएका लोकदर्शन बज्राचार्यले २०४३ सालमा सम्पन्न १५ औं विश्व बौद्ध सम्मेलन सफल पार्ने कार्यमा गहन भूमिका निभाउनु भएको थियो।

पाँच दशक भन्दा बढी विश्व बौद्ध भातृत्व संघका वरिष्ठ उपाध्यक्ष रहनु भएका उहाँले पाँच दशक भन्दा बढी अवधिसम्म बुद्ध धर्म क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान दिनुभएको कार्यलाई कदर गरी सन् २००८ मा जापानमा सम्पन्न २४ औं विश्व बौद्ध सम्मेलनको अवसरमा विशेष टकमा सहित मेडल अफ एकेडेमीद्वारा विभूषित गरिएको थियो।

धर्मोदय सभाका आजीवन सल्लाहकार परिषदका अध्यक्ष लोकदर्शन बज्राचार्य नेपालमा थेरवाद, महायान र बज्रयानी बौद्ध समूह बीच अति लोकप्रिय रहनुभएको थियो।

राजा त्रिभुवनको समयकालदेखि राजदरवारमा प्रशासकीय क्षेत्रमा कार्यरत उहाँ एकसमय राजदरवारको प्रमुख सचिव समेत रहनुभएको थियो।

धार्मिक भ्रमण

वाह्विसयमा सहभागी गुरुमा, उपासक र उपासिकाहरू

२०६८ माघ २६/२७ गते

स्थान- तातोपानी (वाह्विसे)

शाक्यधिता नेपालको आयोजनामा दुईदिने धार्मिक भ्रमण सम्पन्न गरियो। २६ गतेको दिन वाह्विसेको चैत्य परिसरमा शाक्यधिताका सचिव इन्दावती गुरुमांले

बुद्धपूजा तथा अध्यक्ष मेतावती गुरुमांले प्रवचन दिनुभएको थियो भने २७ गते तातोपानी भ्रमण गरी फर्कियो जम्मा ३५ जना उपासक उपासिकाहरू सहभागी रहेको थियो भने कार्यक्रमको संयोजन माधुरी शाक्यले गर्नुभएको थियो।